

ANDĚLÉ A DÉMONI

Eduard Martin

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Andělé a démoni

Eduard Martin

Znění tohoto textu vychází z díla [Andělé a démoni](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím F. Topič v Nučicích v roce 1997.

§

Text díla (Eduard Martin: Andělé a démoni), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Verze 1.0 z 22. 11. 2024.

OBSAH

Bílá hora	7
... Jsme z látky, ze které jsou sny... aneb Touha	59
Hodinář	95
Andělé a démoni	142
Travenův syn	176
Racek	187
Doslov	216
Ediční poznámka	219

*Motto: Tím nejkrásnějším, co kdy můžeme zažít, je tajemno.
Je to ten nejzákladnější pocit, který je vždy na začátku
jakéhokoliv opravdového umění i vědy.*
Albert Einstein

Bílá hora

1

„Tenhle příběh,“ vyprávěl jednou o Vánocích na své chalupě profesor Kessler, vyprávěl za dlouhé vánice, „patří k těm, o kterých raději mlčím – – protože sám nevím, co si o nich mám myslet –

Dosud jsem si sám pro sebe nerozhodl, bylo-li to, co mne tehdy potkalo vůbec – bylo-li to skutečné – –

Jisté věci tomu nasvědčují, jisté ne.

Ale abych nehovořil zdlouhavě –

Za všechno mohl jeden můj přítel. Pražský přítel Schnupticheli.

Měl dost směšné jméno. To připouštím. Ale on na první pohled vůbec směšně nevypadal. A to jméno zkomolil jeho italský předek.

Schnupticheli to aspoň tvrdil. Jeho předkové se prý psávali von Schnuptichelen a nešťastný předek všechno popletl.

Po Praze se Schnuptichelimu říkalo Šnuptychl. A nebýt toho, že Schnupticheli byl velmi bohatý, byl by se mu asi kdekdo posmíval.

Jenomže bohatství je hradbou, o kterou se lidský posměch roz-
bízí, a tak Schnupticheli požíval – pokud byl přítomen – úctu.

Samozřejmě, že pokud odešel, hovořilo se o něm všelijak; navíc Schnupticheli byl podivín, a tak přímo všelijaké řeči inspiroval.

Bydlel ve starém paláci pod Hradem. Měl u svého paláce roz-
košnou zahradu s báječnou salou terrenou –

Čas trávil jednak leností a jednak pílí.

V obojím, soudím, byl nepřekonatelný.

Patřil k lidem, kteří umí být pouze nezřízeně pilní nebo nezřízeně líní a jejich lenost i jejich píle je pěkně vyčerpávají.

Pokud lenošil, lenošil nepřekonatelně -

Pokud byl pilný, byl také pilný nepřekonatelně.

Býval jsem jeho společníkem v obojím - A ochotně.

Myslím, že mne měl na svůj způsob rád - - říkal alespoň, že si v mé přítomnosti nepřipadá jako blázen -

Nevím, jestli to byla lichotka -

Mohu to vůbec považovat - - za lichotku - -?

Snad ano - ale ať už to bylo jakkoliv, tenhle Schnupticheli patří mezi společníky mých nejzajímavějších dobrodružství - Schnupticheli...

Tak tedy - zase jednou Schnupticheli.

Možná jsem už poslední, kdo na něj vůbec ještě vzpomíná.

2

Schnupticheli byl vysoký a černovlasý, s prokvetlými kadeřemi, k jeho úctyhodným vlasům se vůbec nehodil zrzavý plnovous -

Nevím, jak je možné, že měl černé vlasy a zrzavé vousy. Přítel lékař mi to nechtěl věřit, ale u Schnupticheliho bylo asi možné všechno.

Možná si vousy, nebo spíš vlasy, barvil, nevím.

Ostatně na tom nezáleží, uvádím tuto podrobnost jen pro ilustraci toho, jak na Schnuptichelim bylo všechno nápadné a nepřiměřené.

Byl vysoký a hubený nebo vysoký a tlustý. Jeho tloušťka byla proměnná a byl-li na jaře tlustý, v létě mohl být docela dobře vyzáblý -

Jsou lidé, kteří o něm hovořili jako o trapném tloušťkovi a jsou lidé, kteří o něm hovořili jako o nápadném hubeňourovi –

Ti i ti měli pravdu.

Pokud Schnupticheli pracoval, nejedl a nechal se, jak říkal, stravovat vnitřním plamenem, pokud ale lenošil, jedl, jedl, žral a také nepřestával –

Sám o sobě říkal, že ‚žere‘, aby získal radost ze života –

Buď ji získával usilovnou prací nebo spoustami lahůdek.

Nejen jídlo mlsal. Patřil k lidem, mezi které patřím i já – a tito lidé mlsají poznání – Chvilí se zabýval motýly, a pak zase geologií...

Snad proto jsem v něm našel zalíbení a on je našel ve mně –

Myslím, že nás spojovalo toto poloamatérské okouzlení poznáním, snímali jsme z něj jeho poloamatérský pel a dosazovali profesionální urputnost.

Rozhodně jsem se se Schnuptichelim při každém našem setkání bavil.

Schnupticheli měl agenty v mnoha zemích, objednával na aukcích kde co. Kdejakou kuriozitu. Naším společným koníčkem byly dlouho alchymistické rukopisy.

Spoustu peněz také Schnupticheli věnoval, jak říkal, ‚poetickým géniům‘, ale to bylo dost lichotivé označení pro rozdrbané a potměšilé podvodníky, kterými se obklopoval.

Nevím, jestli ve Schnuptichelim dřímalo mecenášství velkého císaře nebo jestli z něj promlouval nepochopitelný soucit s lháři.

Vím ale bezpečně, že se u něj každý rok vystřídal nejméně tucet lidí, kteří mu slibovali báječné vynálezy, dá-li jim peníze –

‚Jednou to vyjde,‘ říkával.

Snad to jednou vyjde, uvažoval jsem –

Kdo ví, třeba je opravdu lépe vydržovat tucet podvodníků, než aby se jeden velký génius nechal nerozumně zapadnout do bída – – –

Znal jsem pár podobných, poeticky důvěřivých mecenášů.

Konečně, Schnupticheli měl takový majetek, že ho ani nejrafinovanější podvodník, kterého by se rozhodl vydržovat, nemohl zruinovat – –

A jeden z jeho ‚přátel‘ mu opravdu cosi donesl –

A o tomto cosi je tenhle příběh.

3

Říkám-li ‚cosi‘, je to jen výraz mé nedůvěry k celému příběhu, do kterého mě Schnupticheli jednou v zimě ve třicátých letech zapojil – –

Schnupticheli zazvonil –

Stál před mými dveřmi celý zasněžený, ve smokingu. Asi pospíchal z nějaké zábavy – – spěchal, aby u mne byl co nejrychleji, ani si nevzal zimník...

A venku byl pořádný mráz, uvědomil jsem si, že asi má proč spěchat.

‚Kess,‘ zajíkl se, ‚Kesslerku.‘

Byl o dost starší než já a měl ve zvyku všechny, kteří byli mladší, oslovovat zdobnělinkami, ovšem zdobněliny příjmení vypadaly dost komicky –

Také tak nějak. Třeba Schnuptichelíčku –

Ale věděl jsem, že je na svoje jméno alergický a nechtěl jsem ho vyplašit. Jen jsem pokynul sklenicí sektu, kterou jsem zrovna držel, pokynul, aby vstoupil –

Vsněžil dovnitř –

Tak tomu řekla moje manželka, byla zděšena vločkami, které se z jeho smokingu snesly na naše vzácné perské koberce –

Ale i moje manželka věděla, že je Schnupticheli nezřízeně bohatý, a tak mu omluvila to, co by v žádném případě neomluvila žebrákovi.

Žena zrovna slavila narozeniny -

Měli jsme doma malou společnost a uvedla Schnupticheliho do salonu, představila, profesor Schnupticheli patřil mezi lidi, kteří byli ozdobou společnosti -

Sice, jeho nepřátelé říkali, ozdobou, jako jí bývali šašci -

Jenomže Schnupticheli byl - měl-li své lenošivé období, okouzlující, a opravdu byl v každé společnosti docela rád vítán -

Jenomže Schnupticheli se jen tak tak s hosty mé ženy pozdravil -
,Kesslerku,‘ zahuhlal do zrzavého plnovousu -

Pochopil jsem, že se mnou chce mluvit o samotě a vzal jsem ho do pracovny.

Přecházel sem a tam a tahal se za plnovous, jako by to byla hračka -

,Kesslerku,‘ zahuhlal.

A mlčel -

Myslel jsem, že se pěkně stál a proto nemůže najít slova, ale když mi za okamžik vysvětlil, proč se za mnou rozeběhl do vánice -

Pochopil jsem.

A dokonce jsem se divil, že Schnupticheli po tom úderu, jaký mu zasadilo poznání, se ještě vůbec ke mně dovedl, ještě dokáže mluvit - -

4

Podle toho, co mi řekl, dokáže odcestovat do jakéhokoliv času.

„Jak jste na to přišel?“

Jektal -

Ještě nikdy jsem tak dokonale nepochopil, co znamená ‚jektat‘, až když jsem viděl Schnupticheliho - Nemluvil - jektavě dýchal -

Samozřejmě jsem si myslel, že je opilý.

Ale když naléhal, abych se k němu okamžitě vydal, neváhal jsem. Večírky, jaké pořádala moje manželka, mne zas tak nebavily -

Měl jsem v té době dost peněz. A velmi hezké velké auto - Studebaker. Nasedli jsme a vyrazili do noci -

Projížděli jsme vánicí, sjížděli ulicí k Schnupticheliově paláci -

Pamatuji se, že mi závan vánice zastřel v jednom okamžiku výhled a já se snažil sjíždějící vůz ubrzdit -

Volant se mi ale vysmekl z rukou, prudký smyk zacloumal automobilem, a odmrštil nás prudce napravo.

Už už jsem uslyšel o vteřinu dříve náraz, mám ve zvyku prožívat katastrofy dříve, než k nim dojde -

Ale v tom jsem cítil, že vůz stojí a vánice už nezastírala okénko - naopak do oken mého vozu se napíralo slunce, prudké, oslepujivé, letní -

Stáli jsme uprostřed Nerudovky. A Schnupticheli, který vedle mne seděl - stále ještě v zasněženém smokingu - mi pokynul, ať vyjedu -

Automaticky jsem zařadil rychlost a vyjel - -

Sjížděl jsem Nerudovkou, občas jsem švihl pohledem na Schnupticheliho a díval se, jak mu na klopách jeho bezvadného smokingu tají vločky -

Nechápal jsem z toho nic -

Na Malostranském náměstí mi Schnupticheli pokynul, ať zabočím k Mikulášskému dómu, vystoupili jsme - - a Schnupticheli zamířil k trafice -

Koupil si doutníky -
Zápalky -
A jeden výtisk ‚A zetu‘.
Otevřel ty bulvární noviny a začel se do nich -
Pak přistoupil ke mně a potřásal roztaženou plachtou novin -
Poklepal na jedno místo -
Sklonil jsem se nad noviny.
Schnupticheli mi ukazoval na datum novin -
23. srpna - a letopočet byl o tři roky nižší než před okamžikem - - v zimě -
Vytrhl jsem mu noviny z rukou a četl si datum znovu a znovu -

5

Rozhodně se nepokládám za člověka, který by byl snadno oklamatelný, a hned jsem si namířil k trafikantovi, abych ho usvědčil ze spoluviny -

Jistě se Schnupticheli domluvil s trafikantem, uvažoval jsem -
Je to jen žert a k tomu ještě dost prostoduchý žert - nalézt staré číslo novin a dát ho uplacenému trafikantovi - -

Jenomže ještě než jsem k trafice dorazil, došlo mi, že i kdyby uplatil Schnupticheli všechny pražské trafikanty sebevýchodněji -

Jedno nemůže - Rozhodně nemůže uplatit slunce -
Stálo vysoko nad našimi hlavami, strmé polední slunce. Jeho paprsky nám dopadaly na hlavy jako palčivě něžná kopí -
Ještě jsou na světě věci, které nelze uplatit.
Přece je zima - - chtěl jsem vykřiknout -

Uvědomil jsem si, že mám v očích slzy, snad z úžasu, snad z té náhlé bezmoci, snad jen z toho oslepujícího žáru, do kterého hledím –
,Schnupticheli –‘

Spíš jsem těmi hláskami zaprosil, než žádal o vysvětlení –
Usmíval se tiše –

Ale v tom jeho úsměvu nebylo nic výsměšného – – nebyl v něm dokonce ani triumf, nehleděl na mne jako někdo, kdo vychutnává můj úžas –

Kdepak, v tom pohledu, s jakým se na mne Schnupticheli usmíval, spočíval stejný neklid a stejná trýzeň, jakou jsem asi v tu chvíli nesl v očích já –

Díval jsem se na něj a uvažoval, jestli to všechno je skutečné, toužil jsem přejet dlaní Schnuptichelimu po klopě saka, nahmatat vlhkost roztátých vloček –

Ale věděl jsem, že bych tím dotykem dokázal, že věřím tomuhle nesmyslnému dění a pak – bál jsem se, že skutečně nahmatám – mizející vločky –

Schnupticheli mi pokynul, abych nastoupil a vyjel –

Poslechl jsem ho bezmyšlenkovitě, odevzdán do rukou osudu –

Ano – odevzdán – do rukou osudu –

To, co bych jindy považoval za klišé ze špatného románu, jsem nyní prociťoval jako něco docela samozřejmého a rozumného –

Nevěděl jsem o ničem lepším –

Než se odevzdat DO RUKOU OSUDU.

6

Projížděli jsme opět Nerudovou ulicí. Oslepující sluneční paprsky náhle před mýma očima zmizely, na sklo cosi dechlo –

Díval jsem se na vložky, které snímaly stěrače mého vozu, sjížděli jsme dál Nerudovou ulicí, ujížděli k Valdštejnskému paláci -

Rozlehlá stavba na nás vyhlédla, pohlížel jsem na okamžik do očí tváře vyřezané na dveřích paláce, do té mrazivě ironické tváře -

A pak jsem jel dál a opět jsem vnímal jen vložky, dusaly přední sklo mého automobilu - - bílá clona milosrdně tající svět -

Chvíli jsem jezdil bezmyšlenkovitě po nábřeží, pak jsem se vzchopil a zamířil k Schnupticheliově paláci -

Schnupticheli seděl pokojně vedle mne, v jakési bolestné radosti se probíral zrzavým plnovousem, chvíli vyhlížel, že je absolutně šťastný, pak zase bolestí stáhl rty - -

Také se nedokázal vypořádat s tajemstvím, kterým jsme projeli - - stejně jako já. Chápal jsem, že je na stejných vázkách nedůvěry jako já - má se smát nebo křičet hrůzou - Neví - -

Spíš než křičet má řvát - řvát úžasem, úzkostí, poznáním.

Některé poznání bývá tak silné, že člověk je neunes asi jinak, než aby začal křičet a vykřičel - Nebo se vyzpíval ze své tísně -

Všiml jsem si, že Schnupticheli drží stále v rukou noviny, které koupil před třemi lety - vlastně ne - před okamžikem - - na náměstí za námi -

7

Schnupticheliův lokaj nám odebral klobouky a uvedl nás do haly paláce. Obrovský krb nás přivítal teplem, jakoby nás zahalil do plamenných peřin - plamenných vteřin -

Teplou, které vydechovalo z krbu, bylo až horké - - a přece jsme se usadili do lenošek u krbu a vnímali to palčivé vydechování s úlevou -

Měl jsem chuť zatnout si nehty do tváře, upamatovat se na to, že jsem vzhůru, střízlivý – – zde –

Je to komicky jednoduše trik,‘ řekl Schnupticheli a začal mi vysvětlovat, že cestování časem je dojemně jednoduché –

Nevnímal jsem ho příliš, musel jsem se násilím nutit, abych zachycoval jednotlivé hlásky, které mu vyletovaly z úst –

A musel jsem se se vším soustředěním nutit, abych tyto hlásky řadil do slov a tato slova odíval do jejich významů –

Chápal jsem, že Schnupticheli vykládá o cestování časem. Ne-potřebuje prý žádnou námahu.

8

„Co s tím chcete dělat?“ zeptal jsem se Schnupticheliho.

Ne, že bych nevěděl, co se s něčím takovým dělat dá, ale naskakovaly mi celé spousty nápadů, a tak jsem si nemohl vybrat ani jediný –

Mnoho lidí si nevybírání z životních příležitostí ne proto, že by příležitosti neměli, ale jenom proto, že jich mají hodně.

Zaváhal –

Ale jen na okamžik.

A také váhal, ne že by nevěděl, co říct, váhal, jestli to má říci mně.

„Chci něco změnit,“ vydechl, „Bílou horu.“

9

Věděl jsem, že Schnupticheli je luterán a považuje za velké neštěstí, že na Bílé hoře zvítězil ten nepravý – –

Často o tom hovořil -

Nemohl pochopit, že se dějiny vyvíjely tak, jak se vyvíjely, když Praha byla opevněná a mohla se i po bitvě bránit dlouho -

Dokázal o té nešťastné bitvě vykládat dlouho a zaujatě -

„S tím nic nezměníme,“ říkával stereotypně na závěr debat.

A teď - teď Schnupticheli - - něco změnit mohl -

A také změnit chtěl.

„Nevíme, jestli se můžeme takhle vypravit do minulosti,“ řekl jsem.

Připadal jsem si jako v polosnu -

Věděl jsem, že bych měl namítat něco jiného, hovořit o tom, že něco takového není možné -

Věděl jsem, že touhle námitkou jen doznávám, že mu VĚŘÍM - Schnupticheli mi nalil plnou sklenici.

Zhluboka jsem se napil.

„Ten,“ řekl Schnupticheli, „který mi tenhle vynález donesl, mi řekl, že cestoval hlouběji než do roku 2000 před naším letopočtem -“

„Věříte mu?“

„Vy ne?“

„Vy mu věříte?“

Schnupticheli přísahal, že mu věří.

A jeho důvěra a moje zkušenost s cestou do léta mne nakonec přesvědčily. A já se tedy zhluboka zamyslel nad Bílou horou -

„Šel byste to se mnou všechno změnit, vidíte,“ řekl Schnupticheli -

Hlas měl sladký, sladce vemlouvavý -

Jsou lidé, kterým lze těžko odporovat -

A tak jsem nakonec Schnuptichelimu kývl.

Oba dva jsme byli podobně založeni. Oba dva jsme se nejraději pohybovali na samé hranici možností lidského poznání -

Nebavilo nás zkoumat to, co už bylo vyzkoumané. Kompilace, která ovládla moderní vědu, nám oběma byla nesmírně protivná –
A tohle bylo z rodu výzkumů, které jsme oba milovali –
Každý krok, který jsme v tomhle objevování udělali, byl dokonale první – byli jsme prostě průkopníci mezi průkopníky –

10

Zeptal jsem se Schnupticheliho na toho muže, který mu vynález donesl.

Schnupticheli ani nevěděl, jak se ten člověk jmenoval.

Přišel k němu a chtěl peníze na další výzkum. Řekl, že tenhle vynález je mu ochotný přenechat –

Ne prodat –

Přenechat, protože ví, že Schnupticheli mu pomůže.

A prodávat tak neuvěřitelný vynález se mu dokonale přičí –

Schnupticheli mu dal peníze. On mu předal vynález a odešel.

Schnupticheli byl prý tehdy dost opilý, a tak se o cizince tolik nezajímal – až když vystřízlivěl a vynález si ověřil, začal jednat dál.

Ale to už se mu nepodařilo dopídit žádné stopy po záhadném cizinci – –

Vynález byl prostý.

Destička ze slonové kosti, krásně intarzovaná, a na ní deset číslic. Prý stačí mačkat číslice –

Nejprve se vymačká letopočet, pak datum, nakonec zase hodina – –

Je možné si čas nařídit do zásoby.

Pak, ve chvíli, kdy se člověk rozhodne vycestovat, zmáčkne velkou červenou nulu, byla na konci číselné řady –

Ve chvíli, kdy se nula zmáčkne, vznese se člověk ze svého okolí –
A přistane.

Přítom se zdánlivě ze svého místa nepohne –

Nepřemístí se – jen se PŘEČASÍ –

Tenhle přelet přes závěje času do vyvolené doby je dokonale nepostřehnutelný –

To jsem mohl dosvědčit.

To, čeho se člověk dotýká, nebo ten, který je mu blízko, se přečasí společně s ním –

Jaký je pohon záhadné destičky, Schnupticheli nevěděl. A ani se to nesnažil zjistit. Cizinec ho varoval, aby se ji nesnažil rozšroubovat –

Mohlo by prý dojít k nesmírné katastrofě – – nesnažil se radši Schnuptichelimu naznačit, jakého druhu by ta katastrofa mohla být –

Použití destičky vystačí na několik tisíc přeletů. A tak není třeba, aby se Schnupticheli snažil něco zjišťovat –

Potěžkal jsem destičku –

„Chcete si to vyzkoušet?“ nabídl mi Schnupticheli –

Zaváhal jsem.

Schnupticheli si zřejmě přál, abych zkouškou zlomil poslední pochybu –

„Zkuste to,“ zaprosil.

11

Co mi zbývalo, vzal jsem destičku do rukou, ne proto, že bych pochyboval. Ale proto, že jsem se obával – – neudělám-li pokus, bude mne Schnupticheli považovat za zbabělce –

Potěžkal jsem destičku -

Chladila příjemně v dlani. Slonová kost působila potměšile a slizce -

Vymačkal jsem několik číslic - jen o pět minut dříve -

Nechtěl jsem čas zase tolik pokoušet, myslel jsem, že návrat o pět minut nemusí být tak těžký - I kdybych tam koneckonců uvízl -

Schnupticheli se na mne díval ve vytržení -

Snad si také myslel, že to vše mohla být jen sugesce a teď, když jsem se já začal slonovinovou destičkou zabývat, uvažoval, že uvidí, jestli je to SPRÁVNÉ - -

Když jsem vymačkal datum, zaváhal jsem -

Rozhodl jsem se, že chvíli počkám a zmáčknu knoflík s velkou červenou nulou v nestřeženou chvíli -

Možná, že to Schnupticheli se mnou jen hraje, je hypnotizér, který se snaží svých schopností využít k tomu, aby se na můj úkor pobavil -

Celá ta hra - příběhl - zasněžený - zděšený - celá ta hra slouží jenom k tomu, aby ve mně zvýšil věrohodnost vystupování - -

V duchu se mi směje a čeká, jak dá ve svém líném období mou důvěřivost k lepšímu při nějakém flámu -

Dal jsem se s ním do řeči, usrkával jsem koktejl a čekal, až si přestane všímat destičky -

Za okamžik Schnupticheli vstal a šel ke knihovně -

Využil jsem toho okamžiku, kdy stál ke mně zády a přitáhl si slonovinovou destičku, zmáčkl na ní nulu, která byla pod ostatními číslicemi -

V tu chvíli jsem stál vedle Schnupticheliho, který mi ukazoval destičku a hovořil - přesně těmi slovy, jakými se mne snažil přesvědčit před chvílíčkou -

Zmáčkl jsem nulu podruhé – tak jak mi poradil před chvílí –
Takhle se člověk okamžitě navrací do svého původního času –
jakmile jsem nulu zmáčkl podruhé, seděl jsem u stolečku – – a díval
se na Schnupticheliho stojícího u knihovny –

Funguje to –

Naprosto to funguje, uvědomil jsem si.

A jestliže jde sklouznout o dva tisíce let, jde sklouznout i o sta-
letí –

Schnupticheli –

Ano, může vycestovat –

A může jistě změnit dějiny. Změnit je, jak se mu zalíbí –

„Kdy vyrazíme?“

Jakmile jsem se ho zeptal, viděl jsem, že jsem mu svou otázkou
udělal radost, i když se ji snažil nedat na sobě příliš zřetelně znát –

Prohrábl si zrzavý plnovous –

„Za pár týdnů,“ řekl.

Vysvětlil, že je třeba vypravit se do minulosti pořádně připrave-
ný. Když chceme změnit dějiny našeho národa na několik století,
nesmíme všechno uspěchat –

Souhlasil jsem – – –

Také jsem považoval za vhodné se na tuhle cestu připravit. Chá-
pal jsem neuvěřitelné nebezpečí, jaké na nás cestou číhá – –

Číhá –

To bylo to pravé slovo –

Od okamžiku, kdy jsem se začal se Schnuptichelim na cestu
připravovat, jsem se cítil ohrožený –

V tom, co jsme zahájili, jsem rozeznával rouhání –

Nezdálo se mi, že vynález, který má Schnupticheli, je něco, co
posunuje lidský pokrok, podobně jako žárovka, automobil nebo
holicí strojek –

Ne, tohle nezapadlo ani do malých, komických, ani velkých objevů – – to bylo rouhání.

Nevěděl jsem sice komu a jak se rouhám, ale že se rouhám, jsem věděl určitě.

Zvykl jsem si považovat dějinné události za cosi, co se nemá měnit – ne proto, že to měnit nelze, ale protože to je HOTOVO – –

Několikrát jsem se setkal s lidmi, kteří uvažovali o cestování časem a několikrát jsem se setkal i s výsledky jejich objevů –

Někdy jsem se i TAKŘÍKAJÍC PŘITŘEL –

Ale vždy jsem se takovým objevům obvykle snažil vzdálit –

Čas jsem vždy pokládal za cosi, co se nemá dráždit, cosi, co sice zlomyslné není – ale snadno se dá vydráždit –

Ano, čas je šelma. A jednat s ním se má vyloženě opatrně – –
NEPOKOUŠET HO.

To, co chtěl dělat Schnupticheli, mi připadalo daleko nebezpečnější než vběhnout mezi lvy –

Schnupticheli nejen že chtěl svým skutkem vběhnout mezi šelmy –

Ještě jim chtěl svým činem šlápnout na ocas –

Rozhodl jsem se ho doprovázet a účastnit se jeho podniku, ale přitom jsem věděl, že dělám hloupost.

Vyloženě jsem se chvíle, kdy spolu vyrazíme, bál – věděl jsem, že vynález není ověřený, – – kdo ví, jestli bude fungovat, není-li to jen nástraha –

Nástraha, jakou nám přichystal osud –

Můžeme se dejme tomu do minulosti opravdu vypravit, ale –

ALE UŽ SE Z NÍ NEMUSÍME DOSTAT.

Bez ohledu na nebezpečí, jaká na nás čekají v tom necivilizovaném století, číhá na nás ještě jiné nebezpečí: nepodaří se nám uskutečnit cestu do času, ve kterém jsme doma, a uvízneme v těch dávno doznělých vteřinách –

Jednou někdo někde objeví můj náhrobek -

... zemřel 1620...

Budu tam někde odpočívát - A nebude to kameníkova chyba...

Já, občan budoucnosti -

Ale přípravy, které jsme se Schnuptichelim konali - přípravy na dobrodružství? - na nesmysl? - byly velice zajímavé, a tak jsem svou výpravu neodvolával -

12

Přípravy jsme dělali opravdu zevrubně.

Schnupticheli opět měl své pilné období -

Celé dny a noci proležel v knihách a vypisoval si kdejaký údaj, který by nám mohl být při naší výpravě pomocný, užitečný, nepostradatelný -

Chodíval se také radit se znalci onoho období -

„Nic nevědí,“ říkal. Nepojímali minulost tak, jak chtěl on - jako čas, který žije.

Schnupticheli si navykl dívat se na dobu, do které jsme se chystali, jako by se díval na dobu, ve které žije.

A toto pojmání mu pomáhalo v oné době nacházet nové kouzlo -

V pokoji měl rozložený veliký arch papíru, přes celý stůl. A na něj zakresloval místa, ulice, domácnosti...

Chtěl se prostě ve staré Praze vyznat zrovna tak jako v současné Praze -

Z archívu si vypisoval údaje o některých obyvatelích, jejich rodinných, společenských, majetkových poměrech -

Vytipoval si lidi na starých náhrobcích. Pátral po nich –
Tahle činnost se mi zdála vrcholem poezie – A uvědomoval jsem si, jak velkou pravdu mají básníci, když tvrdívají, že vůbec nic neumírá –

Schnupticheli studoval kroje, jazyk, složení jídelníčku –
Nechtěl se dát zaskočit ani tím, že si nebude umět objednat večeři.

Chápal jsem, že bych pro podobnou cestu sotva našel jiného tak důkladného společníka.

13

Jestli se naše cesta skuteční a podaří, uvažoval jsem, změní se nejen dějiny našeho národa, ale změní se i Praha – – zmizí zřejmě i Schnupticheliův barokní palác – –

A jestliže se změní dějiny jednoho národa – změní se i ostatním národům –

Schnupticheli uložil pro všechny případy velké obnosy u jihoamerických bank, doufal, že i kdyby se změnil evropské dějiny sebepronikavěji, tyhle peníze zůstanou –

Ovšem musel počítat i s tím, že po návratu nebude vůbec zámožný –

Jenomže Schnupticheli se neohlížel na svůj prospěch a chtěl změnit dějiny, jak říkával, v zájmu národa. A tak se do toho stejně pouštěl –

Učil se šermovat. Jezdívali jsme spolu na koních, stříleli z mušket –

Schnupticheli chtěl, abychom byli po všech stránkách připraveni.

Dokonce jsme brali i pár hodin historických tanců u učitele tance –

Schnupticheli tvrdil, že každá dovednost, jakou získáme, nám může v té době být užitečná, může nám zachránit život – –

Souhlasil jsem s ním, a tak jsem se učil z paměti i seznamy úředníků –

Musíme znát i dobovou byrokracii, tvrdil můj pracovitý přítel Schnupticheli – Kdo zná úředníky, je pánem své doby.

14

Zkoušeli jsme uvažovat, jako bychom se nevypravovali do cizí doby, ale jako bychom se z cizí měli vypravit do naší – Uvažovali jsme, co bychom potřebovali vědět, zjistit, co vypátrat o naší době –

A uvědomovali jsme si, že rozhodující může být opravdu znalost naprosté maličkosti –

Ten nejnepatrnější detail nám za pár dní může zachránit život.

Kolik velkých plánů už ztroskotalo na zanedbatelném detailu –

Někdo ztroskotá proto, že nemá velký plán – – – a jiný ztroskotá, protože přehlédne malý detail.

Celý sál ve svém paláci Schnupticheli zařídil jenom renesančním nábytkem, procházeli jsme se v něm v dobových krojích –

Snažili jsme se uvažovat, jako by se za zdmi tohoto sálu rozkládalo město před staletími –

Učili jsme se z paměti staropražskou mapu, kterou Schnupticheli kdesi sehnal –

Procházeli jsme se ve fantazii pražskými předbělohorskými uličkami.

Bádali jsme nad teologií, vztahy států, módou – snažili se získat přehled o předsudcích té doby –

Schnupticheli tvrdil, že každá doba se pozná nejlépe studiem předsudků.

Přes předsudky – žádnou jinou cestou.

To co je velké a co z doby přežívá, je sice důležité, ale znát její předsudky je rozhodující, protože předsudky jsou tím nejmocnějším v každé době –

Snažili jsme se zapomínat na celý vývoj, který následoval po začátku sedmnáctého století –

Schnupticheli –

To jméno se příliš nehodilo do naší doby, ale hodilo se do té mezinárodní Prahy, do které jsme se vypravovali –

Oba dva jsme si museli vymyslet nová curriculum vitae.

Se starými životopisy jsme tu nemohli žít.

Dost jsme se při tom pobavili –

Životy, které jsme si vysnívali, vypadaly jako povídky –

Docela jsem se přitom pobavil a Schnupticheli tvrdil, že i kdybychom se do té doby nedostali, otiskneme naše životopisy jako beletrii –

15

Konečně jsme se cítili natolik připraveni, že jsme neváhali s vycestováním.

Schnupticheli připravil veliké kufry plné toho, co jsme považovali za nezbytné.

A pak Schnupticheli vyklepal na tabulku náš zvolený letopočet –

Rozhlédli jsme se kolem sebe naposledy v našem čase -
Schnupticheli zmáčkl nulu na černé tabulce a pak - -
Pak jsme seděli v pokoji. Byl stejný jako náš, ale jen svými rozměry - - byli jsme totiž stále na stejném místě, ve Schnupticheliho paláci -
Ale pokoj byl zařízen docela jinak, daleko prostěji - A starožitněji - -
Starožitněji? Ne...
Vlastně byl zařízen daleko moderněji -
Měříme-li modernost dobou, ve které ona modernost trvala.
Pokusili jsme se odejít ze sálu, jak jsme měli naplánováno, ale dveře pokoje byly uzamčeny -
Otevřeli jsme okno, spustili se do zahrady -
Trnul jsem, zda nás někdo s našimi obrovskými kufry nepozoruje, nezadrží-li nás hned v náš první den v minulosti -
Ale podařilo se nám přelézt zeď, spustit se do malé uličky.
Tuhle uličku jsme znali, věděli jsme, kudy se jí máme dát, abychom došli k hotelu, ve kterém se dobře bydlí -
Schnupticheli našel o tomhle hotelu zprávu v jednom prastarém spise a domníval se, že to bude opravdu dobrý hotel.
Říkám hotel, ale měl bych spíš říkat hostinec -
Vyhlížel docela mile. Veliké pokoje, dřevěná ostění, fortelný nábytek, pohoda vydechovala ze všech koutů toho rozlehlého stavení - -
Schnupticheli kvůli naší cestě vyraboval svoji sbírku mincí. A tak jsme byli financemi zásobeni jako zámožní turisté -
Dali jsme si pořádnou večeři. A šli jsme do postelí -
Sklesli jsme do postelí v šatech. Ani jsme se neodstrojili. Únava, která na nás padla, byla nepřekonatelná.
Neměnili jsme jen dobu, ale i život -

16

Druhý den jsem se díval do měkkých paprsků přibíhajících oknem -

Bylo to jiné světlo, než na jaké jsem byl zvyklý, vcházelo malými okénky zasazenými do olova. Tohle světlo vypadalo nějak tepleji -

Zprvu jsem si neuvědomoval, kde spím. A zvědavě jsem čekal na pokračování toho malebného snu. Až mi pak došlo, že jsem už vzhůru -

Vyděsil jsem se. Pamatuji se, že jsem se celý roztrásl, vyskočil jsem z postele a abych zahnal chvění, vychrstl jsem si na hlavu vodu -

Voda byla ledová. Plný džber vody, která mi po hlavě stékala na tělo, mne dokázal náramně rychle vzpamatovat. Výskal jsem, křičel -

Schnupticheli pomalu otevřel oči a pozoroval mne -

Měl v očích - -

Strach.

Asi se můj strach zrcadlil v jeho pohledu, představa, že jsme zazděni do jiného století, u nás obou vyvolala záchvat klaustrofobie -

17

Snídaně byla znamenitá - - a po ní se nás zmocnila ospalost -

Asi se nám nechtělo do města.

Místo toho jsme se rozhodli poklábosit s naším usměvavým hostinským.

„Prý se teď v království žije náramně,“ začal Schnupticheli.

Takhle bodře –

Člověk někdy právě bodrostí skrývá svoji uzavřenost.

Hostinský se zadíval vesele –

„Myslím, že to tady za nic nestojí,“ řekl.

Předpokládám, že tuhle větu by slychal cestovatel časem v každé epoše. Pamatuji se, že tutéž větu jsem slyšel včera – – od taxikáře.

Včera?

Včera – v budoucnosti –

Snažil jsem si odvykat přemýšlet o tom, co se odehrávalo v jiném čase –

„Teď dáme Habsburkům přes nos,“ řekl Schnupticheli hostinskému diplomatically –

„Podívejte, já jsem katolík,“ řekl hostinský. A odešel.

Schnupticheli musel uznat, že ne všem udělá změna Bílé hory radost. Dopili jsme pivní polévku, podivuhodně nám chutnala –

A pak jsme se vydali do města.

Město –

Rozlilo se před námi s celým svým úžasným nádherným zmatkem –

Kolikrát jsem si stěžoval, jak je Praha rozkopaná, špinavá –

Odvoloval jsem teď všechny své námitky proti svému městu –

Ale musel jsem uznat, že špína této Prahy je poetická –

Stejně jako špína Paříže, k ní by se ani čistota nehodila.

Jsou města, pro která je určitá vlastnost charakteristická, dává jim krásu.

Jakmile by se porušila ona charakteričnost, porušila by se i krásu.

Konečně i zmatek může být estetická veličina – a špína může být estetická kategorie.

Došli jsme na náměstí. Právě na něm probíhal trh -
Dívali jsme se na prodávající, vykřikovali, nabízeli své zboží - -
Vám všem změníme osud, napadlo mne -
Nezdálo se mi ale, že by lidé nějak zvlášť toužili po změně osudu -
Šlo jim o docela jiné věci.
O to napít se večer dobrého vína.
V jedné proutěné kleci jsme viděli malého nešťastného psa.
Tomuhle psovi šlo o to, aby ho pustili z klece -
Schnupticheli, který byl jednatelem spolku pro ochranu zvířat, si všiml psa. Koupil ho. Pes se mu hned třel o nohy -
Prošli jsme se starými zámeckými schody na Hrad a pak jsme se liknavě vraceli.

18

Až jsem se divil, když jsem si uvědomil, jak rychle jsem si zvykl. Na celý tenhle svět. Jak rychle jsem se smířil, že žiji v tomhle čase -

Intelligence je způsob přizpůsobení. Schopnost přizpůsobení -
Přeříkal jsem tuhle větu Schnuptichelimu, zalichotila nám.
Napadlo mne, že člověk se asi cítí podvědomě obyvatelem všech dob, - - odejde-li, jako my, do jiné doby, netrpí tím -
Pro toho, kdo nemá příležitost opustit hranice rodné vsi, se zdá cestovatel napříč kontinentem něčím neuvěřitelně pozoruhodným -
Ale nezdá se mu být pozoruhodným jenom proto, že on sám příležitost k vycestování nemá?

Pokud by všichni měli příležitost cestovat časem jako my, asi by naše cesta vyhlížela banálně, těžko bychom někoho zaujali jejím líčením.

Je pravděpodobné, uvažoval jsem, tyto cesty brzy zbanálnější – Jistě je možné, aby se tenhle nástroj prozkoumal. Pak nebude těžké vyrábět spousty takovýchto destiček – prodávat je každému –

Kdo bude chtít, si zaběhne do obchodu, koupí si ji – – naklape na číselníku datum, do kterého se mu zlíbilo uchýlit – –

Jaký dar to bude zvlášť pro staré lidi, uvažoval jsem. Budou se moci navracet do dob, kdy byli šťastní – Do svého mládí – Už nejen ve vzpomínkách – –

Napadaly mne slogany, jakými bude firma, která se toho podniku ujme, svoje zboží vychvalovat –

POJĎTE S NÁMI DO VČEREJŠKA

MINULOST VÁS ZVE

PONOVU SE ŽÍT NEDÁ – VIĎTE?

POZNEJ MINULOST – ABYS MOHL NEJLÉPE VYCHUTNAT
BUDOUCNOST

Ještě když jsem usínal, vstupovaly mi tyhle poutače do snů –

První čas našeho pobytu v minulosti jsme většinou prospali – změna na nás působila jako na sportovce změna nadmořské výšky –

Žasli jsme nad tím, jak je zde nádherný vzduch, takový vzduch jsem nenacházel ani ve velehorách – Ovšem ve velehorách budoucnosti –

Možná i toto ovzduší přispívalo k tomu, že jsme se po obědě do postelí jen doploužili –

Od zítřka, slíbili jsme si se Schnuptichelim, se už pustíme do práce, musíme se na naši výpravu pořádně vyspat. Abychom proměnu českých dějin neprozívali –

Dostali jsme se do Prahy týden před Bílou horou. Tím se dalo vysvětlit jednání, jaké jsme kolem sebe pozorovali –

Část lidí byla dokonale neklidná, dokonce opouštěla město, ale to byla jen menšina. Většina lidí se chovala neklidně, ale přitom odevzdaně –

Jako by se vůbec k ničemu neschylovalo.

Až jsem žasl, jak jsou někteří Pražané nerealističtí. Snad je to právě přesvědčení o vlastní síle, které je největší slabostí, jakou člověk může mít –

Díval jsem se na lidi, přecházeli městem jak na starém obraze, díval jsem se na vojáky, procházeli se městem, lhostejní vojáci –

Lhostejné vojsko – Malátné – –

Zdálo se mi, že těch, kterým záleží na výsledku této bitvy, je zde daleko méně než v naší vlastní době –

Byl jsem kdysi na přednášce ‚Bílá hora a její následky‘, měl ji v mém dětství náš pan řídící – – jak jsem byl tehdy jeho slovy vzrušený – –

Ti, kteří neměli před sebou přednášku, ale skutečnost, se jí nevzrušovali.

Město žilo, jako žilo po generace. Neznepokojováno válkami – – ukrutnosti se lidem zde zdály odsunuty do necivilizovaných zemí –

Pozoroval jsem květinářky na trhu, pokřikovaly na sebe, hádaly se – – zuřily –

A přitom – uvažoval jsem se zděšeným steskem –

Všechny jsou mrtvé –

Z hlediska času, ze kterého jsem přišel, jsou všechny mrtvé –

Všichni zde – – už – – umřeli...

Dokonce jsou mrtví po staletí, jejich náhrobky jsou dávno zničené - - -

A oni se zde dohadují, zabývají se naprostými hloupostmi -

Zlobí se - mračí - Květinářky na sebe pokřikují - Manželé se hádají -

Možná kdyby -

Kdyby věděli, že je někde místo, na kterém - z hlediska budoucnosti - už teď tlí - kdyby věděli, že už v tomto okamžiku je někde místo jejich hrobu - možná by přestali křičet, mračit se na sebe - zlobit -

Usmáli by se -

Proč se na sebe neusmát, když tak dlouho budeme mrtvi -

A UŽ SE USMÁT NEBUDEME MOCI.

Každá chvíle, kdy porušujeme soulad světa, je ztracená chvíle -

A pak mne napadlo, že už teď je někde místo, kde je můj náhrobek -

Z hlediska času je teď takové místo pro každého z nás. Na některém dnes možná ještě nezaloženém hřbitově. Místo, kde budeme ležet - na věčnost - -

A zalitoval jsem všech těch chvil, kdy jsem se na někoho zlobil -

Schnupticheli mlčel.

Seděli jsme u Krocínovy kašny na Staroměstském náměstí. Uvažovali jsme asi oba o stejném - oba jsme chápali svou cestu jako podivuhodnou filozofickou lázeň -

Snad nás oba napadlo, že je ještě čas vrátit se, neměnit dějiny, - - nebrat na sebe tu úžasnou odpovědnost za posunutí miliónů lidských osudů -

Ale Schnupticheli i já jsme se rozhodli provést experiment - - a tak jsme už neuvažovali o tom, že bychom od něj ustoupili -

Ten, kdo se rozhodne změnit dějiny, má k tomu celou řadu možností. Schnupticheli tyto možnosti dokonce seřadil a očísloval:

- 1) Měnit minulost diplomatickou cestou:
  - a) přesvědčováním,
  - b) uplácením,
  - c) náhodně (dle okamžité inspirace).
- 2) Měnit minulost násilím:
  - a) pomocí vynálezů oné době nepřiměřených,
  - b) pomocí armády,
  - c) pomocí soukromého teroru.

O každém bodě jeho záznamů jsme dost dlouho diskutovali, abychom našli ten, který pro naši cestu do minulosti vyhovuje nejlépe.

Nedělali jsme si iluze, že bychom někoho přesvědčili.

Tak bohatí jsme zase nebyli, abychom mohli uplácet.

Náhoda? Kdepak.

Neměli jsme možnost, abychom najali armádu, která by změnila výsledek bitvy – a na to, abychom zahájili soukromý teror, na to jsme ani on ani já neměli pomyslení – vynálezy nás lákaly nejvíc.

Až se stydím, když mám hovořit o tom, jakou jednoduchou a hloupou cestou jsme se výsledek bitvy rozhodli změnit –

Zdálo se mi to nestylové – a prostě dokonale nevhodné.

Schnupticheli měl ale jiný názor.

Nikdy jsem nešvindloval v kartách. Nikdy jsem nehrál falešně, protože jsem to pokládal ne za nemorální, ale za nudné – – Víc mne bavilo čestně prohrát než nečestně zvítězit.

Schnupticheli si naopak ve falešné hře líboval. Tvrdil, že právě při ní se dá nejlépe poznat, je-li člověk dobrým hráčem nebo není.

To, co se Schnupticheli rozhodl udělat s Bílou horou, mi připadalo vyloženě falešné.

Často jsem o tom se Schnuptichelim hovořil.

Vybízěl mne, ať vymyslím něco lepšího. A to jsem nemohl.

Schnupticheli tvrdil, že i když hrajeme, jak říkám já, falešně, zachráníme tou falešnou hrou celou spoustu lidí, ušetříme stamilióny slz –

Tak to řekl v lyrickém záchvatu: stamilióny slz.

A nakonec jsem si řekl, že i falešná hra může přispět k tomu, že dobrá věc vyhraje. A nevzdoroval jsem.

Uskutečnili jsme poslední přípravy, jaké ještě do osudové bitvy zbývaly –

A pak jsme se jen procházeli městem, jedli a spali – –

Také se nedalo dělat nic jiného než čekat –

Čekat –

21

Přípravy, které jsme konali, byly jednoduché, jednoduše strategické –

Prošli jsme dějiště budoucí bitvy, našli si nejlepší stanoviště pro nás dva, kryté stanoviště. Potkali jsme na bělohorské pláni několik sedláků. Jistě se divili, co dva, elegantně oblečení lidé, v takové pustině pohledávají – –

Každé místo v prostoru, uvědomoval jsem si, si už teď nese svůj příběh – – A to, že ho neznáme, neznamená, že ten příběh netkví v prostoru, nečeká na svůj čas –

Každý metr hlíny je plný minulých i budoucích příběhů –

Často na nás v té době doléhala poezie, jakou jsme do té doby nepoznali, tato poezie nás naplňovala důvěrou – – důvěrou v čas – –

Chápali jsme čas ne jako tikání hodin, které nám jednou připadá rychlejší, než čekáme, a podruhé zase pomalejší – Čas se nám zdál jedinečným uměleckým dílem, neznámá prozřetelná dlaň je vymodelovala a předložila nám, abychom ho obdivovali, – – využívali –

Čas je klíč ke všemu. Je to klíč, který odemkne všechno, co si přežeme –

Naše vnímání času nám nyní dávalo jistotu, že nic neodchází, vše trvá – – jen jaksi posunuté – – jako bychom vyšli z pokoje do pokoje a pak dál – – –

Jenže to ještě neznamenaá, že ten, kdo jeden pokoj opustil a vešel do druhého, přestal existovat –

Přecházeli jsme po bělohorské pláni, a když měl Schnupticheli jistotu, že ho nikdo nevidí, vyňal z kapsy fajfku, zapálil si ji –

Dívali jsme se na pláň, na které brzy zemře taková spousta lidí – – –

Teď ještě o ničem nevědí. Žijí v dálce. Nevědí, že je zde už místo, které zahlédnou při svém posledním, vytřeštěném, nechápajícím pohledu – –

Díval jsem se na osamělé stromy, na oboru, na poslední vjem lidí, kteří sem za krátký čas připochoďují –

„Schnupticheli,“ řekl jsem, když jsme došli k letohrádku Hvězda, „mám dojem, že bychom měli běhat pořád v dějinách, pořád varovat – – a měnit –“

To, že jsme dostali bílou destičku, mi nyní připadalo ne jako něco výhodného, ale jako velké znevýhodnění – – – přejali jsme krutou odpověďnost –

Pokaždé, uvažoval jsem, když od nynějška budu číst dějepisnou studii a dozvím se o lidech, kteří někde zahynuli, napadne mne: mohl jsem se tam vypravit – pomoci jim –

Ten neznámý se možná zbavil slonovinové destičky právě proto, aby se uvaroval věčných potíží, jaké přináší svědomí – –

Díval jsem se na hvězdovité stěny letohrádku, vyvstal ostře před námi – a blesklo mi hlavou, že za pár dní ty stěny budou zamokřeny krví –

Měl jsem to tady nafilmovat, uvažoval jsem a pak mne napadlo, že mou a Schnuptichelovou zásluhou přece k žádné bitvě nedojde – –

22

Stát ,při akci‘ na místě, které si na pláni vyvolíme, bylo dost nebezpečné. Protože – – i když jsme měli dopodrobna nastudovanou bitvu z knih, člověk se na nic nemohl spoléhat –

Kdo ví, jestli právě tam, kde se usadíme, se nezatoulal nějaký oddíl vojska, který nebyl v dokumentaci podchycený, kdo ví, nezacvála-li tam osamělý jezdec, nezatoulala-li se tam kulka –

Proto Schnupticheli radil, abychom se raději vyšplhali do koruny nějakého stromu, tam vyčkávali –

Vybuodovali jsme si v koruně rozložitého buku docela pohodlný posez. Schnupticheli byl zručný a truhlářství měl jako koníček.

Sestavil mezi větvemi velice komfortní hnízdečko – –

Měli jsme tam vlastně miniaturní domeček, mohli se v něm cítit v bezpečí. Schnupticheli jeho boky ohradil silnými fošnami.

Také jsme nahoru dopravili soudek vynikajícího pražského piva – ,Pro tohle pivo si budu do staré Prahy jezdit, až se vrátíme do budoucnosti,‘ řekl Schnupticheli. I když byl vynikající znalec dobrých vín, byl i skvostný pivař – –

Věhlasný pivař. Tuhle dobu si – jak jsem ho chvíli podezíral – zamiloval právě kvůli jejímu pivu.

Z pozorovatelný, kterou jsme si zařídili v koruně buku, byl velmi dobrý přehled o celém bojišti... Rozložili jsme si před sebe podrobnou mapu bělohorského dějiště -

Připadal jsem si trochu jako kouzelník, díval jsem se na mapu, kterou v budoucnosti namaloval zasloužilý štábní kapitán - -

Mapa bojiště, na kterém ještě bitva neproběhla - -

Mapa neviditelné bitvy -

Měli jsme na ní vyznačeno v šipkách, kam se za okamžik pohnou vojska, kam vyrazí jízda - - co mladý Anhalt - - co tamty voje, kam se pohnou ony.

Vyhlíželo to, jako bychom nebyli účastníky strašlivé války, ale hráči jakési předem stanovené hry.

Ulebedili jsme se na svém posedu. Strávili jsme na něm poslední noc před bitvou -

Bylo chladno.

Schnupticheli posmrkával.

Zabalili jsme se do teplých kožichů a celou noc jsme se zevnitř vyhřívali alkoholem. A stejně jsme jektali zuby -

A na té jitřní pláni, vysoko v koruně buku, jsem měl příležitost zažít bělohorské svítání -

Díval jsem se na oblohu, světlela nad Prahou, slunce vycházelo nad stromy, veliké a matné - - a jak se v onom úsvitu zdálo i nějak vlhké -

Z obou stran už vycházejí vojska, uvažoval jsem -

Blíží se sem k nám -

A netuší, že už jsou dávno mrtvi - Z hlediska budoucnosti -

Ještě nepadli a už - -

Napadlo mne, že kdyby tabulka ze slonovinové kosti přestala fungovat, byli bychom se Schnuptichelim odsouzeni žít v této strašné době, prožít tu celý zbytek života -

Uvažoval jsem, abych se trochu zabavil, zkrátil si čekání, jak bych tu asi žil, co si zvolil za profesi – – jak bych se snažil se svým novým postavením vyrovnat –

Asi bych byl ševcem, uvažoval jsem – nebo hodinářem – –

Raději hodinářem – – – Snažil jsem se soustředit na to, jak zde opravují hodiny –

Protože jsem nechtěl myslet na vojska, která se k nám blíží zprava, na vojska, která cválají zleva –

23

Nevím, má-li smysl, abych líčil přesuny vojsk, tak jak jsme je viděli z našeho stromového stanoviště –

Nejsem nakloněný tomu dívat se, jak se lidé perou – – když jsem ve své době byl svědkem hospodských rvaček, raději jsem z hospody odcházel –

Tahle bitva pro mne nebyla –

Pozoroval jsem jízdu, vyjížděla po svahu, pozoroval jsem napatřené řady pěchoty –

Ale raději jsem sledoval Schnupticheliho, který si hrál s destičkou.

Podle toho, co mu dárce destičky řekl, je možné vyjmout z destičky zadní stěnu, takto rozšířeným ,trychtýřem' lze do zvoleného času odpálit daleko více prostoru –

Vyzkoušeli jsme si to už včera na bělohorské pláni –

Schnupticheli seděl na stromě a trychtýřem, který vznikl, když odšrouboval a odklonil zadní stěnu destičky, zamířil destičku na bělohorskou pláň –

Viděli jsme, jak po pláni slavnostně přechází kočka –

Alespoň mně se nejobyčejnější kočičí chůze vždycky zdála velmi slavnostní -

Schnupticheli vytukal na destičce údaj -

Sklonil trychtýř -

Zamířil ho na místo, kde se po pláni kočka procházela - -

Stiskl na slonovinové destičce nulu.

V tu chvíli kočka - NEBYLA -

Všechno zůstalo na pláni - - rozechvěné stromy i roztřesená stébla -

V rozmoklé ornici byly vidět drobné kočičí šlápěčky - Zřetelné stopy -

A náhle končily. Když jsme na ně shlédli ze stromu triedrem, jako by někdo vytukával do hlíny holí tečky - - a náhle je vytukávat přestal -

Ještě chvíli jsem se rozhlížel -

Stále jsem se nemohl vyrovnat s tím, že kočka opustila čas -

Tedy - Tenhle - čas -

Uvažoval jsem, jestli kočka při svém odchodu něco ucítla -

Asi nic, asi cestovala stejně bezbolestně, stejně nenápadně, jak my se Schnuptichelim -

Možná -

Možná se lekla - Ale vypadala, že má pro strach uděláno -
,Kams ji odpálil?' zeptal jsem se Schnupticheliho.

,K nám, ' řekl zasněně -

Měl rád kočky. A nechtěl tuhle micku nechat na bojišti - -

Válka bývá nepřijemná -

I pro kočky.

Uměl jsem si představit, že kočka nepozorovaně přeskočila nějaké to století -

Vyšla si po bělohorské ornici – – a pokračovala po pláni v naší době, vykročila tu – – a došlápla pacičkou do hlíny o hezkých pár let vepředu –

Žasla?

Ještě jsem v životě neviděl kočku žasnout – – a viděl jsem jich hodně –

Kočka je nejfilozofičtější ze všech domácích živočichů.

Počítá se vším.

Pro takovýhle experiment je kočka docela vhodná.

Konečně, v naší době jí opravdu bude lépe –

Pak jsem se na pláň postavil já – a Schnupticheli zamířil trychtýř na mne –

Chtěl jsem na něj zavolat, ať zmáčkne nulu pořádně, aby mne neodpálil do jiného času jen část –

Nohy –

Ruce –

Ale už jsem stál na pláni, na které nerostl žádný strom.

Viděl jsem na krajích pláně stromy, ale docela jiné, viděl jsem jiná pole, cesty –

Jen oblaka, která plynula nad plání, šedá a podzimní, byla skoro stejná –

Zahlédl jsem dítě, přecházelo pláň a vedlo na řetízku psa.

Bylo oblečené moderně – ano, byl jsem opět v roce, ze kterého jsme vyšli –

Měl jsem chuť pokleknout, políbit bělohorskou hlínu –

Jako poutník, který se vrací domů – –

Ale odjakživa mám odpor k patetickým gestům, a tak jsem jen stál...

Prostoupila mne opojná radost z toho, že jsem zase doma –

Na stejném místě, kde jsem stál před staletími –

A přece jsem cítil, že na tom stejném místě jsem dřív nebyl ve své ‚vlasti‘, jsem doma až v tomto okamžiku -

Náš DOMOV ČAS -

Popošel jsem po pláni a uvědomil si hledisko věčnosti -

Je po bitvě.

A přitom bitva probíhá -

A přitom nezačala -

Z hlediska času nic nezmizelo, nic neustává, - - všechno trvá a zároveň je předčasné - - a zároveň je už ukončeno -

Tón - z hlediska času - z hlediska věčnosti - neustále zní - -
I neustále znít nezačal a - už také - dozněl -

Všiml jsem si, že pes, se kterým dítě přecházelo pláň, se rozštěkal -

Divoce, nenávistně, vztekle - Jeho řev rozřízl pláň -

Pes se vyškubl dítěti, rozeběhl se -

Hnal se za kočkou -

Vyhlížela zrovna jako kočka, kterou před chvílí Schnupticheli odpálil z bělohorské pláně na bělohorskou pláň posunutou v čase -

Tak vida - - Díval jsem se za psem -

Schnupticheli chtěl kočku zachránit. A poslal ji do bezpečné doby -

Díval jsem se za kočkou, mizela mezi stromy na kraji obory -

Schnupticheli jí chtěl pomoci, chtěl ji - - zachránit -

A zatím - zatím ji právě tím chtěním zahnal do nebezpečí -

Možná do většího, než jaké pro ni představovala bitva -

Nejednáme stejně já a Schnupticheli - jenže ve velkorysejším měřítku?

Nechceme něco velkého zachránit a neuvrhujeme to tím do větších potíží -?

Není osud národa, který chceme napravit, podobný osudu téhle bělohorské kočky?

Znělo ke mně vřískání pronásledované kočky a pak utichlo, pes se zklamaně loudal zpátky - a já zase stál na pláni posunuté v čase - přiváben zpětnou vazbou Schnupticheliovy destičky - -

24

Vojska přicházela. Blížila se z několika stran. Na mapě, kterou Schnupticheli roztáhl ve větvích buku, jsme sledovali pohyby pluků -

Vyhlíželo to půvabně.

Pokud jsem si odmyslel smrt.

Uniformy vojáků byly vyloženě slušivé, jak řekl Schnupticheli, velký parádník.

Podzimním vzduchem se neslo ržání koní. Lidé se blížili, podobní přízračným stínům, - - šli zabít a být zabiti -

Kolik jich prožívá poslední chvíli svého života -

Kolik z nich se právě teď nadechuje posledním nadechnutím - -

Díval jsem se na blížící se armádu se zaujetím, jako bych se díval na scénu z vojenského velko filmu - -

Ale pak jsem se zase zadíval na vojáky a ucítil jsem soucit - - - jako bych tím podzimním sychravým vzduchem pochodoval já -

Schnupticheli odšrouboval ze slonovinové destičky zadní stěnu.

Zamířil trychtýř dolů -

Usmál se -

Usmál se vítězně - - dobromyslně a pyšně - - -

Tak jako se asi usmívá orač, než uchopí držadla pluhu, pustí se vyorat první jitřní brázdu – –

Naše dílo začínalo Schnupticheliovým úsměvem – – –

25

Zmáčkl nulu a mačkal ji znovu a znovu – –

Mačkal nulu a mířil trychtýřem do hlubiny.

Viděl jsem z výšky našeho stromu, jak se jednotlivé skupiny vojáků vypařují – To není přesné slovo – náhle ztráceli viditelnost –

Bylo to stejné, jako kdybych bleskurychle vytáhl z alba fotografii – – a na místě, kde před chvílí byla fotografie skupiny lidí, nebylo náhle nic –

Nezbylo NIC –

Zprvu si vojska těchto ztrát nevšimla, ale po chvíli vypukla panika –

Armády se zastavily, rozhlížely se, každou chvíli se nějaká skupina vojáků vypařila, její sousedé se zděšeně rozestupovali – –

Schnupticheli se při svém cílení neřídil nějakým plánem, kdepak, mířil a střílel, jak ho napadlo, vybíral si asi skupinky z estetických důvodů –

V armádách začala propukávat nervozita, pak úžas, nakonec děs – – každý voják si asi začal představovat, že teď ZTRATÍ EXISTENCI právě on –

Schnupticheli střílel stále rychleji, obě armády se začaly rozpívat, tály, jako by tála sněhová koule, kterou by někdo hodil na rozpálenou plotnu –

Zdálo se mi, že se armády dají na útěk, ale stály – – Vytrvávaly ani ne tak z odvahy, úžas je přimrazil k bělohorské hlíně –

Schnupticheli strílel znovu a dál a armády mizely - - -

Nakonec na pláni zůstal jen jediný člověk, zmateně pobíhal sem a tam, Schnupticheli se do něj stále nemohl strefit -

Pobíhající voják se každou chvílí příkrčil do nějaké prohlubně, byl zacloněn, nešlo jej přes clonu hlíny odpálit -

Schnupticheli sešrouboval destičku zápátky. Rozhodl se toho vojáka na pláni nechat, ať donese - řekl - zprávu „Lakedaimon-ským“ - - měkce se usmál -

Voják se na pláni zastavil a rozhlížel se zděšeně kolem sebe, nemohl pochopit, kam odešli ti, kteří tu otiskli stopy -

Rozhlížel se po pláni zryté kopyty, viděl, jak se hlína stále ještě hemží spoustou otisků -

Nakonec si sedl na pláni, bezradně složil hlavu do dlaní -

Už jsme chtěli slézt ze stromu, když jsme zahlédli osamělého jezdce, vjel na pláň s nějakou vlajkou, nerozeznával jsem barvy -

Popojížděl sem a tam, vlajka za ním povlávala -

Zapomenutý praporečník vyhlížel jako posláni celé té události - Nakonec nezbude nic - - jen zapomenutá vlajka - Povlávající vzpomínka -

Jen ironie -

Tahle vlajka se měla třepetat ve vzduchu na oslavu vraždění -

Na oslavu vraždění, které by se nazvalo vítězstvím.

A zatím užasle vlaje nad plání, ze které všichni zmizeli -

Kdybychom nebyli jednali, byla by teď pláň prosáklá krví, jezdec by bušil kopyty do mrtvých -

Takhle jen užasle přejížděl rozmoklou ornicí, dojel pod náš strom, uslyšeli jsme třepot jeho vlajky -

Schnupticheli namířil na jezdce slonovinovou destičku, vystřelil –

„Kams je odpálil?“ zeptal jsem se ho.

Měli jsme tuhle akci podrobně naplánovanou, ale o tom, kam bude Schnupticheli vojáky vystřelovat, jsme se nedomluvili –

„Do roku 2000 před naším letopočtem, myslím,“ řekl Schnupticheli.

Prý si už přesně nepamatuje letopočet, jaký vyklepal na slonovinové destičce. Ale myslí, že to bylo tak nějak – prostě chtěl, „aby se ztratili“ –

Aby se všichni žoldnéři ztratili –

„A co bude teď?“

Schnupticheli vypadal, jako by moji otázku ani neslyšel. Díval se na pláň a v očích měl slzy – plakal nepochopitelným štěstím – Vlastně – pochopitelným.

Chápal jsem, že se mu splnil největší cíl, o jakém snil – TO, O ČEM SNIL, se stalo skutkem, bitvu na Bílé hoře nevyhráli Habsburkové – – ale on –

Byl to pláč vojevůdce po vítězné bitvě –

Na konci každého vítězství bývá sladce hořký žasnoucí pláč.

27

Slezli jsme ze stromu a vydali se napříč plání –

„Ty,“ řekl Schnupticheli, „já jsem vyhrál bitvu. Já a ty.“

Nejdřív jsem polkl –

Ale pak jsem mu dal za pravdu. Ať to znělo jakkoliv nesmyslně, byl-li nějaký vítěz Bílé hory, byl to opravdu on – ON –

Byl jsem rád, že mne Schnupticheli přiřadil k sobě, mezi vítěze.

A takhle jako dnes budeme moci vyhrát každou bitvu lidských dějin -

Tedy - Já?

Já ne, Schnupticheli - On má slonovinovou destičku -

Od těchto dob nejen že nebudou války -

Schnupticheli bude nejen schopen likvidovat svojí destičkou každou armádu, která by se rozhodla podmanit si jinou zemi - -

Schnupticheli zlikviduje i války V MINULOSTI -

Způsobí, že války nejen nebudou, ale že i VÁLKY NEBYLY -

Až mne mrazilo -

Uvědomil jsem si, co hodnot díky Schnupticheliho slonovinové destičce nezanikne -

Vražedné armády zmizí jak kapky vody na rozpáleném písku -

Už nebude Napoleon -

Caesar - Alexander -

Zbude jen nejslavnější vojevůdce lidských dějin, který nebude válčit - - Schnupticheli - Vydá se do boje ne s lidmi, ale s válkou -

Vojevůdce míru - -

Neuměl jsem si představit, jak se lidské dějiny změní - -

I když jsem se o to pokoušel ze vší síly.

Co se stane se stavbami, které vzaly za své v třicetileté válce - co se stane s vinicemi - co s uměním -

Obrazy, které shořely, dál budou viset na stěnách domů -

Domy, které byly zničeny, budou stát dál - dál zůstanou domovem lidí -

A lidé -

Uvažoval jsem, kolik miliónů lidí nezahyne. Vojáků, civilistů, kolik dětí bude žít dál, kolik z těch mrtvých ožije zásluhou téhle destičky - -

Kráčeli jsme sychravým podvečerem k městu.

Nad námi poletovaly černé stíny, mávaly stínovými perutěmi --

„Nikdo to nepochopí,“ řekl Schnupticheli zamyšleně. Takovýhle konec bitvy lidé ještě nezažili --

Nevyhrál nikdo --

Ani jeden --

A vlastně vyhráli všichni --

Kde nevyhraje jeden, vyhrají všichni --

Jistě budou považovat výsledek bitvy za čarodějnictví --

Snad se vyděsí víc, než kdyby vyhráli císařští a začali rabovat Prahu -- tak jako by to po vítězném boji už v tuhle dobu začali --

Rozhodně, umiňoval jsem si, nesmíme nikomu říct, že jsme tohle veliké kouzlo prováděli my dva, jinak nás upálí, bude mi to sice líto, ale vyhnutí není --

28

Praha byla nádherná a pestrá a vyděšená --

Jen jsme se na chvíli zdrželi v našem hostinském pokoji, uslyšeli jsme z ulice zpěv, výkřiky, hlas nesmírného davu --

Vyhlédli jsme --

Snad každý obyvatel Prahy vešel do ulic, jakmile se k němu donesla zpráva o zmizení armád, nikdo nemohl tohle poznání vydržet o samotě -- --

Vyběhli jsme z hostince, vmísili se do převalujících se zástupů Pražanů -- --

Snad bych nenašel dva Pražany, kteří by nesli na tváři stejný pocit --

Každý žasl po svém --

Někdo se opíjel, jiný tančil na ulici, jiný výskal – –

Někdo seděl zachmuřeně na chodníku, čekal na konec světa –

Jiný klečel před kaplí, hlasitě se modlil –

Kostely byly plné. Lidé se nedokázali vypořádat s úděsem, chtěli se opřít o jedinou jistotu, co znali –

Cechy vyšly do ulic, pochodovaly pod znaky svých dovedností, mířily na Staroměstské náměstí –

Někteří lidé lezli na kašny a podstavce soch a kázali davu, – – poslouchal je ne proto, že by stál o to, co říkají, ale protože něco dělat musel –

Velký úžas dokáže člověka dokonale vyřadit z provozu –

Viděl jsem lidi, kteří se jen opírali zády o dům, dívali se do oblohy, snažili se unést to neuvěřitelné poznání –

A pak byli nedůvěřiví. Opevňovali se ve svých domech. Utíkali z města stejně, jako by válka byla ztracena, vše považovali jenom za lest, zlou lest –

Ale těch, kteří uvěřili a radovali se, těch, co považovali zmizení armád za dar, bylo nejvíc, hostince přetékal divokým nadšením –

Procházeli jsme ulicemi –

A Schnupticheli se rozjařil, kochal se –

Tohle byl jeho triumf –

On vyhrál bitvu jako starořímský vojevůdce –

A pak na něj dosedla ROZKOŠ Z POKORY –

Už mu nevadilo, že nikomu nesmí říct o svém vítězství – těšilo ho být neznámým dobrodincem –

Radoval se z toho, že vyhrál –

Vůbec mu nevadilo, že nikdo neví, že vyhrál on –

Právě podle tohohle se asi poznává skutečné vítězství.

Pamatuji se, že mne po našem boji zachvátila únava -

Odešel jsem do hostince. A ponechal Schnupticheliho procházet se městem, kochat se -

Lehl jsem si do vysokého lůžka s nebesy, zíral do stropu -

Tak jsem byl unavený a přece jsem nemohl usnout -

Únava se týkala ne jádra mé bytosti, to bylo až nepříjemně svěží, nesnesitelně bystré - -

Únava se týkala mé slupky, přenesené do tohoto času -

Nemohl jsem ani pohnout rukou, abych si zapálil doutník, připadal jsem si malátný, zamrzlý do této doby -

A přitom mi neustále naskakovaly představy, JAK TOHLE PŮJDE VYUŽÍT -

Samozřejmě, že to využijeme -

Schnupticheli má destičku, kterou lze použít na tisíce cest časem -

Můžeme tisíckrát přeskupovat dějiny -

Nejen našeho národa.

Můžeme si vyhlédnout jakékoli dějiny -

A nasypat do nich ten dějinný obsah, jaký považujeme za správný -

Svlékneme dějiny ze všeho, co nám nevyhovuje - - oblékneme je do svých snů.

Mohu na všechno přiložit měřítko, které je vrcholně spolehlivé, měřítko, které nemá vadu - a tím měřítkem je omezení lidského utrpení -

Každou armádu, která vtrhne do cizí země, snadno odstraníme - -

Každého diktátora -

Očistíme dějiny, jako bychom očišťovali zablácený plášť -

Zakrvácený plášť -

Do okna mého pokoje zaznívaly hlasy.

Šťastné hlasy -

Kdybychom nezasáhli, potloukala by se už po městě soldateska, vraždila, loupila, na tvářích nyní se smějících lidí vyvolávala křečovitý pláč -

Nebojuji proti osudu, uvědomoval jsem si -

Osud si vyvolil nás dva za nástroj. Použil nás - -

Málokdy jsem si připadal tak vzdálený marnosti jako tehdy.

Čin, kterého jsem byl spoluúčastníkem, mě opíjel, jako nejlahodnější víno -

Slyšel jsem, že se v pokoji někdo směje - - a uvědomil jsem si, že to jsem já - -

Tuhle chvíli si musím zapamatovat, JE TO CHVÍLE ŠTĚSTÍ.

A pak jsem zaslechl, jak se otevírají dveře pokoje a uviděl Schnupticheliho.

Stál ve dveřích, předkloněný, jako by hrůznou zprávu nemohl unést:

„Kesslerku, Kesslerku, Kesslerku, já ztratil destičku.“

30

Cest, které se před naším národem po ‚vyhrané‘ bitvě otevřely, těch cest bylo bezpočet. Napadlo mne, že je možnost, jak se něco dozvědět o pokračování dějin - poodjet do budoucnosti. Koupit si učebnici dějepisu, v ní bychom se mohli dozvědět o všem, co se stane. Jenže teď, když Schnupticheli stál ve dveřích a zděšeně na mne mával, jsem pochopil, že tuhle možnost nemáme - To vědomí mne znepokojovalo daleko méně, než bych si uměl představit.

Uvázli jsme v čase – To bylo samozřejmě kruté – Jenomže stále jsem byl opojený tím, co jsme vykonali. Jsem oběť vědy. Konečně, já i Schnupticheli jsme natolik schopní, uvažoval jsem, abychom v žádné době nezanikli –

Proč bychom měli špatně dopadnout v této době –

Díval jsem se na Schnupticheliho a snažil se povzbudivě usmát –

„Nekřeňte se.“

Schnupticheli se na mne díval vyčítavě –

Asi můj úsměv považoval za posměch.

Řekl jsem mu, že já i on jsme OBĚŤMI VĚDY –

„Ale –“

Schnupticheli se nta mne zadíval, v očích nesl nesmírnou marnost – – –

„Ale –“

Chtěl něco říct, ale nevěděl, jak do toho –

A já jsem z jeho pohledu pochopil, že už v budoucnosti BYL –

Že se už informoval, jak vše dopadne.

Schnupticheli zná cestu, po které vyšly dějiny od bitvy na Bílé hoře.

Proto má v očích ten těžko popsateľný výraz – proto – –

Vytáhl z kapsy malou brožurku –

„Čtěte.“

Podával mi roztřesenou rukou brožurku –

Vzal jsem si ji od něj a začel jsem se –

31

Nejprve jsem všechno považoval za žert. Za Schnupticheliův trik. Ne-
napadlo mne, že by ten svazek nadepsaný „Dějepis pro gymnasia“ –

Že by ten ušmudlaný sešitek mohl být pravý.

Ale Schnupticheli ho donesl z budoucnosti –

Seděl jsem na rozvrzaném renesančním lůžku a četl učebnici, kterou ohmataly prsty školáků, kteří se ještě ani nenarodili –

Byla to učebnice, jakou jsem ve svém mládí měl i já –

Byla dokonce ozdobena stejnými malůvkami, jakými jsem ji při nudných hodinách dějepisu doprovázel kdysi v MINULOSTI-
-BUDOUCNOSTI já –

Byla to minulost? Budoucnost?

Byla to, přesně řečeno, budoucnominulost –

Dočítal jsem se v tom ohmataném sešitku, že bitva na Bílé hoře skončila vítězstvím protestantských stavů –

Záhadným vítězstvím, které si dějepisci dodnes neumí vysvětlit –

Četl jsem o tom, jak nové narychlo svolané protestantské vojsko dobylo Vídeň – a jak se dál vyvíjela válečná situace – – jak se vyvíjela za tažení do Španělska –

Třicetiletá válka byla – Jenomže – jenomže trochu jinak – –

Trochu podstatně jinak. Naopak.

Četl jsem, jak došlo k převodům majetku –

O popravě českých pánů na Staroměstském náměstí – Ale o popravě jiných pánů –

Jména, která jsem četl, mne fascinovala – Byla to jména vítězů –

Četl jsem o tom, jak jejich hlavy – i císařova – byly vyvěšeny v koších na mostecké věži –

Četl jsem, jak český národ upadal pod nápořem luteránů – o tom, jak jej útisk vedl k zoufalství – o tom, jak Obnovené zřízení zemské vedlo k masovému odchodu katolíků z českého království – –

Četl jsem, jak učitel národů Balbín musel odejít do exilu a jak zemřel v emigraci –

Všechno to vypadalo jako propagandistický žert –

Přivřel jsem oči –

Chtěli jsme pomoci –

A zatím jsme jen obrátili utrpení z jedné strany na druhou – Ne-
zlepšili jsme váhy spravedlnosti – jen jsme přehodili závaží – –

„Měli bychom uvažovat, čím zaplatíme účet v hostinci,“ řekl Schnupticheli.

32

Opravdu, naše situace se vyvíjela zajímavě –

Tak by to řekl nestranný pozorovatel. Pro nás ale ta zajímavost neplatila.

Snad, kdybych o ní četl, zdála by se mi ta četba zábavnou, „za-
jímavost“ veselou a napínavou – Ale když jsem seděl o pár století
JINDE, než mám být, v historickém hostinci a neměl peníze na
nocleh –

„Co budeme dělat?“ zeptal jsem se Schnupticheliho, neklidně
jsem vyhlédl z okna do půlnoční tmy – –

„Mohli bychom jít složit hostinskému dříví na dvůr,“ řekl Schnup-
ticheli.

Optimismus, který mne ještě před chvílí ovládl, ze mne rych-
le vzlínal – Už se mi nezdálo tak jasné, že se v téhle době dobře
užívám –

Moje dovednosti bude lépe tajit, aby mne neupálili jako čaro-
děje –

Díval jsem se z okna do noci, pochodně ji ozářily, – – lidé vlekli
podzimní tmou sochy – – vlekli je na hromadu, ke spálení –

Obrazoborectví nastávalo –

Falcká dynastie s ním začala – a nemilosrdně – přece ještě než došlo k bělohorské bitvě – –

Je možné – uvědomoval jsem si, je možné, abych tu skončil jako barokní podomek –

A ještě budu rád, že se užívím.

Dostal jsem pořádný hlad. Bitvu jsme vyhráli se Schnuptichelim na lačno –

Díval jsem se z okna, sochy a obrazy na hranici už vzplály, ulici ozařovaly rozkuckané, povzlykávající plameny –

Hostinský ještě neví, že jsme bez peněz –

Navrhl jsem Schnuptichelimu, abychom si ještě dali večeři – –

„Fajn,“ řekl.

Sešli jsme do jídelního sálu –

Byl plný opilých lidí. Jásali a spřádali budoucnost – –

V hospodách se vždycky nejvíc hovoří o budoucnosti, alkohol bývá mostem, po kterém lidé tak rádi vycházejí do snů – –

Přecházejí přes něj měkce ze své doby do budoucích věků –

Dali jsme si pořádnou večeři a víno –

Naslouchali jsme krvežíznivým řečem opilců –

A byli jsme smutní –

Ten zvláštní smutek, bezedný, neuchopitelný smutek – – smutek vítězů –

Člověk tolikrát sní o vítězství, uvažoval jsem, a když zvítězí, vidí, že všechno, co si od vítězství sliboval, se rozplývá, ustaluje do podoby porážky – –

Pohlédl jsem z okna. Hranice, na které hořely sochy a obrazy, plála –

A já měl nepříjemný dojem, jako bych tu hranici zapálil já.

33

O půlnoci se hostinec začal vylidňovat, lidé se vydali do ulic, aby rabovali domácnosti Pražanů, kteří se dali na útěk -

Jen pár nás zbylo -

Uvažovali jsme se Schnuptichelim, kam bychom se měli uchýlit -

Snad by bylo nejlepší, kdybychom se rozhodli z tohoto starého hostince utéct -

A pak jsem si všiml, že u stolku vedle nás sedí dva muži, hodináři -

Že to jsou hodináři, jsem poznal z několika hodin, které před nimi stály na dubovém stole a ve kterých se probírali - -

Ale mezi hodinami ležela - slonovinová destička -

Schnupticheli ji už také zpozoroval. Vyskočil -

Natáhl ruku, aby destičku, kterou muži našli, zachytil -

Jenže v tom okamžiku už jeden z nich odlomil její zadní stěnu -

Schnupticheli vykřikl - v tu chvíli se loučil s naším návratem -

Ve chvíli, kdy jsme destičku zahlédli, jsme ucítili radost -

Jako by ti dva muži u stolu vedle nás nedrželi slonovinové zařízení -

Jako by před nimi ležela vstupenka - jízdenka do našeho domova -

Schnupticheli se vymrštil. Popadl pochroumanou slonovinou destičku, vrátil se s ní k našemu stolku - - tiskl ji křečovitě - vášnivě -

34

V tom okamžiku, kdy ke mně doběhl a sklesl vedle mne na lavici, se celý svět změnil ze světa pozemského do metafyzického světa, do světa utkaného z blesků -

Všechno bylo prosvíceno nesmírným jasem, všechno začalo svítit – stoly, stěny, hodináři vedle nás, vše vypadalo jako by bylo stvořeno ze slunce –

Pocítil jsem až bolest z té záře a rychle zavřel oči –

Ale i víčky mi prosvítal do vědomí nesnesitelný jas.

Otevřel jsem oči –

A viděl jsem, že se dívám do Schnupticheliova krbu –

35

„Ještě víno?“ řekl Schnupticheli.

A nalil mi do sklenice.

36

„Nevyšlo to?“ zeptal jsem se Schnupticheliho a hlas se mi tenčil. Schnupticheli mlčel.

Vstal jsem, Schnupticheli zazvonil na komorníka, já si oblékl plášť –

Byl jsem zmatený a uvažoval, mám-li ještě promluvit o cestě, podivuhodné cestě, které jsem byl plný –

Každé slovo, které bych mohl vyslovit, se mi zdálo zbytečné.

Člověk nerad mluví o neúspěších –

Pohlédl jsem na Schnupticheliovy boty, byly zamazané blátem, které bylo v pražských ulicích před staletími, zamazané jako moje boty –

Schnupticheli mlčel, jen mi pokynul na rozloučenou, když jsem vycházel z domu –

Řekl jsem si, že budu jednat, jako by všechno byl sen.
Konečně, tak to asi nejlépe unesu –
Všechno, co jsme změnili, se zrušilo, když vybuchla slonovi-
nová destička?
Nebo ten čas –
Ten pozměněný čas žije –? Žije v jiné časové rovině?
Opravdu jsme vyhráli Bílou horu?
Anebo byl všechno sen?
Jen sen –
Sen –
Vešel jsem do vánice a věděl jsem, že mi dá hodně dřiny si to-
hleto namluvit.
Vymlouvat si skutečnost je ta nejtěžší práce.
Dřinu to dá –
Procházel jsem vánicí, nastavoval tvář vločkám.
Dřinu to rozhodně dá. Ale věřil jsem, že to dokážu.“

... Jsme z látky, ze které jsou sny... aneb Touha

(Tichomořský příběh profesora Kesslera)

1

„Potkal jsem v životě mnoho zajímavých lidí,“ vyprávěl jednou profesor Kessler. Seděli jsme v sadu pod jeho letním domkem a uvažovali. Někdo prožije život plný podivných setkání, a jiný se v životě nesetká s nikým, kdo by stál za řeč. „Potkal jsem v životě mnoho lidí, o kterých jsem nevěděl, co si mám myslet, o některých z nich to nevím ani dnes. Vy jako básník máte rád mé příběhy, které se dotýkají lidské touhy, a myslím, že příběh, co vám budu vyprávět, by se mohl přímo jmenovat Touha. Nebude vám snad připadat tak neuvěřitelný, jako připadal všem, kterým jsem ho až dosud vyprávěl.

V létě roku 1944, když jsem se vracel z Austrálie do Afriky, kde mě čekala rodina, jsem uvízl na malém tichomořském ostrůvku. Cestovat v té době bylo velice nebezpečné a já sám jsem se dlouho rozmýšlel, jestli se mám na cestu za rodinou vůbec vydat. Ale doléhala na mě tehdy samota, horečná samota, a rozhodl jsem se, že se za svými blízkými pustím, ať se stane co se stane.

Vybral jsem si složitou cestu, která se mi jevila nejbezpečnější. Strídal jsem lodě s letadly a kličkoval Tichomořím, abych se vyhnul oblastem, kde se dala očekávat válečná plavidla. A jak už to bývá, ve snaze uniknout nebezpečí jsem se málem dostal do bitevní vřavy.

Jeden ostrov, na kterém jsem měl při svém putování jen přenocovat, se mi stal nadlouho domovem. Na ostrově ani v jeho okolí se

sice neválčilo, ale přesto jsem celý měsíc nemohl sehnat kapitána, který by byl ochoten se mnou z ostrova vyplout.

Hodně se hovořilo o kamikadze, Japoncích, kteří sebevražedně nalétávají se svými letadly, věří, že svou sebevraždou dosáhnou vyšší existence – Kolik lidí stále věří, že smrtí mohou pomoci životu – Je to zvláštní, nesmyslná, ale asi nesmrtelná víra.

Námořníci posedávali ve třech hospodách na ostrově. Pili a nadávali na válku. Chodíval jsem od rána do večera po pobřeží a uvažoval, jestli se někdy z tohoto ostrova vůbec dostanu.

Předvídat se nedalo nic. Každou chvíli se na obloze mohly objevit japonské bombardéry a náš ostrov mohl vylétnout do vzduchu. Žijeme, jak říkal jeden staříček Číňan – už druhou generaci domorodec na ostrově – žijeme v srdci nebezpečí. Najal jsem si pokoj v hostinci, malý temný pokojík, ze všech koutů bylo cítit shnilotinu. Postel byla na zvlášť vysokých nohách, aby hostům nemohly v noci lézt do postelí krysy. Byl to smutný a špatný hostinec a přitom nejlepší ze všech tří na ostrově.

Všechna svá zavazadla jsem poslal už z Ameriky napřed lodí a neměl jsem s sebou na ostrůvku ani knihu.

Chápete, že jsem se nudil, jak jsem se v životě nenudil. Noviny, které mi půjčila majitelka hotelu, prastará jednohobá Malajka, jsem četl od titulku po tiráž několikrát za sebou. Byly staré dva roky a negramotná majitelka hotelu je používala, jak se zdálo, spíše jako talisman než jako noviny.

Vždycky, když přicházela bouřka, mávala jimi nad hlavou a šeptala podivná malajská zaklínání. Myslím, že by se T. A. Hotrassyp, autor pojednání o ekonomických výhledech Fidži, nejobsáhlejšího článku v těch novinách, náramně divil, kdyby věděl, že se jeho článkem zahánějí v Tichomoří bouřky.

Vidíte, pamatuji si i jméno toho obskurního ekonoma; z toho plyne, jak hluboko se mi ty znovu a znovu louskané noviny vryly do paměti.

Pokoušel jsem se hovořit s některým z obyvatel ostrova – ale každý se mne bál, považovali mě za špióna.

V té končině považovali za špióna každého, u koho předpokládali inteligenci, a pokud ten člověk uměl číst a psát, byl to dokonce velmi nebezpečný špión.

Co bych si taky měl s domorodci povídat. Byla to zvláštní skupinka utečenců z různých míst, z různých stran, která na ostrůvku uvízla, a hledala naplnění života většinou jen ve spánku a alkoholu, bohatší i v hašiši.

Námořníci hráli karty a rvali se – pokud nespali – ve třech hospodách, co si na ostrově otevřeli dva Číňané a moje Malajka. Loď s nevěstkami, která krátce před mým příjezdem opustila ostrov a vydala se do Singapuru za lepším výdělkem, byla prý potopena japonskou ponorkou – a tak ani na obvyklé radosti námořníků na ostrově nedošlo.

Zkoušel jsem hovořit s několika Číňany, kteří se na ostrově snažili obchodovat, ale když zjistili, že se mnou žádné obchody neudělají, jen se na mě usmívali a neodpovídali mi – Pro takového bělocha jim bylo i slov škoda.

Nakonec jsem si opatřil papouška a trávil s ním většinu času. Je podivné, jak rychle dokáže člověk přilnout ke zvířeti.

Nosil jsem si papouška na rameni dlouhé hodiny, procházeli jsme se na pobřeží – a ten dotyk jeho drápků, jemný tlak na rameni, mne dojímal.

Pořád, i teď po letech, si ho pamatuji – jako by mě na rameni držel nějaký ochránce – starší, velký přítel...

V noci sedával papoušek na bambusovém prutu, dekorativně ohnutém na čele postele, a díval se na mě korálkovými očima.

Nebyl moc inteligentní, za celou dobu se naučil jenom dvě slova: „dobrou noc“; zato opakoval tato dvě slova často, někdy bez ustání.

Až mi z toho bylo úzko, slyšet stále dobrou noc, dobrou noc, dobrou noc. Připadalo mi to jako symbol – jako by ten pták věštil, že tu jsem na sklonku svého života – usnu tu, usnu navěky, a jako by mi chtěl k tomu svým pozdravem vlídně zaskřehotat rozloučení.

Zvláště ráno to přání dobré noci bývalo nepříjemné, probouzel jsem se už za úsvitu – v malém, uzounkém okénku se objevovala třpytící se hladina oceánu – jako bych hleděl na vodorovně položené a prudce ozářené zrcadlo – vzduch také zářil a celý prostor se třpytil křišťálovou prázdnotou – jestli je nějaké ráno plné naděje, pak je to ráno v Tichomoří.

A do takového rána, do onoho jediného optimistického okamžiku, jaký jsem na ostrově zpravidla zažíval za celý den; do oné chvíle, kdy jsem si po probuzení ještě nestačil uvědomit, kde vlastně jsem, a jen jsem zíral do obrovského jasu, zazníval papouškův pološepot, polohlas: dobrou noc, dobrou noc.

Jako by tím jasem začínala noc. Přízračná záludná noc. O to záludnější, že plná světla.

Vždycky, když na mě doléhala chandra, našel jsem si nějakou činnost, kterou jsem prázdnotu vytěsnil.

Ale co tady. Kdybych měl dost peněz, asi bych začal pít a rvát se s námořníky; takhle mi nezbyvalo nic jiného než nekonečné procházky po pobřeží.

Dobrou noc. Dobrou noc.

Někdy jsem měl chuť se na papouška rozkřiknout, ale místo toho jsem ho jen pohladil po hedvábné hlavičce.

Za nic nemohl. Byl na tom ostrově bezradný jako já, nevyznal se na něm, tak jako jsem se neuměl orientovat v tom zruďném čtyřiačtyřicátém roce, krvavém roce, já.

Zprávy, které docházely na ostrov, byly protichůdné, poplašné, fantastické.

Podle jedné zprávy dobyl Hitler Moskvu, maršál Stalin byl zastřelen u kremelské zdi a na Kreml zavěsili stříbrnou plastiku hákového kříže, ulitou ve tvůrčím vytržení samotným mistrem Arno Brekerem.

Připravovalo se prý společné německo-japonské tažení do Kalifornie a nálet wehrmachtu srovnal se zemí Manhattan.

Dobrou noc.

Míval jsem v těch dnech dojem, že kdyby pro civilizační úlohu byli místo lidí vybráni papouškové, byla by společnost na zemi vlídná a snesitelná.

Pohládl jsem papouška po lesklé, jakoby kovové šesulce.

A vydali jsme se na další nekonečnou elipsu po vlhkém písku ostrovních pláží.

Dobrou noc.

2

Zvykl jsem si, že se mi lidé na ostrově vyhýbají...

Všichni očekávali, že se už brzy objeví u břehů ostrova okupační vojska, a každý si hleděl získat alibi.

Potíž byla jen v tom, že nikdo nevěděl, jaká okupační vojska se objeví, jestli Spojenců, nebo Japonska, a tak se každý bál promluvit.

Dost času projeviti přesvědčení až tehdy, když se bude bezpečně vědět, jaké přesvědčení se vyplatí.

Mám pocit, že by ostrované uvítali raději Japonsko, ale mlčeli.

Malajka, která vedla ‚hotel‘, ve kterém jsem bydlel, mi jednou řekla: ‚Ať už nás osvobodí ten nebo ten, přes hubu nám dá každý.‘

A myslím, že v podvědomí obyvatel ostrova bylo u každého podobné přesvědčení, budoucnost podle nich asi mohla v každém případě přinést jen trápení.

Jednou jsem otevřel omylem dveře vedle svého hotelového pokoje. V komoře jsem uviděl vypnuté a proti vlhku zabezpečené dvě vlajky, hvězdnatého Union Jacka i bílou vlajku s červeným středem, japonskou.

Obě vlajky čekaly, až jednu z nich jednonohá Malajka vezme a vyvěsí na bambusové průčelí hotelu, nechá ji třepetat ve vlhkém vánku.

A druhou? Tu schová. Prozatím. Kdo ví, na jak dlouho.

Vlajky čekaly a lidé – Lidé čekali také.

Strach.

A vychytralost.

Dva city, které prorostly ostrovem.

Nebyli zde vlastenci, na to tu bylo příliš mnoho národů a národností.

Byli tu jen zoufalí utečenci z různých stran světa, kteří měli, jak to vyhlíželo, už jenom jeden životní cíl: přežít...

Snad je už ani nezajímalo žít.

Jen přežít.

A proto nebylo dobré mluvit se mnou. Mohl jsem být agent. Provokatér. Nezajímalo je, v čích službách. To jim bylo úplně jedno.

Báli se mne.

Už to byl důvod ke strachu, že jsem člověk.

Lidé se zde báli lidí.

Bývalo mi jich líto. Vyděšených mužů, žen – – večer posedali na pobřeží, dívali se na prázdné hladiny kolem dokola ostrova...

Každý nesl na sobě svou horu zkušeností, a ta hora ho zavalovala. I když seděl na jednom z nejhezčích pobřeží světa a díval se na jeden z nejspanilejších soumraků, jaké jsem na světě viděl.

Ostrov byl už dvakrát obsazen a dvakrát opuštěn. A na ostrově zbyli jen vyděšení lidé. Někteří zmrzačení duševně, jiní i tělesně. Ti stateční, kteří se do bojů zapojili, byli mrtví.

Leželi na hřbitůvku na úbočí sopky na jihu ostrova. A jejich pozůstalí se jim báli i nosit květiny na hrob – Co kdyby je někdo viděl, a až ONI přistanou u břehů ostrova –

Kdo vlastně přistane –

Když jsem se díval do papouškových korálkových očí, viděl jsem, že papoušek není záludný.

Uklidňovalo mě to.

Od rána do večera jsem si vyčítal, proč jsem se vlastně na tuhle cestu pouštěl. A znovu a znovu jsem se vydával na svou procházku po pobřeží ostrova, procházku, z níž jsem se nakonec div nepomátl.

Dobrou noc. Dobrou noc.

3

Po deseti dnech jsem se jednou za úsvitu ploužil zase pláží. Díval jsem se na vlny, rozbíhaly se k mým bolavým nohám a vsakovaly se dřív, než k nim doběhly. Na chodníčku před jednou polorozpadlou chýší jsem uviděl sedět malého Japonce.

Chýše byla vyrobená z několika latí, reklamy na coca-colu a z křídla sestřeleného letadla; jedno z nejbizarnějších stavení na

ostrově, kde ostatně každé stavení vypadalo, jako by sem vypadlo z obrazu Salvadora Dalí.

Japonec seděl na prahu a třásl se.

Znal jsem jeho příběh a nedivil jsem se mu, že se třese. Spíš jsem se divil, že se třese tak málo.

Byl to opravdový kamikadze, jeden z výkvětu japonské armády, jeden z pilotů sebevrahů. Nalétával na americký křižník, ale stalo se mu něco, co je těžko pochopitelné – přežil.

Narazil na bok křižníku, vypadl z hořícího letadla a spadl do moře.

Zachytil se trámu, který hnil na hladině, a několik dní a nocí se tak držel, než ho příliv donesl na pláž ostrova.

Spíš než člověk připlul na pláž exponát antropologického muzea.

Při pádu letadla si narazil páteř, ploužil se jen v předklonu a sykal bolestí. Shořely mu vlasy i řasy a tvář měl ožehlou, znetvořenou, seškvařenou – vypadal jako démon. Při plavbě oceánem z něho vedrem a mořskou solí téměř slezla kůže.

Znal jsem příběh toho ubožáka, slyšel jsem ho od jednoho Malajky. Ta Japonce vlastně zachránila. Belhala se jednou po pobřeží koupit rybu a viděla, jak se na mělčině choulí Chin.

Nevěděl jsem, jestli se tak jmenoval, nebo jestli mu jen tak říkala –

Ležel v mělkém příboji a křečovitě se držel trámu. Vypadal, tvrdila Malajka, spíš jako nějaký hrozný mlok nebo mořský přízrak než jako člověk. Možná právě to zaujalo Malajku, která s démony byla, jak se říkalo, jedna ruka.

Přitáhla si jeho trám berličkou ke břehu, aby Chin při odlivu zase neodplaval...

Donesla mu vodu, jídlo, mazala mu sežehnutá záda a tváře hojivým balzámem.

Chin byl, divila se Malajka, jako kočka – za čas se už mohl pohybovat – sice jen v předklonu a s bolestmi – – ale pohybovat se mohl.

Když se dal trochu do pořádku, usadil se na kraji městečka.

Nechtěl se ukazovat před lidmi, cítil zřejmě, co cítivají malomocní. Ostych před vlastní tváří. Když jsem ho občas míjel a on viděl, že se na něj dívám, schovával se přede mnou za průčelí své chatrče, za oprýskanou reklamu na coca-colu. Měl jsem pocit, že se oškliví i sám sobě.

Často jsem ho však na svých procházkách zahlédl, aniž on viděl mne...

Sedal hodiny před chatrčí a díval se na moře.

Hodně jsem přemýšlel, co se v něm asi tak odehrává.

Elitní voják, samuraj, tak to aspoň tvrdila Malajka.

Sedá celé hodiny na pobřeží, dívá se na zářící plet oceánu.

Celé dny, a jak jsem ho podezíral, i celé noci.

Uměl zřejmě spát i vsedě – nebo se to naučil až tady; jeho zranění mu nedovolovalo, aby spal vleže jako jiní lidé.

Jeho příběh mě přitahoval.

Za svých nudných procházek jsem si vymýšlel minulost toho chlapce, paláce, které patří jeho rodině, půvabné Japonky jako ze dřevorytů Harunobuho, které ho milovaly a plakávaly ve křehkých pagodách, když se rozhodl svůj život věnovat vlasti.

Nebo ideologii?

Rozhodl se věnovat –

Svůj život? Svou smrt.

Představoval jsem si zábavy, tance u císařského dvora, jak jeho rodiče plakali radostí, když uslyšeli, že jejich syn bude voják – –

Myslíte, že umění vzniká z nudy?

Snad i z nudy – Snil jsem z nudy –

Zůstat ještě dlouho na tomto ostrově, stal by se ze mne prozaik.

4

Když jsem tehdy ráno uviděl China, bylo mi na něm něco nápadné.

Asi to, že přede mnou neutíká, napadlo mě.

Ale když jsem se Chinovi přiblížil a on se neschoval za kroužené c v reklamě na coca-colu, vylekal jsem se.

Možná je mrtvý.

Opatrně jsem se k němu blížil, našlapoval jsem neslyšně, ve vlhkém písku mi to moc práce nedalo – a Chin vypadal tak, že by se nepohnul, ani kdybych si to k němu přidupal v holínkách.

Zadíval jsem se na jeho znetvořenou tvář – a kupodivu mi nepřipadala strašidelná, bylo v ní něco tak jímavého, až jsem pocítil dojetí. Proč ten mladý, urozený, vzdělaný Chin nasedl do letadla a vyletěl proti ocelové stěně – Proč mohl být přesvědčen, že zničí-li sebe a zničí-li jiné lidi, bude užitečný?

Nemohl jsem se přimět, abych viděl život z jeho hlediska, ať jsem se snažil sebevíc.

Středoevropan si prostě asi vždycky dobře rozmyslí, pro co se hodí umřít a pro co ne – možná, že si to rozmyslí až moc dobře...

V Chinově rudožluté tváři, potrhané tváři, nebylo nic fanatického. Jen bolest a v ní lehké okouzlení, jako by hleděl do tváře někomu tak krásnému a dobrému, že v tom pouhém pohledu nachází konejšivou odpověď na každou úzkostnou otázku.

Podíval jsem se, kam se to Chin vlastně dívá.

A užasl jsem, poprvé za svého pobytu na ostrově jsem žasl – díval jsem se na bílou lilii, která ležela před Chinem.

Sněžná a něžná, ve vlhkém písku.

5

Promluvil jsem na China.

Okouzlení mu spadlo z tváře jako špatně nasazená maska, otočil se, úraz mu bránil chodit, šoural se jako ropucha, pozpátku se odšoural do své chýše – –

Zakryl si tvář krouženým c z coca-colové reklamy.

Papoušek mi seskočil z ramene a začal do lilie zuřivě klovat.

Vzal jsem mu ji a podával ji Chinovi do chýše, Chin jen zlostně bručel, odcouval jsem, s papouškem v jedné ruce a s lilii v druhé.

To, že papoušek začal lilii klovat, mě přesvědčovalo, že je skutečná – – nejsem obětí hypnózy.

Byla to totiž skleníková lilie, dokonalá. Tak čerstvá, jako by ji právě kdesi na azurové obloze utrhł anděl z rajského stonku a shodil Chinovi.

Nemohl jsem se už dívat na jeho zoufalství – –

Už dávno jsem měl dojem, že Chinovo tělesné utrpení není nic proti utrpení, kterým žije jeho duše.

Rozhlížel jsem se – i k nebi jsem se podíval – abych poznal, odkud mohla přiletět lilie.

Nikde nic.

Jen vedro, nepředstavitelné vedro a samota.

Pokračoval jsem ve své procházce po pobřeží a v ruce jsem nesl lilii.

Napadlo mě tehdy, že na naší chodbě, když jsem byl malý, visel obraz postavy s lilii v ruce. Nevím už, kdo lilii nesl – ale pamatuji se, že jako dítě jsem onu postavu obdivoval, když jsem byl sám doma, povídal jsem si s ní.

Ta postava měla krásnou tvář s dokonalou pletí a Chin, Chin –
Bylo lepší nemyslet na jeho tvář.

Když jsem došel k převisu na kraji ostrova, hodil jsem lilii do vln. Padala pod průzračnou hladinu, jen květ chvíli svítil v stříbrné pění.

Uvažoval jsem, že to je nejlepší, co jsem mohl s tou zázračnou květinou udělat. Nikdo na celém ostrově si ji nezasloužil, jen moře. Z toho je vidět, že být na ostrově ještě déle, byl by se ze mne stal básník.

Vzniká básník z něčeho jiného než ze samoty?

6

Druhý den jsem šel k Chinovi znovu.

Seděl před chýší schýlený nad písek a na tváři měl opět podivnou masku – masku okouzlení, která zakrývala jeho znetvořenou tvář.

Před ním na zemi ležela hrst třešní.

Když mě uviděl, odšoural se a skryl se zase za coca-colovou reklamou.

Papoušek se do třešní pustil, nechal jsem ho zobat. Doufal jsem, že Chin bude chtít třešně zachránit a vyleze ze své skrýše a já se od něho konečně dozvím, kde třešně našel.

Znal jsem ostrov dobře, abych věděl, že tam nikde nerostou lilie ani nestojí třešeň.

Chin nechal papouška třešně sezobat.

Ten den jsem navštívil China ještě třikrát.

Pokaždé se díval před sebe na písek, pokaždé, jakmile mě uviděl, odšoural se svým ropuším pohybem dozpátku, zíral na mne za coca-colovou reklamou, dvě teskné upřené oči dvacetiletého mladíka. Jednou po svém útěku zanechal na písku loutku, dětskou

hračku, podruhé samurajskou dýku a potřetí – seděla na písku malá opička.

I kdybych připustil, že loutku i dýku mohl mít s sebou v letadle, nebylo možné, aby je dovezl v tak bezvadném stavu po několika-denním máčení v mořské vodě; že by jeho záchrannou cestu na trámu přežila i maličká opice, nebylo možné už vůbec.

Často jsem se setkával s příhodami, které jsem si nemohl vysvětlit, a věnoval jsem jejich výzkumu až rozmařile mnoho času. Teď, když jsem měl času jako nikdy v životě, ponořil jsem se do Chinova čarování až po uši.

Nejdříve jsem obešel jeho chatrč ze všech stran, ale nikde jsem neobjevil skladiště dýk ani panenek, nikde nerostla třešňová alej, nikde skleník. Všude jen písek, písek a pak začínalo městečko, ve kterém by se třešeň rozhodně nedala utajit.

Vegetace, kterou jsem zkoumal, nebyla schopna ani tím nejpodivnějším křížením dodat před Chinovu chatrč hrst třešní – a do velké vzdálenosti se Chin, kterému dělalo potíže se jen přede mnou schovat, vypravit nemohl.

Nevzdával jsem se.

Skryl jsem se za písečným náspem a vyhlížel China.

Po chvíli vylezl před chatrč a hrál si s opičkou.

Objala ho kolem krku.

A Chin plakal.

Slyšel jsem jeho pláč, tenounký pláč.

Pláč tenounký a nepřetržitý jako hedvábná nit.

Tak pláče kamikadze.

Tak pláčou samurajové.

Vzpomínal jsem při tom pláči na své blízké, na své blízké mrtvé, tesknil jsem při tom pláči jako sedlák při cikánových houslích, vzpomínal jsem na lidi, které už nikdy nepotkám, na cesty, které

už nikdy neuvidím, na města, která teď ve světě hoří, na milióny lidí, kteří trpí - a umírají - - - - -

Vzal jsem papouška na rameno a šel zpátky.

Nechal jsem China s jeho liliemi.

I s jeho panenkou.

Když jsem se ohlédl, seděl ten zhroucený mladík na patách v písku a opička ho pořád držela kolem krku.

A mně najednou bylo tak přirozené, že má lilii, třešně, dýku, opici, tak přirozené, až jsem se divil. Vždyť ten plačící vojáček po nich toužil. Byl to nesmyslný důvod.

Ale mně tehdy připadal velice logický.

7

V hotelu mě čekaly zprávy. Džunka, rozstřílená a polopotopená přistála u ostrova a přinesla zaručené údaje o tom, že italská vojska jsou v Mongolsku a v Ullan Bator Chotoru se slavilo slavné setkání italské a japonské armády. Generál Rommel Africanus a japonský císař zahájili základními kameny stavbu německo-japonského přátelství, vysoký památník s půdorysem ve tvaru svastiky. Úder na Los Angeles je otázkou času.

Ale mne lamentování mé malajské bytné nezajímalo. Samozřejmě jsem takovým nesmyslům nevěřil.

Mne zajímala Chinova lilie - V noci jsem, jak mi má bytná říkala, blouznil, vařila mi svůj elixír a tvrdila, že jsem vykřikoval ze spánku Chinovo jméno. Asi jsem se při číhání na další Chinův zázrak zapomněl chránit před sluncem a dostal úpal.

Několik dní jsem proležel a využil jich k tomu, abych se od své bytné dozvěděl co nejvíc o japonském vojáčkovi. Bytná mi ukáza-

la peníze, které jí dal – byly to byzantské dukáty – zlaté a lesklé, jako by právě vyšly z ražby. Odkud je má? zeptal jsem se bytné, ta jen pohodila berlou – ji to nezajímá – Nikdy se nestarala, odkud jsou peníze, které dostává. Je lepší to nevědět. Konečně, ve svých pětadesáti měla na takovouto logiku právo.

Ale něco jí na něm je divné, říkala. Ten Japonec už po ní nechce vodu ani jídlo. Nejdřív myslela, že chce umřít hlady, jenže ať se na něj jen podívám – kulatí se, pleť pomalu ztrácí puchýře, dokonce už ani není tak ohnutý, jako byl, ani tolik nevzdychá. Možná, že ani nemá bolesti, tvrdívala a zahřívala v dlani svůj amulet...

Jistě to je kouzelník.

Přijel k nám velký japonský mág, říkala a kousala do byzantského dukátu posledními zuby, co jí zbyly, kousala do něho tak usilovně, až jsem měl strach, že o ně přijde. Asi jí přece jen bylo divné, kde ta hromádka spáleného masa bere zářící těžké dukáty. A znovu a znovu se bytná přesvědčovala, že se jí dukát nerozplyne mezi rty.

8

Když jsem zase vyšel z domu, moje první cesta vedla k Chinově chatrči. Reklama na coca-colu byla celá oprýskaná, místní uličníci pořádali na China hony, házeli po něm kameny. Skrýval se za reklamou, byla z kvalitního plechu. Jen nápis oprýskal.

Ten večer se děti z ostrova koupaly v přístavu, obvyklá štvanice na China odpadla.

Chin seděl před chýší.

Za těch pár dní, co jsem ho neviděl, se opravdu vzpamatoval. Ztloustl. Jeho tvář se opět víc podobala lidské tváři.

Nepřibližoval jsem se k němu.

Jistě by brzy zacouval zpátky. Ale Chinova opička, která se u mladíka asi nudila, se rozběhla po písku ke mně. Blížila se nesmělymi, krátkými přískoky. Malé opičátko neumělo ani pořádně chodit. Když opička došla na konec písečné duny, podjely jí tlapy a v jednom nepřetržitém kotrmelci se kutálela dolů. Dal jsem se do smíchu, ale Chin zaúpěl – domyslel pád dále než já a viděl, že duna končí ve skalnatém zálivu s hlubokou vodou. Rozběhl jsem se k opičátku, zoufale se snažilo udržet pacičkami, klouzalo níž, níž a vřeštělo. I Chin se pokusil pomoci a ploužil se, zdrcená, úpící troska, ploužil se k opičce.

Bylo to nebezpečné – ale já se přesto rozběhl po duně a nedbal, že mohu sklouznout ze skály, roztříštit se. Jako bych neměl v tu chvíli zachránit úpící opičátko, jako bych měl zachránit všechny, na nichž mi na světě záleží. Zachytil jsem opičku a vrátil jsem se.

Při cestě zpátky jsem měl větší strach než při cestě tam – Je snadné začít jako hrdina. Zato je nesnadné dovést hrdinství až do konce. Když jsem pohlédl ze srázu, proklínal jsem se. Divil jsem se, co to napadalo ony kamikadze – a teď jsem sám jednal nesmyslněji.

Riskoval jsem život kvůli opici, která – – podle logického rozumu vlastně vůbec neexistovala.

9

Když jsem se doplížil na konec převisu, stál tam i Chin.

Vzal ode mne opičku a beze slova se šoural zpátky.

Trochu mě to urazilo, já kvůli jeho hračce riskuji život, plazím se nad útesem, jako bych neměl v životě nic důležitějšího než zachraňovat opice – a on si ji ode mne vezme beze slova.

Jako bych byl jeho sluha, kuli, kterému nemusí ani poděkovat, na kterého se nemusí po vykonané službě ani podívat.

Užuž jsem chtěl na China vykřiknout – a říct mu něco pěkně zostra – nebezpečí života, které jsem překonal, ve mně rozdmýchalo pořádný vztek.

Ale vtom se Chin otočil.

Usmíval se na mě.

A já rozuměl, že si mě nevšímal proto, že v něm ještě nedozněla hrůza, strach o opičku, ke které za těch pár dní nesmírně přilnul.

Pokynul mi, ať jdu za ním.

Ploužil se přede mnou. Jednou rukou držel opičku, druhou rukou si vypomáhal v chůzi. Později jsem se dozvěděl, že patřil do elitního vojska – a uměl prý pochodovat nejlépe z celé jednotky. Teď ho tohle ploužení muselo trápit o to víc.

Došli jsme k jeho chatrči.

Usedl před ní a kynul mi, ať usednu.

Díval se na mě vděčně. Poznal jsem, že mi děkuje pohledem, protože do slov neumí svoji vděčnost vtěsnat.

Chápete? Ve své opuštěnosti přilnul k opičce jako k člověku, ve své zmrzačené podobě by se styděl někomu ze svých blízkých ukázat – Ale opice, to bylo něco jiného. A – taky se pohybovala po čtyřech jako on.

Opice netušila, jako jeho blízcí, že někdy vypadal jinak –

Pochodoval před císařem, pochodoval, hudba zněla, slunce jásal a celý svět čekal na dobytí –

Všechno zmizelo.

Jen stud ne.

S námahou se ke mně pootočil. A oslovil mě docela dobrou angličtinou. Dali jsme se do řeči.

A od té doby jsem k němu chodíval –

I můj papoušek a jeho opička se za tu dobu spřátelili.

A teď vlastně začíná příběh, příběh, kterému nikdo z mých posluchačů nevěřil.

Kdo také věří cizí touze?

Každý chápe jen svou vlastní...

10

Druhý den jsem byl k Chinovi pozván na svačinu.

Odehnal jsem kluky, kteří bombardovali škeblemi reklamu od coca-coly, a usedli jsme spolu před chýší. Slunce planulo nad hladinou a od pobřeží k němu, ke slunci běžela zlatá cesta. Zrovna jako na kýčovitých pohlednicích – ale pro mne tehdy ta cesta nevypadala kýčovitě. Žhavý spalující most, po kterém jdeme k touze – a ten, kdo nedojde, hoří –

Chin vyndal ze své chýše dvě sklenice z tenkého skla, pravé benátské, pak barokní stříbrný příbor, láhev skvělého vína, dva staroanglické talíře s modrým dekorem a pečenou kachnu.

„Jsem blázen já, nebo vy?“

Chin se plaše usmál.

„Nemáte rád kachnu?“

Vyndal z rozříznutého barelu, který mu sloužil jako skříň i jako spíž, chléb a přistrčil mi ho. Kdoví, řekl jsem si v duchu, třeba tu ten mladý Japonec našel poklad kapitána Flinta, nebo je opravdu čaroděj. Pustil jsem se do jídla, a pustil bych se do něho, i kdyby tu kachnu pekl sám ďábel nad pekelným ohněm. Co jsem byl na ostrově, měl jsem, stejně jako většina jeho obyvatel, hlad.

„Rád bych vám něco dal,“ řekl Chin, když jsme dojedli. Nikdy mi neřekl své jméno a nevím, jak se opravdu jmenoval. Prý je jeho

jméno v jeho vlasti známé a on si nepřeje, aby se někdo z rodiny dozvěděl, jak dopadl, a aby trpěl jeho utrpením.

„Rád bych vám něco dal,“ opakoval Chin. „Nevím co.“

„Lod', která by mě odsud odvezla!“ vykřikl jsem. Neměl jsem na světě jiné přání, jen odsud odjet...

Hlava mě ještě bolela od úpalu, měl jsem hlad – a ustavičný neklid a starost o své blízké; kdyby se mě byl někdo zeptal, jak vypadá peklo, jen bych mu ukázal kolem sebe –

Chin se lítostivě usmál. „To nemohu.“

„A co můžete?“ Byl bych s ním mluvil přezíravě, jako s chlapcem, takový to byl mladíček, ale měl v pohybech něco takového – knížecího – , že jsem s ním hovořil uctivě, i když mi to chvílemi dělalo potíže.

„Jen malé věci,“ řekl tiše. „Opičku – a tak.“

„Vy jste udělal opičku?“ Měl jsem se co ovládat, abych se nerozesmál, hlasitě nerozesmál – poprvé po dlouhé době jsem se dosyta najedl a dobré jídlo mě vždycky dokázalo rozjařit.

Vypil jsem plnou sklenici vína. „Vy umíte dělat opičky? Já si asi taky dnes udělám pěknou opici.“

Chin mé slovní hříčce nerozuměl.

„Opičky a lilie,“ lehce přikývl.

„Lilie?“

Chin se odkradl do své chýše. Už se setmělo a celou chýši ozařovala svíčka, kterou mu donesla moje jednonohá malajská bytná. Lilie, co Chin přinesl, byla ve světle svíčky ještě neskutečnější, než v plném slunci před týdnem.

To už jsem nevydržel. Rozhlížel jsem se pátravě po jeho chýši, přecházel chýší, nahlížel do jejích zákoutí – Snad jsem myslel, že pod jeho lůžkem, sbitým z trámu, na kterém připlul, a z několika podobných trosek, objevím záhon lilíí.

Nic.

Jen panenka, dýka a opička. Poskakovala kolem mne.

Chin se šoural za mnou, zastyděl jsem se, omluvil a zmateně mu vysvětloval, že u nás, v Evropě, odkud pocházím, bývá zvyk, že každá věc má svou příčinu a svůj následek. Připadal jsem si jako protivný pedant, ale přesto jsem mu vysvětlil, že u nás není zvykem, aby někdo rozdával lidem uprostřed písečných přesypů čerstvě utržené lilie.

„U vás v Evropě –“

Chin promluvil tichounce a v jeho hlase se chvěla touha – – já pochopil, že se tou větou loučí s nadějí, že by se někdy podíval někam jinam než za tyhle písečné duny, rozhodl se zůstat zde až do konce svého malého přelomeného života, protože nechce, aby se pro jeho trápení trápili ještě jiní lidé, ti, kteří ho milují – – vážní a přísní lidé v dálce – – snad otec, snad matka; kdesi za oceánem přecházejí ve velikém paláci, čekají snad na něj –

„Já to dřív také neuměl –“ řekl Chin slabounce.

Tak slabě, jako by si to, o čem mluví, nechtěl přiznat ani sám sobě, a proto tak užil hlas –

Díval se rozpačitě na uhlazený písek, na který servíroval tenké sklenice a víno, a já uviděl náhle mezi sklenicemi prsten, dva propletené hady. Když jsem si ho později v hostinci prohlížel zblízka, ve světle Malajčiny svíčky, měl jeden had bílé oko a druhý tyrkysové –

Chin udělal knížecí gesto. Pochopil jsem, že mi prsten dává.

„Ten prsten tady nebyl,“ vydechl jsem jako dítě, které se nemůže smířit s tím, že kouzelník udělal kouzlo, a tvrdošíjně trvá na tom, že se kouzlo nestalo, i když jeho následky vidí –

„Líbí se vám?“

„Ten prsten není,“ tvrdil jsem a cítil nesmyslnost svého výroku, není, není – – opakoval jsem si v duchu i nahlas a zase v duchu,

a přitom jsem si prsten navlékal na prsteník a díval se do očí oběma hadům, tomu safírovému i tomu tyrkysovému –

„Nevím, jestli je,“ řekl Chin a zatvářil se jako Buddha na onyxové sošce, taková leskle nevyzpytatelná moudrost, soška Buddha, kterou měl můj dědeček jako těžítka na psacím stole.

Zatvářil se smutně a spokojeně.

Smutně a spokojeně zároveň.

„Nevíte, jestli je?“ Poprvé jsem oslovil China tónem kamaráda, před tajemstvím, které nás oba ohromovalo, jsme se jeden přimkli k druhému.

Chin se bezradně usmál.

„Mám dojem, že je,“ řekl nakonec. „Můžu ho hmatat a vidět. To, co hmatáme a vidíme, přece je, ne?“

Obrátil se ke mně. A já, který jsem v té podivné noci seděl sevřený mezi nekonečným oceánem a nekonečným oblohou, jsem měl dojem, že to všechno je jen iluze, celá ta noc, ta válka, ta nálada, měl jsem dojem, že v Chinově prosebném hlasu rozeznávám přízvuk, jako by se mě ptal na to, jestli on sám vůbec je.

A úpěnlivě toužil, abych přikývl.

11

Vyprávěl mi o svém nárazu do boku křižníku, líčil mi svou cestu oceánem na poloshnilém trámu – –

Dny, které trávil po přistání na pobřeží, byly dny bolestného snění. Chin dovedl dlouho hovořit o vztahu bolesti a snění, bolesti a touhy. Jistě byl školený i v poezii a nacházel v poezii pouto, které ho přidržovalo i v jeho trapné a zoufalé existenci. Poezie je zbraň proti bolesti, řekl mi.

Hovořil v náznacích –

Ale právě z náznaků jsem mohl číst.

Snad právě v náznacích, ve správně pochopených náznacích, je obsažena jediná celistvost – –

Jednou, po svém příchodu na ostrov, se Chin svíraný bolestmi, usazený před nekonečnou tváří oceánu, snažil představit si něco hezkého.

Bylo to krátce potom, kdy uviděl svou podobu v misce vody, co mu přinesla malajská hospodská.

Zděsil se své podoby. Soustředil se na představu něčeho krásného – a pak uviděl, že –

Mlčel.

Sám se ostýchal říct, že před ním ležela lilie.

Věděl jsem, že kdyby něco takového vyslovil, porušil by půvab svého vyprávění.

O tom, co není, nelze hovořit.

Alespoň ne slovy, která jsou.

Snad jen tichem.

Ale copak ta lilie nebyla? Copak nevoněla? Copak se jeho opička novou lilií teď nezabývala tak vášnivě, až z ní bílá potrhaná kvítka létala do stran?

Zkusil snít o dýce. A náhle ležela před ním na vyprahlém písku.

Snil o panence, kterou měla jeho sestra v dětství. Vzpomínal na tu panenku, sentimentálně si na ni vzpomněl, kamikadze, šourající se po pobřeží neznámého ostrůvku, před tváří neznámého oceánu –

Panenko ležela před ním. Nejen on věřil svým představám, jako se to stává šílencům. Jeho představám věřili i ostatní lidé. Snil o dukátu, byzantském dukátu, jaký obdivoval ve sbírce svého strý-

ce, pomáhal mu ji v dětství rovnat. A Malajka přijala jeho dukát, donesla mu za něj svíčky, vodu i suchary.

Toužil po opičce, jakou měla jeho sestra.

A už tu byla opička, mávala tlapkami, objímala ho kolem krku.

Bál se svého snění.

Používal je nevýslovně střídmě.

Vysníval si chléb, ovoce, vodu -

Až teď se mnou porušil ostych, který vůči snění pociťoval -

„Ale to všechno přece - neexistuje,“ opakoval jsem vytrvale a upíjel víno, které nebylo, přitukával si s Chinem tenkými sklenicemi, které nebyly, a točil si na prsteníku prstenem, který nebyl.

Můj rozum se bouřil a jistě by vděčně přijal i to, kdyby se sklenice, příbor i prsten rozplynuly, kdyby se lilie, která ležela před námi, potrhaná, ale přece skutečná, rozpustila do vzduchu, rozpustila jako podivná vůně.

12

Druhý den jsem China opět navštívil.

Doufal jsem, že na konci města bude jen písečný ohyb a v něm nenajdu ani jeho chýši, ani oprýskaný nápis coca-cola, který se k tajemnému Japonci nehodil.

A najdu-li tam skutečně China, bude to jen ztrápený voják a nebude mít u sebe ani dýku, nic -

Prsten mi svítil na ruce. Ale co, prsten. Třeba ho našel. Třeba ho jen podstrčil do písku, a když jsem se nedíval, mohl ho přece svou číší odkrýt -

Ale ne. Sklenice nebyly také -

Byl jsem jen opilý.

Jenže když opilý – – čím –? – –

Chin seděl před chýší a pletl pastičku na myši. Po ránu u něho byla stará Malajka, donesla mu drát a vysvětlila, jak by si mohl pletením pastiček na myši vydělávat – Chin přikývl, když se chtěl živit, neměl vyhnutí.

Bál se –

Bál se své schopnosti, děsila ho i okouzlovala –

A chtěl se mimoděk chovat tak, aby na ni neupozorňoval, aby si ji raději nepřipomínal ani sám.

Díval jsem se na jeho hbité prsty, ohýbaly a natáčely drát – i Chin počítá s tím, že se bude muset živit, pokud jeho schopnost pohasne. Schopnost – jaká vlastně? Radši jsem na to nemyslel. Když na některé věci nemyslíme, jako by ani nebyly.

Ulevilo se mi.

„Chutnalo vám včera víno?“

Odvedl jsem řeč k něčemu jinému. Potřeboval jsem se přesvědčit, že víno nebylo, ani nic z včerejších kouzel – – byl bych Chinovi vděčný, kdyby mi s tím pomohl.

A on se opravdu ke mně úzkostně obrátil.

„Řekněte,“ zaprosil, „že jste žádné víno nepil.“

„Nepil –“

„Výborně,“ kývl, „sklenice jsem už naházel do moře.“

Byl jsem zase tam, odkud jsem se snažil utéct každou, i tou nejlehčí myšlenkou. I Chin toužil po tom, aby zapomněl.

Snažil jsem se vytěsnit všechny své vzpomínky –

A přitom –

Pomaloučku jsem odcházel od jeho chatrče s papouškem na rameni.

Nezdržoval mne.

Věděl, že jsou myšlenky, které musí člověk nést sám, aby je unesl.

Díval jsem se na moře a hvízdal si.

Není to pravda. Je to jen nápad, který jsem si vymyslel, abych sebe a toho ubohého dvacetiletého Japonce rozptýlil.

Jistě, jistě, jistě.

A znovu jsem uvažoval o všem, co mi řekl, a vžíval jsem se do jeho osudu, jeho života, jeho těla – – proplouval jsem na trámu oceánem, sedal jsem i na štítu coca-colové reklamy a věděl, že můj život tady skončí.

O čem asi přemýšlel?

A přemýšlí?

Co mu bolest, ta největší filozofka všech dob, vypověděla o životě?

Zaujala mne u China vlídnost, jakou jsem zpravidla nacházel jen u starých lidí, kteří poznali veliké utrpení, u starých vězňů, u starých umírajících –

Ale copak by touha – Ani jsem nechtěl něco tak nevědeckého domýšlet.

Není přece možné, aby touha – Zdálo se mi, že vědec, kterým jsem byl, se ve mně staví proti člověku, který by uvěřil tomu, že je možné si vysnit skutečný svět –

Rozhodně by něco takového bylo nejen krásné, ale – – i vrcholně nebezpečné. Báł jsem se takové možnosti, a proto jsem si namlouval, že není. A přece jsem k té lilii přivoněl, a to víno pil, prsten jsem měl na prsteníku –

Co je touha? Říká-li se, že světlo je hmotné, proč by nebyla touha – Prostě uvažoval jsem jako člověk, který se ještě pořádně nezotavil z úpalu a chvílemi jsem byl svými myšlenkami unesen a chvílemi jsem se za ně styděl.

Tu noc přeletěla nad ostrovem neznámá průzkumná letadla.
Moje bytná se po ránu zavřela do komory a připravovala obě
vlajky. Někdo nás osvobodí, říkála.
Ale já si přál být osvobozen jen od své touhy.
Opustit, jen co nejdřív opustit tenhle přízračný ostrov -

14

Dobrou noc.

Svívalo.

Dobrou noc.

Otevřel jsem oči a uviděl roztrpytřenou hladinu a slunce žhavelo na obloze i v mém pokoji, jako by chtělo sežehnout každý nepokoj.

„Dobrou noc.“

Papoušek mě pozdravil do třetice, seskočil z bambusového čela postele a poskakoval mi po pokrývce. Dobrou noc, dobrou noc.

Nebylo co dělat.

I když jsem nechtěl, i když jsem se proti tomu bránil, i když se mi to protivilo, vzal jsem papouška na rameno - - a vydal se po pobřeží k Chinovu domku.

Představa, že uvidím ten zmrzačený život, mladíka, který byl jistě krásný a urostlý, když pochodoval po pláni před císařovou tváří, ta bolestná představa mne mučila. Už jsem si dokonale vymluvil všechno, co mě na něm znepokojovalo, a až jsem se divil, jak lehce se mi to teď podařilo. Jak je to snadné, klamat sám sebe.

Oč je to snadnější než klamat druhé -

Papoušek mi přešlapoval na rameni, občas mi popřál dobrou noc, ale já v tom už neviděl metaforu, varování, věštbu, radoval

jsem se z toho, jak radostně se papoušek vrtí, radostně otevírá zobáček –

Oceán šuměl laskavě, klidně – Co na tom, říkal jsem si, že tady asi skončím, že na tomhle ostrově zemřu. Někde člověk zemřít musí. A skoro jsem měl radost z toho, že zemřu tady, daleko od svých blízkých.

Přecházela na mě pomalu Chinova filozofie, také nechtěl, aby se jeho trápením trápili i jeho blízcí –

V ohybu jsem zahlédl Chinovu chýši.

Ale že to byl nápad, usmíval jsem se a násilím roztahoval koutky úst do ironického úsměvu, že to byl ale nápad, vymyslet si, že by Chin mohl –

Že by –

Že –

Nebyl jsem schopný ani svou myšlenku dokončit. Před Chinovou chatrčí seděla překrásná mladá dívka, Japonka, jistě Japonka, nejlíbeznější Japonka, jakou si mohl člověk vysnit –

Vysnit?

Vysnit.

Měla stříbrnomodré kimono a vařila čaj.

Neviděla mne.

15

Strhl jsem si prsten z prstu a rozmáchl se – Jen taktak jsem se v poslední chvíli vzpamatoval a nehodil ho do moře. Zmocnila se mne zoufalá touha zbavit se všeho, co jsem toužil zapomenout – toužil zapomenout, i kdyby to byla pravda.

Pravdu toužíme zapomenout nejčastěji...

Došel jsem váhavě k Chinově chýši.

Jak mě dívka uviděla, hned se zvedla a odešla za reklamu coca-coly. Chin se vyšoural ven.

„Kdo je to?“ vykřikl jsem, vykřikl šeptem, hlas mi vypověděl –

„Moje sestra,“ řekl Chin. „Jinou dívku sem nemohu přijmout – všechny by mě jen litovaly.“

„To je ta sestra, co si hrávala s opičkou?“

Chin radostně přikývl, byl rád, že si pamatuji, co mi vyprávěl. Když se o své vzpomínky podělíme s ostatními, jsme i v neznámém prostředí zabydlenější.

Vplížil se do chatrče a sestra z ní vynesla jídlo, tentokrát japonské, výtečně upravené. Pojedli jsme, Chinova sestra přinesla čaj a Chin seděl na pobřeží, pletl pastičky na myši.

Jeho sestra neuměla žádnou cizí řeč, mohli jsme hovořit i před ní a nebát se, že ji naše hovory uvedou do rozpaků.

Jakmile jsme začali pít, opustil China hraný klid. Rozplakal se přede mnou a vůbec se nestyděl, úzkost, která ho tiskla, byla silnější než jeho stud. Uchopil mne za obě ruce, tiskl je křečovitě a prosil, ať mu povím, co to všechno znamená. Přece nemůže tvořit z ničeho. Studoval fyziku a chemii a ví, stejně dobře jako já, že chce-li něco vyrobit, musí mít pro to látku.

Ve vrcholném zoufalství se zadíval na prázdný šálek od čaje – díval jsem se, kam on – a v šálku ležela náhle větvička jasmínu. Bylo to stylově japonské, ale Chin tím ztratil poslední zbytek duševní síly. Uchopil hrneček a udeřil jím o reklamu coca-cola, bušil rukou do reklamy i potom, když už byl hrneček rozbitý.

Pak si lehl na zem, do písku.

A plakal, svíjel se trhavým, šhubavým pláčem.

Vydržel všechno, dokázal narazit letadlem do křižníku jako kamikadze, i další kruté osudy – ale své snění neunesl.

Dívka k němu přistoupila a šeptala mu něžná slova. Umím japonsky velice málo, ale vyrozuměl jsem, že ho utěšuje, opakuje mu, že všechno přejde, všechno přejde.

Bázkivě se pootočil do písku – – zdvihl obličej – díval se na dívku.

Pak si nalil šálek čaje.

Sám.

Nenechal ji, aby mu nalila zase čaj.

Jako by zaváhal, že dívka je přelud –

A není schopna ani nalít čaj – –

16

Zpráva o tom, že Chin má u sebe krásnou dívku, se roznesla po ostrově, byla to zpráva blesk. Ohromovala, znepokojovala.

K jeho chýši se blížily výpravy námořníků. Byl jsem připraven China i jeho sestru před nimi chránit, ale v dívce bylo něco takového, že žádný z mužů se neodvážil být k ní troufalý.

Rozpačitě ji zdravili, vykoktali přivítání.

Odcházeli.

Několik dní žil Chin v chatrči se sestrou. Docházel jsem k nim, pil s nimi čaj.

Jednou se mi Chin svěřil.

„Zkusil jsem to – snít o domově, nikdy mě nenapadlo, že něco většího než lilii – nebo –“

Pohlédl na prsten na mém prstě. Oba hádci se na nás dívali s lhostejnou ironií.

„A ona – byla tady – tady –“

Opakoval to s okouzleným zoufalstvím, které pravidelně provázelo jeho snění.

Nebyl bych vědec, kdybych nechtěl China prozkoumat.

I když ve zkoumání touhy je něco, jak jsem chápal, svatokrádežného.

Nevědeckého.

A marného.

Přinutil jsem China, který se tomu bránil, aby vysnil ještě lilii. Zkoumal jsem ji – pozitivisticky a hloupě; vzpomínám si, jaký jsem si myslel, že jsem učinil objev, když jsem si všiml, že lilie není ustržena, ale ulomená.

Chin mě prosil, ať už to nepokoušíme, už nebude snít – – Ale když jsem naléhal druhý den a třetí zase, odhodlal se sám své snění vyzkoušet.

Kdoví, jestli teď už nesnil z nudy. Tak jako snil dřív ze zoufalství.

Zkoumat Chinovo snění bylo mé jediné rozptýlení.

17

Jen občas jsem se mohl rozhlédnout ze svého mikrosvěta –

Zprávy, které přicházely na ostrov, byly protichůdné. Stalin prý dobyl Paříž i Londýn, v Británii je dosazen sovětský komisař, Hitler byl zastřelen na místě, které vypravěč, opilý kambodžský profesor, nazýval Walhalla.

V New Yorku je vysoký mongolský komisař. A sovětský inspektor.

Moje malajská hospodská po této zprávě sháněla na ostrově rudou látku, zjistila si, že sovětská vlajka je rudá.

Uložila třetí vlajku vedle dvou předchozích, čekala jako všichni obyvatelé ostrova, ke komu bude výhodné se přidat...

Nevěřil jsem ničemu, snil jsem jen o návratu.
,Chine,‘ řekl jsem příteli, ,co myslíš, mohl bys snít, že skončila válka?’

Chin se zamyslel.

,Myslím, že ano.‘

,Zkus to.‘

,To by nás o tom muselo snít víc,‘ řekl tiše.

Ano – Na to nestačí jeden sen.

Jsou sny, ke kterým se musí spojit hodně lidí –

Chin se změnil.

Nerozuměl jsem tomu. Nebyl už tak otevřený, nebyl už tak bezbradný – jako by zesílil, ale zesílil nějakým nepříjemným způsobem.

,Zkoušel jsem snít, abych se uzdravil,‘ řekl mi, když jsem večer odcházel. ,Ale můžu snít jen o světě. O věcech. Sebe sněním nemůžu změnit.‘

Když mi tiskl – podle evropského zvyku – ruku na rozloučenou, chtěl jsem mu říct, ať to nedělá, ať nedělá to, k čemu se chystá, ale protože jsem to jen tušil, mlčel jsem.

18

Další den jsem se zase vydal k Chinově chatrči –

Už kus od ní jsem slyšel, jak se ke mně nesou přes písečné duny japonské povely.

Když jsem se přiblížil na dohled, uviděl jsem vojáky –

Asi dvacet vojáků přecházelo kolem Chinovy chýše.

Japonští vojáci –

Přikrčil jsem se za dunu a sledoval je. Pochodovali –

Sem a tam. Sem a tam.

Jejich stejnokroje neodpovídaly přesně stejnokrojům žádné armády světa, kterou jsem znal, ale podobaly se stejnokrojům japonských vojáků –

Chin seděl na zápraží své chatrče a velel.

Ti vojáci byli živí, rozhodně, ale jejich tváře si byly nepříjemně podobné. Jako tváře figurín ulitých z jednoho kadlubu. Utišil jsem v sobě znepokojení tím, že příslušníku jedné rasy připadají příslušníci druhé rasy podobní – a obrátil se k Chinovi.

„Tak jsme obsazeni Japonci?“

Nepovažoval jsem to za nemožné. Nějaká armáda přijít jednou musela, tenhle ostrov se o nezávislost nestaral, ani po ní netoužil.

Snad se mne nyní Chin zastane, jsme přátelé –

„To nejsou Japonci,“ řekl Chin. Řekl to tvrdě a díval se na mě chladně –

Vrátil jsem se zpátky do hostince.

Viděl jsem na Chinovi jasně, že si se mnou nechce povídat.

Má bytná měla za to, že jednotka na konci města jsou opravdu Japonci, vyvěsila japonskou vlajku, zrovna tak jako všichni obyvatelé ostrova.

Chinovi vojáci příští den strhali všechny vlajky, obsadili všechny tři hospody i správní budovu ostrova.

„Dobrou noc,“ volal papoušek.

„Dobrou noc,“ odpovídal jsem mu.

Liliemi to začalo a končí to –

Stanným právem.

Ten večer vyhlásil totiž Chin stanné právo.

Uvažoval jsem, jak se mám zachovat. Bylo velmi těžké se přidat k novým vojákům, protože nikdo nevěděl, odkud jsou.

Já, který jsem se nepřihlásil k Japoncům, jsem byl na tom relativně ještě nejlépe.

Ale riskovat jsem nechtěl.

Rozhodl jsem se, že se pro všechny případy ještě tu noc ukryji – někde ve vnitrozemí ostrova – –

Sbalil jsem si své věci – vešly se mi do jediné tašky. Stáhl jsem prsten a díval se do očí oběma hádkům.

Je možné, aby Chin vysnil vojáky?

Ne, jistě je to náhoda. Přišli sem a on – – jako důstojník je okamžitě přijal pod své velení.

Možná Japonsko už kapitulovalo, a proto je zde nechce prohlásit za Japonce –

Jeho sestra ho možná jela hledat –

Byl jsem už na nejlepší cestě si všechno vymluvit, když se ozvalo nesmělé zaklepání na mé dveře.

Chin.

Nevím, jak se ke mně dostal, při jeho bolestné chůzi se musel ke mně šourat několik hodin.

„Utečeme,“ řekl a uchopil mne zoufale za ruku jako tehdy, když mě prosil, ať mu vysvětlím jeho snění.

Vyšli jsme z domu.

Byla vysoká tichomořská noc, procházeli jsme úzkostným ostrovem – – Vyhýbali jsme se hlídkám.

Za jednou dunou na nás čekala Chinova sestra a přidala se k nám.

„Přece není možné, abych přivolal vojáky,“ drmolil Chin. „Abych je přivolal svou touhou.“

A zalykavě vyprávěl, co se přihodilo –

Vojáci v noci zbavili China velení.

Bál se, že ho zatknou – a proto se došoural ke mně.

Byl to zase ten mladík, kterého jsem slyšel tenounce plakat, zvláštním pláčem, který připomínal hedvábné vlákno.

Vlákno hedvábí –

Vysvětloval mi, jak toužil po tom, aby přišli vojáci, kterým by velel, toužil pomstít se ostrovu, který se mu vysmívá –

Chin si mohl – vysnít, co chtěl –

Ale nemohl – nemohl – odesnít.

Vymyslel jsem to slovo a Chinovi ploužícímu se vedle mne se zalíbilo.

Odesnít, odesnít – opakoval si je.

Sny můžeme uskutečnit –

Ale zrušit –

Zrušit je nedokážeme. A v tom je lidská bolest.

Znal jsem dobře ostrov. Našel jsem místo, kde jsme se mohli skrýt.

Vyčerpaný Chin okamžitě usnul.

20

„Dobrou noc.“

Svívalo a papoušek mě budil.

Přáním dobré noci.

Probudil jsem se a měl jsem dojem, že se probouzím do snu. Než jsem otevřel oči, zdálo se mi, že jsem doma a sedím u svého stolu.

Teď jsem otevřel oči a nade mnou čněla nesmírná azurová obloha, na ní se chvěly palmy.

Vedle mne spala Japonka v stříbromodrém kimonu. A vedle ní zmrzačený mladíček, jeho tvář se svírala utrpením i ve spánku.

Snil.

Uměl snít. Tak jako každý.

A jeho sny žily, žily tak jako sny každého z nás. I když žily jiným způsobem.

Naplnily se –

A on před nimi utíkal. Utíká –

Je veliké štěstí neutíkat nakonec před svými splněnými sny.

Ale komu se to podaří.

Protáhl jsem se a vydal se na tichou obchůzku. Ostrov byl pokojný a líbezný.

Došel jsem k pobřeží. A viděl, že zde, na odvrácené straně ostrova právě přistála loď. Holandská obchodní loď si chtěla na ostrově doplnit zásoby vody...

Za tři hodiny jsem odrážel od ostrova.

21

Snění –

Myslím, že je zbytečně podceňujeme. Copak z našich snů nevznikají vedle lilí války? Copak z našich snů nevzniká i naše utrpení?

Snad to všechno byly náhoda, žert, halucinace. Rád přistoupím na každé vysvětlení. Jsou chvíle, kdy si namlouvám, že to byl jen sen – že mé snění dalo vznik i tomuto příběhu, ale cítím přitom, že to není pravda.

Po válce jsem se snažil o ostrovu získat zprávy. Podle jedné byl ostrov rozbombardován a opuštěn, podle druhé je od konce války kvetoucím turistickým střediskem.

Tak je tomu asi s každým snem... Má všechny tváře a všechny barvy, které chceme... Ale jen do jisté doby. Pak má už jen jednu tvář – a bývá to tvář děsivá a my hledáme cestu, jak mu uniknout, a běžíme – a klopýtáme – –

Kdyby se naše sny,“ profesor Kessler se nadechl, ale nedořekl. „Konečně,“ pokračoval po chvíli, „nezapomínejme, že sen je zbraň, nejnebezpečnější, nejstrašnější zbraň, jakou máme.“

Profesor Kessler se zasnul.

A já jsem tušil –

A já tušil, o čem sní –

Hodinář

1

V roce, vlastně už nevím přesně, který to byl rok... Zvláštní, jak události splývají, čas se proměňuje do nálady...

Je zajímavé, jak málo souvisí čas s čísly.

Bylo to na sklonku třicátých let, pracoval jsem tehdy v jednom malém domku na Novém Světě, na Hradčanech.

Na rozdíl od mnoha lidí nemiluji okázalé pracovny, čím je menší pokoj, ve kterém pracuji, tím mám větší volnost –

A tehdy, když si připadám nejvíc sevřený a stísněný, mívám a vždy jsem míval nejlepší nápady.

Snad by se to dalo nazvat teorií klece...

Proč ne. Ti, kdo jsou v kleci, v sobě dokážou asi shromáždit více síly, než ti, kteří se nemají z čeho vymanit.

Nepotřebují usilovat o svobodu.

A úsilí o svobodu je snad největší úsilí, jaké člověk zná.

Můj domek sousedil s několika dalšími domky, ve kterých žili svérázní obyvatelé staré Prahy.

Lidé na Novém Světě tvořili tehdy jakousi soudržnou společnost. Znali se navzájem, zdravili...

Nový Svět představoval – a snad stále představuje – jakousi malou vesnici uprostřed velkoměsta.

Zdi jeho obydlí pamatovaly desítky pokolení, která se znala...

Snad to byla takhle historická kontinuita hmoty, která napomáhala souvislosti v lidských vztazích...

Liboval jsem si v té lidské blízkosti a často jsem se pouštěl do hovoru se svými sousedy.

Kdosi mi jednou řekl, že vzbuzuji důvěru u všech, kteří se potřebují někomu svěřit – –

Pozoroval jsem často, že mě navštěvovali lidé, kteří by se se svými zážitky jistě ostýchali komukoliv svěřit...

V domku, který souvisel s mým, bydlel starý hodinář.

Takový bělovlasý stařeček, usměvavý, jeden z těch, kteří se ani nepotřebují se světem dorozumívat jinak než úsměvy.

Tihle lidé by snad ani nepotřebovali řeč...

Umí se usmívat na tolik způsobů, že jimi dokáží vyjádřit kdeco a vyjádřit to laskavě a tak, že jsou jim lidé za to vděční.

U tohohle hodináře jsem proseděl řadu odpolední. Vábily mne v tu dobu hrací strojky a složité mechanismy.

Byl jsem tehdy dost zámožný a shromáždil jsem celou sbírku těchhle hraček.

Mechanické Turky, kteří vypouštěli z dýmek kadeře dýmu a pokyvovali fezy...

Slavíky, kteří zpívali, když se natáhli – a mávali křídly...

Pastýřky, které tančily rokokové menuety.

Dokázal jsem si s takovou figurkou hrát, dokud jsem nepřišel na to, jak funguje. Pamatuji se, že s jednou figurkou mechanického oslíka jsem si hrál celý týden, než jsem jeho mechanismus pochopil.

Ale když jsem ho uvedl do chodu, oslík táhl miniaturní vozíček, hýkal, poskakoval po zadních, tančil půvabný taneček –

Jistě se vám to zdá nedůstojné vzdělaného člověka...

Ale měl jsem po namáhavé práci a potřeboval jsem si vydechnout, hodinářství se mi pro tohle zdálo jako stvořené.

Člověk nemůže spěchat –

Musí se soustředit – a vidí výsledek své práce, může rozluštit některý z těch renesančních nebo rokokových hlavolamů –

Ano, byla to pro mě rozkoš.

Poznal jsem v životě dost rozkoší – ale myslím, že rozkoš z poznání byla ta největší, jakou jsem poznal.

I když to poznání vyhlíželo malicherně.

2

Hodinář, který mi s mými figurkami pomáhal, dokázal být stejně posedlý jako já.

Tehdy bylo na Malé Straně hodně bohatých rodin, které chudly a potřebovaly peníze –

Vykupoval jsem od nich mechanické hračky – některé z nich, jak jsem si byl jistý, pocházely ještě z rudolfínských sbírek.

Sníval jsem nad těmi figurkami – Oblina v chvostu stříbrného páva mě přivedla k úvaze, kde ji asi páv získal –

Vypadl z rance loupeživému Švédovi?

Dílnička, ve které starý hodinář pracoval, byla klenutá – dřív zde prý byla alchymistická laboratoř.

Tohle se ale říká o kdekterém z těch starých pokojů.

Jenomže já se ani nepídil po tom, je-li to pravda nebo ne, nechtěl jsem si realitou kazit poezii toho pokoje.

Už pradědeček starého hodináře byl hodinář a žil v tomto pokoji – opravoval zde hodiny barokním Pražanům –

Dílna byla plná starých hodin, součástek, náčiní, které samo o sobě bylo uměleckým dílem –

Hodinářské pinzety měly držátka ve tvaru lilií, postaviček, – – jedna dokonce ve tvaru cizelovaného slona.

Odedávna mám zálibu v bizarnostech a dokázal jsem vychutnávat bizarnost této prastaré dílničky.

Byl jsem mladý a hodinář, který neměl syna, si mě oblíbil, -- jednou mi dokonce navrhl, že by mi živnost přenechal -

Samozřejmě, že jsem nechtěl dlouho pracovat jako hodinář, každá z mých zálib mě brzy opouštěla a já s tím počítal.

Ale nezkazil jsem hodináři iluzi -

Dokonce jsem mu nikdy ani nenaznačil, že nejsem chudým studentem, za jakého mě považoval.

Vím, že chudí lidé mívají proti bohatým ostych, a nechtěl jsem kazit hezký vztah, jaký mezi námi vznikl.

Těšival jsem se už do té dílničky -

Hodinář byl jedním z posledních všeměľů a své hodiny k němu nosívali i ti, kteří neměli na jejich opravu naději. Dokázal vyrábět součástky i pro nejpodivuhodnější hodiny.

Poznal jsem tak v jeho dílně řadu neuvěřitelných hodin, barokních, rokokových, empírových -

„Teď mi něco přinesli, Kesslerere,“ říkal stařeček.

A vytahoval nové a nové krásy -

Ty hodiny, které před ním stály na hodinářském stolku, neukazovaly totiž jen čas, ukazovaly krásný čas.

A to je rozdíl -

Čas je rozmanitý jako ženy.

I když zdánlivě tiká stejně.

3

Byl jsem mladý. A tak jsem se nedíval jen na hodiny, ale i na hodinářovu vnučku.

Kolik jí mohlo být?

Patnáct.

Byla velice krásná, ale v její kráse bylo něco, čím se vyznačují postavy víl na secesních hodinách.

Jedny hodiny v mé sbírce byly tvořeny vílou, bronzovou vílou, která držela ciferník v podobě leknínu...

A ta dívka, která zvedala v bronzových dlaních leknín, byla neuvěřitelně podobná hodinářově vnučce.

Je taková zvláštní krása, která se nepojí se žádostivostí – když jsem se díval na hodinářovu vnučku –

Byl to velmi příjemný pohled.

Ale přece jsem věděl, že se do ní nezamiluji.

Stejně jako se nemohu zamilovat do dívky pozvedající bronzový leknín.

Někdy jsem toho trochu litoval. Byl bych rád zažil malé dobrodružství – jako vydechnuté staropražským romanetem –

Ale na druhou stranu, i tak to bylo krásné.

Miloval jsem tu krásnou útlou dívku a přitom jsem věděl, že moje láska je velice čistá a že takovou i zůstane.

Mnoha lidem by se to zdálo komické –

Ale je možné uctívat krásu a přitom k ní necítit nic než idealistický obdiv –

Dívka žila u svého dědečka a pomáhala mu.

Oblíbila si mechanické figurky stejně jako já a dokázala je znamenitě oživovat.

Už jako dítě byla prý obdivuhodně zručná.

Někdy jsem se až divil, že vydrží celý den trávit s mechanickým dráčkem a zkoumat jeho lesklé útroby –

Člověk nebývá zvyklý předpokládat u krásných dívek jiné zajetí než milostné.

Tohle jen na úvod.

Bylo mi dvaadvacet. A byl jsem spokojený v tom přízračném koutu Prahy.

Když jsem položil na svůj stolek slavíka -

Když jsem mu zmáčkl zobáček a slavík zamával křidélky posázenými rubíny a začal zpívat - byl jsem šťastný.

A Matylda, hodinářova vnučka, zatleskala dlouhými dlaněmi, klonila svou průzračnou pleť k rubínovým křidélkům slavíka -

Až v tu chvíli jsem pochopil, co lumírovci myslívali pojmem skvící se pleť -

4

Myslím, že starý hodinář by uvítal, kdybych se o jeho vnučku vážněji zajímal, a myslím, že po tom dokonce toužil.

Rozhodně jí nebránil, aby se se mnou stýkala.

Chodívala mi uklízet do mého domku.

„Takovej čurbes,“ říkala nad mým nepořádkem.

Vznikl mezi námi zvláštní vztah, tak trochu vztah bratra a sestry - věděli jsme, že jsme si velmi sympatičtí -

A tím to skončilo.

Snad mě i svým způsobem obdivovala. Mladé dívky dokáží obdivovat muže, kteří se vášnivě věnují nějaké činnosti -

Zkušené ženy se takovým mužům posmívají.

Ale nezkušené dívky rozeznávají v tom zápalu cosi podobného milostnému vytržení, nezkušené dívky jsou moudřejší, než se zdá.

Nestrávil jsem na Novém Světě v onom domku více než jedno jaro, a přece na to jaro velice rád vzpomínám -

Když chci před spaním vzpomenout na něco hezkého, něco, co by mi navodilo sladkou náladu, myslím na ono jaro –

Na pokoj plný mechanických hraček a hodin, pokoj plný tikání, vzrušeného tikání, na kterém odplouval ten něžný, čistý čas – –

5

Jaro v Praze má v sobě vždy cosi sladce teskného – – stáří, vydechuje ze všech zdí, soch, dlažeb, se omlazuje –

Jak dlouho ještě budu mladý, uvažoval jsem.

Věčně, jistě věčně. A někdy mi až připadalo nepochopitelné, jak to, že lidé stárnou, jak je to vůbec možné –

Jako by to, že někdo stárne, byl jen důsledek jeho neopatrnosti.

Kdo je dostatečně obezřelý –

Ten přece nestárne nikdy.

Tak jsem uvažoval, když jsem se večer ubíral ke starému hodináři, procházel tenkými uličkami, skropenými vzlykajícím světlem –

V jedné básni, kterou jsem tehdy psal, jsem ono světlo takhle nazval – – a připadalo mi to přesné –

Zámecké zahrady dusily Hradčany hlasitou vůní, lehounkou a přece drtivou vůní – – něžná drsnost jara se do mne zadírala –

A těšival jsem se na úsměv starého hodináře, na úsměv, kterým mě uvítá, až odkloní od svého oka starožitnou lupu –

Jenomže jednou, když jsem se tak vracel z Prahy, „z města“, jak obyvatelé této čtvrti říkávají, stála před domem Matylda –

„Pane doktore,“ stiskla mi horečně ruku, „pojď se mnou.“

Už z toho oslovení je vidět náš zvláštní vztah. Byli jsme mladí a tykali jsme si a přece –

A přece mi říkala pane doktore.

Jistě byla pyšná, že já, který studuji na doktora, se s ní stýkám, s ní, obyčejnou dívkou, která nemá ani maturitu –

„Copak,“ divil jsem se, „copak, slečno doktorko?“

Ale neusmála se –

Byla tak vzrušená, že se nedokázala věnovat ničemu jinému, než úzkosti, která se v ní usadila –

Táhla mě za sebou do dědečkova domku.

Přiložila prst na ústa.

Pak si zula dřeváčky, aby nelomozily na dřevěném schodišti, a vyběhla neslyšně do patra –

Nad dílnou, ve které její dědeček pracoval i spal, byl malý pokojík, ve kterém žila ona.

Nikdy jsem u ní ještě nebyl.

A tak jsem se po něm zvědavě rozhlížel – prostředí, ve kterém člověk žije, bývá otiskem jeho vnitřní podoby –

Tak jako se pravěký živočich otiskl do kamene – –

Lůžko, židle, polička s několika hodinami –

Skříň.

Stará rytina Faethóna, který se vzpíná na slunečním voze po obloze a kolmo kolem něj ubíhají rozeklané paprsky –

Ukázala na židli.

Posadila se proti mně na ustlané lůžko.

Jen mlčela a hlasitě oddychovala –

Chápal jsem, že se soustřeďuje na to, co mi chce říct, sbírá sílu, a tak jsem ji nerušil –

„Koukni,“ podala mi jedny hodiny z poličky, „pane doktore.“

Hodiny, které mi podala, byly velmi hezké, rokokové, malované, ale nic tak mimořádného.

Přiložil jsem je k uchu –

Ciferník mne zamrazil, hebce zamrazil -

Tikaly.

Matylda mi vytrhla hodiny a sňala z nich zadní plášť.

Hned jak jsem se nad hodiny sklonil, bylo mi jasné, že jejich obsah je mnohem starší, než jejich plášť -

Renesanční stroj byl zasazený do rokokového pláště a mechanismus toho starožitného stroje mě zaujal.

„Odkud je máš?“

„Našla jsem je v prádelně.“

Prádelna se říkalo jedné místnosti na dvorku, přístavbě, ve které se kdysi právalo a ve které byly bedny se součástkami.

6

Nepovažoval jsem Matyldu za nervózní dívku, naopak, chlad, který z ní vycházel, jí věnoval pozoruhodnou střízlivost -

Proto jsem věděl, že její rozčilení má jistě důvod.

Ale ať jsem otáčel zvláštní hodiny v rukou, jak jsem chtěl, nepostřehl jsem na nich nic, co by ve mně mohlo vyvolat podobné znepokojení.

„Hezký hodiny.“

Vyškulbla mi hodiny z rukou a tak je chvíli držela, daleko od těla, jako by držela nebezpečné zvíře, které ji může ohrozit svým jedem.

„Dědečkovi jsem nic neřekla,“ vydechla za okamžik.

„Proč?“

„Nechci ho rozčilovat -“

První, co mě napadlo, bylo, že hodiny jsou kradené a ať už je ukradl kdokoliv, poctivý hodinář by se mohl rozčítit -

„Kradený?“

Zakroutila hlavou, dlouhé černé vlasy jí při tom rázném gestu švihly a na okamžik překryly ciferník hodin –

„Co je s nima?“

Mám rád chvíle před odhalením tajemství, ale nerad tyhle chvíle protahuji do nekonečna –

Matylda natáhla dlaň k mé ruce, vzala mě za ukazováček –

Přitáhla ukazováček k ciferníku hodin a tak, mým ukazováčkem, zachytila za velkou ručičku –

Pomalou táhla mým ukazováčkem vzhůru, maso na špičce ukazováčku se mi zadíralo do hrany starožitné hodinové ručičky – –

Nebránil jsem se –

Pootočila tak ručičkou o nějakých pět minut dozpátku –

Pak položila hodiny na stolek.

Uvažoval jsem, jestli to, co udělala s mou rukou, není jen podivný, neobratný – pokus o koketerii –

Holčičí flirt –

Mlčel jsem a díval se na ciferník hodin, ozářený červánky.

Ciferník zrůžověl v tom podvečerním svitu, celý pokoj byl prosáklý tím světle rubínovým vzduchem –

Kýč – nejsladší kýč – A přece ne kýč.

Bylo v tom svitu něco neklidného a chvějícího, jako by pokoj zbarvila sama krev času –

Když uplynula asi minuta, rozhodl jsem se, že vstanu a odejdu – neměl jsem v úmyslu dál provozovat tuto nesmyslnou zábavu –

Pro tebe to snad zábava je, myslel jsem si a díval se na dívku, která seděla naproti mně na lůžku a oči jí svítily rozčilením –

Ale když jsem se předklonil a začal povstávat, tak se to stalo.

Ani teď po letech nedokážu asi dost názorně přiblížit, co se se mnou vlastně stalo.

A tehdy, když jsem se z té naprosté harmonie, ticha plného tikání hodin, dostal do toho podivného rozpoložení – – –

Tehdy jsem to nebyl schopný nejen popsat, ale ani pochopit.

7

Uměl byste si představit, že se z vás stal vítr?

Tedy myslím –

Uměl byste si představit, že se vaše tělo rozplynulo, změnilo své skupenství z pevného do vzdušného –

A přitom že si stále zachovává povědomí o těle?

Zmocnila se mě uvolněnost, lehkost, vanutí, do kterého jsem se změnil, nebylo bolestné, vůbec, nebylo dokonce ani hrůzné –

Moje proměna byla nezvyklá, ale jaksi –

Při vší své neobvyklosti podivně přirozená.

A také –

Také povědomá.

Vůbec jsem se nevyděsil – – jako bych se vracel do jakéhosi stavu, ve kterém jsem už hodně času měl příležitost strávit –

Nepamatuji se, jestli jsem vykřikl nebo jestli jsem nějak rozčileně na tuto změnu reagoval –

Neměl jsem pro to důvod. A ani čas.

Všechno, co mě postihlo, bylo bleskurychlé a rychlost mé proměny mi nedala ani příležitost, abych se propadl do úzkosti –

A tak jsem na okamžik tichounce zavlál – –

8

Když jsem se vzpamatoval, vystupoval jsem po schodišti nahoru a přede mnou šla Matyllda.

Dřevěné, starobylé schodiště popraskávalo pod našimi kroky.

Matyllda otevřela dveře do pokoje –

Tohle, tohle všechno jsem přece už zažil.

Byl jsem divákem svého života, divákem svého času, prožíval jsem jen podruhé – – jako jehla jsem projížděl podruhé stejným stehem –

„Chápeš, pane doktore?“

Matyllda mě opět držela za ukazováček a táhla ho k ciferníku, jenomže před hodinovou ručičkou svým ukazováčkem uškubla –

„Chápu – –“

Chápal jsem jen tolik, že se čas vrátil, ale řekl jsem, že chápu a řekl jsem to pěkně přesvědčivě.

Vždycky jsem si připadal před Matyldou jako její starší bratr, rádce, učitel –

Představa, že bych mohl něco nepochopit, něco, co ona je zřejmě docela dobře schopna pochopit, byla pro mne nesnesitelná –

9

„Spravovala jsem je,“ položila Matyllda hodiny na stolek.

„Spravovala jsem je a –“

Ponechala otevřená ústa a jen vydechovala, vypadala neskutečně půvabně, personifikace úžasu –

Matyllda se nikdy neuměla příliš vyjadřovat, většinu života promlčela v dědečkově přítomnosti a četla velice málo.

Její slovní zásoba byla maličká, zato její zásoba půvabů nevyčerpatelná.

Dokázala půvabným výrazem tváře vyjádřit, co chtěla, stejně jako to básníci vyjadřují svými verši –

A já jsem četl z jejího výrazu příběh jednoho jejího odpoledne, vytáhla z nějaké bedny tyhle staré hodiny –

Položila je na stůl a hrála si s nimi –

Od dětství jí hodinky a mechanismy nahrazovaly hračky, nehrála si s panenkami – – dědeček vykládal, že už jako docela malá si hrávala jen s hodinkami.

A pak, když hodiny se na stole roztikaly –

Zkusila je nařídit.

Pohnula jejich ručičkou –

A znovu prožila několik minut?

Hodin? Vteřin?

Pohlédl jsem na ni s úctou, uměl jsem si představit, jaký šok to pro ni musel být – – a jak se s ním vyrovnala –

10

Tikání hodin je veliká hudba –

Snad každý, kdo propadl hodinářskému umění, umí vychutnávat ten tikající hlas, jaký se z hodin proplétá tichem –

Jsou milovníci slavičího zpěvu, chovatelé koní říkají, že rozumí řehtání koní, dirigenti znají jazyky všech nástrojů v orchestru –

Ale tikání považuji za hudbu rovnocennou symfoniím.

Představa, že každé tiknutí času odlamuje z mého života nenahraditelné možnosti, mě sužuje od dětství.

Nechápu, jak někteří lidé dokáží zacházet s časem rozmařile, připadám si každým tiknutím hodin nesmírně ochuzený, poškozený -

Jsem vychován jezuity.

A snad ta výchova ve mně vyvolala to nesmírné vědomí odpovědnosti, odpovědnosti, kterou cítím ke každému tiknutí ve svých hodinkách - -

Každá ta vteřina je přítel -

Přítel, kterého mohu zradit, opustit, obdarovat -

Každá ta vteřina je přítel - - který čekal - každá je cesta, která se přede mnou rozevívá a která se mi nabízí - - neopakovatelně nabízí - -

Díval jsem se na Matyldinu křehce žasnoucí tvář a naslouchal tikotu hodin, které růžověly na stole.

To tikání znělo lstivě, hebce, posměšně - -

11

„Kolikrát jsi to zkusila?“

Zamyslela se -

„Asi pětkrát jsem posunula ručičku dozpátku a asi třikrát dopředu -“

Dopředu -

Jen jsem zaslechl tohle zašeptané slovo, dolehl na mne strach -

Je možno cestovat i kupředu -

Občas se snažím se strachem, s tak velkým strachem, jaký bych neunesl, vyrovnat tak, že se mu přiblížím co nejvíc.

Natáhl jsem rychle ruku k hodinám na stolku -

Matylda jistě pochopila, co chci udělat, a vztáhla ruku, aby mi v tom zabránila – – ale jak narazila do mé ruky –

Pohnul jsem hodinovou ručičkou mnohem silněji.

Její ostrá hrana se mi zařízla do ukazováčku, ručička sjela asi o půl hodiny kupředu, a jen tak tak, že se neulomila – – –

Cucal jsem krev.

Nic se nedělo a já uvažoval, jestli ta chvíle, než čas naběhne na požadovanou vzdálenost, je i teď – – nebo jestli se nic neděje –

Pak jsem se opět změnil do vánku a opět seděl na židli.

Pokoj kolem mne byl jako dřív.

Jenomže já věděl, že jako dřív není.

12

Vyhlédl jsem z maličkého okna, které vedlo z Matyldina pokojíku na síť dvorků.

Věděl jsem, že tenhle svět je jiný, snad posunutý v čase, – – to jsem uznával a bral do úvahy, ale stejně – – je tenhle svět ještě nějak jinak jiný.

„Stojíme,“ řekla Matylda.

Zřejmě při svých výpravách kupředu už odhalila, že –

Stromy jsou nepohnuté. Ani lístek se na nich nepohne –

Lípa, která přerůstala do dvorku ze sousedního dvora, měla listy nepohnuté, jakoby vytepané z plechu pokrytého měděnkou –

Vyšli jsme do města.

Otevřenými dveřmi jsem zahlédl Matyldina dědečka.

Skláněl se nad hodinářským stolkem a ani se nepohnul, ale hodináři často znehybní, zkamení. Dědeček nás neudivil.

Zato jakmile jsme vešli na ulici, zarazil nás nehybný svět – lidé na chodnících stáli – figuríny z panoptika –

Muž zvedal klobouk, žena roztahovala slunečník –

Strnuli ve svých gestech, nesmrtelných gestech, stejně jako kočka, která se právě v okamžiku pohybu hodinové ručičky přehupovala ze střechy na střechu –

Stála na zadních nohou, přední nohy jí mířily ze střechy –

Jistě měla přepadnout, podle všech zákonů měla přepadnout.

Ale nepřepadala...

Svět ztuhl.

13

Procházel jsem tím nepohnutým světem, jako bych procházel muzeem voskových figurín madame Tussaud –

Pamatuji se, jak mě při mé první návštěvě toto muzeum vyděsilo. Nesnáším takovouhle nehybnost.

Jenomže tehdy v Paříži jsem měl možnost vyjít z muzea a spatřit kolem sebe proudící davy –

Listy, které se pohybují na stromech. Běžící oblaka –

Tady se celý svět změnil do panoptika –

Narazil jsem tváří do něčeho malého a černého –

Viselo to ve vzduchu –

To. Vrátil jsem se – prohlédl si To Visící a pochopil, že to, co se zastavilo v růžovém ovzduší, byla moucha –

Měla rozpažená křídla –

Ale vůbec se nesnažila jimi pohnout.

Od té doby jsem si dával pozor, abych nevešel na žádnou mouchu, kterými se vzduch hemžil.

A začínal jsem chápat, že musím změnit své uvažování –

Fyzikální zákony jsou závislé na čase, a pokud se změní běh času, začnou se měnit i fyzikální zákony –

Matylda už nezasla, dolehla na ni pro mne tehdy nepochopitelná rozjařenost, pobíhala mezi nehybnými postavami –

Výskala –

Teď je mi jasné, že ji k tomu přiměla moje přítomnost. Dokud byla ve svých časových proměnách sama, tehdy trpěla –

Ale teď jsem s ní byl já.

Já moudrý. Já duchapřítomný.

Já pan doktor.

Jenomže mne se nemohlo zmocnit rozjaření, protože já vedle sebe neměl nikoho, komu bych mohl důvěřovat.

Nikdy jsem si nepřipadal tak opuštěný jako v budoucnosti.

V budoucnosti bývá člověk sám...

„Jak se vrátíme?“ vykřikl jsem na Matyldu. Můj hlas mě vylekal, rozléhal se v tom nepohnutém vzduchu daleko zněleji, než jsem očekával –

Ale nikdo nezareagoval.

Ani jedna z postav se nepohnula. Ani kočka, dotýkající se tlapkami konce střechy, nedoskočila. Neškubla sebou –

„Jen počkej,“ řekla Matylda, „vrátíme se, jen počkej.“

Jako by cesta do minulosti vedla přes budoucnost.

Vrátili jsme se.

Za okamžik, za půl hodiny, jak jsem usoudil, jsem se opět změnil do povlávající podoby –

A opět jsem seděl proti Matyldě v jejím pokojíku.

A hodiny stály na stolku a v jejich ciferníku se odrážely červánky – –

Taková starobylá, lehce kýčovitá chvíle.

V příštích dnech jsem byl tak posedlý Matyldinými hodinami, že jsem přestával jíst i spát a stále se snažil vyvábít ze starého ciferníku jeho tajemství -

Myslel jsem si, že už o hodinách vím dost.

Ale před těmito hodinami jsem propadal pocitu méněcennosti.

Nemohl jsem v nich nalézt nic, co by je odlišovalo od desítek podobných starobylých hodin, jaké jsem měl ve své sbírce, nebo jaké jsem kdy prohlížel - -

Jen jediné na nich bylo nezvyklé. Materiál některých koleček.

Střehl jsem se, abych rozpojil starý mechanismus, byl jsem si vědom, že síla hodin může být ve skladu součástek, který se nesmí zrušit -

Ani nepatrně pozměnit -

A tak jsem jen hodiny zíral na lehce se pohybující kolečka, na pohyblivé součástky, naslouchal vrnění hodin - když jsem z nich sňal plášť, netikaly, vrněly - -

„Kolikrát jsi už cestovala?“ zeptal jsem se Matyldy.

Pokrčila hubenými holčičími ramínky -

„Vím já,“ zamyslela se, „vím já.“

Matylda nebyla spolupracovníkem, kterého bych si vybral pro provádění přesných experimentů -

Ale co jsem mohl dělat - -

Nechtěl jsem do podivuhodného mechanismu času zasvětit nikoho dalšího, a tak jsem ji přijal do svých pokusů - tajemství bylo společné pro nás dva...

Hráli jsme si s hodinami -

Hráli -

Chápal jsem, že hrát si s vynálezem tak zásadním, jaký se nám přiblížil, je nedůstojné vědce, dokonce nevýslovné ponižování našeho objevu – –

Ale nemohl jsem se ubránit dojmu, že i ty nejpreciznější pokusy, jaké s hodinami provádím, jsou jen hrou – Matylda se na hodiny dívala jako na hračku.

„Pane doktore,“ říkala mi, „zatoč ručičkou, ať je psina.“

A upírala na mne svůj prosebný čistý pohled –

Dokud byla se mnou Matylda, utěšovala mě její přítomnost – ale když jsem v noci osaměl s hodinami, to, že nemohu tajemství pochopit, mne drtilo –

Přeci není možné, abych na skrytý mechanismus nepřišel.

Měsíc stál v úplňku a lesklý ciferník starobylých hodin odrážel jeho nasládle mrazivou záři, ciferník planul a díval se mi do očí –

15

Pokusy, které jsem s podivnými hodinami prováděl, neposunuly mé poznání mechanismu, kterým se čas uvádí do pohybu, ani o kousek.

A přitom jsem si uvědomoval, jakou možnost hodiny v sobě nesou –

Připodobňoval jsem dosah jejich síly k situaci, jaká by zavládla ve světě bez pohybu, kdyby v něm někdo odhalil možnost pohybovat se – –

Jak by žasli všichni ti strnulí, nepohybliví nad tím, který by poprvé dostal nápad pohnout se, pokynout rukou, poprvé v historii vykročit nohou – –

Dosud jsme byli v rovině těch, co neznají pohyb – I když jeho možnost tuší a toužívali po ní.

Všichni, snad všichni toužíme po pohybu v čase –

Uvědomil jsem si, jaká revoluce, skrytá revoluce spočívá v těchto hodinách –

Pokud by se někdo dovtípil, jak uvést čas do pohybu, dokázal by rozpoutat největší revoluci, jaká kdy vešla do lidských dějin –

Až mě mrazilo za těch tichounských úplňkových novosvětských nocí –

Snil jsem o továrně, která by se specializovala na výrobu takovýchto hodin – budíků budoucnosti –

Lidé, kteří jsou uvězněni do svých vteřin jako do nekonečného proudu klecí, by se z nich rázem mohli vymanit –

Kdo by chtěl žít v čase, ve kterém žije, kdyby v něm žít nemusel?

Nebo kdo by nezatoužil aspoň na chvíli se vrátit do nějaké vteřiny, lásky, rozkoše, slasti – znovu být ve společnosti těch, kteří už odešli?

Ve společnosti těch, kteří obývají dávno odlétlé vteřiny?

A teď by tato možnost byla před každým –

Návrat do dětství –

Na každého by čekal. Návrat do mládí – Nebo naopak návštěva ve vlastním stáří –

Co poučení, co moudrosti, co zkušeností by člověk mohl vynést ze slojí času –

Jak bychom žili, kdybychom věděli, co nás čeká za deset let –

Snad v těchto hodinách zeje cesta k moudrosti –

Jediná cesta, jediná cesta k moudrosti. Cesta k moudrosti je cesta fantazie...

Znovu a znovu jsem nahlížel do útrob hodin, zkoumal vzdálenosti koleček a tvar zubů, hledal tu udici, kterou tyhle hodiny zasekly do srdce času -

„Pane doktore,“ smávala se Matyllda, „přestaň si už hrát a pojď ven -“

16

Jenže i když jsem vyšel ze svého domku a procházel se s Matylldou Valdštejnskou zahradou, moje posedlost ze mne neopadala, naopak sílila stále -

Stačilo mi, abych zaslechl odbíjení tomášských zvonů a slyšel jsem v těch bronzových ptáčích, kteří ze zvonu vylétali, hlas posměchu -

Matyllda nebyla hodinami posedlá.

Po čase se s jejich zázračným účinkem smířila, okouzlit ji, to ano, ale ne víc, než jiné z dědečkových zázračných mechanismů, ne víc než rubínový slavík -

Matyllda byla stále ještě dítě a dítě považuje zázraky za obvyklé.

Neznepokojuje se zázraky -

Vychutnává je - okouzljuje se jimi - důvěřuje jim.

To jenom dospělí, kteří prošli závějeji stesku a zklamání, zázrakům nevěří.

Považují je za cosi, co nepatří do jejich světa, cosi nepřístojného...

Ale já toužil odhalit průběh zázraku - toužil jsem jej popsat, vysvětlit - zakoupil jsem veliký sešit a do něj zapisoval průběhy svých cest.

Průběh těch neobyčejných všedností – všedních neobyčejností –

I pro mne časem účinek hodin zevšedněl – ale o to víc mě znepokojoval – – v té všednosti, s jakou se zázrak dostavoval, bylo cosi výsměšného –

A nová podoba času, jakou starý hodinový stroj světu nasazoval, mě děsila.

17

Jak rád bych dokázal sám sebe oklamat – obalamutit –

Ale i když jsem si namlouval, že jsem jen ochrnl vlivem lstivé hypnózy, nebo že jsem dostal ze své únavy halucinace –

I tak jsem si stále zachovával přesný pohled na skutečnost –

Bohužel?

Naštěstí?

Nebyl jsem si jistý, to tajemství, které spočívalo na mém stole, mě dokonale opanovalo, pobláznilo mě a opojilo jako láska –

A já nemohl být bez něj.

Záhada není nadarmo ženského rodu –

Je možné se do ní zamilovat jako do ženy –

Každý den jsem konal několik cest.

Někdy s Matyldou, ale když se děvčátko cítilo cestováním znuděné a raději si četlo nebo hrálo s mechanickými hračkami, cestoval jsem sám.

Kdyby aspoň výjezd do času nebyl tak prostý –

Ale ta jednoduchost, s jakou jsem mohl vycestovat jen tím, že jsem pohnul ručičkou hodin –

Ta jednoduchost mě dokázala pokaždé zahanbit.

Zjistil jsem, že otočím-li ručičkami dvakrát kolem ciferníku, vrátím se o celý den a noc.

Otočil-li jsem ručičkami čtyřikrát, vrátil jsem se o dva dny. Otáčením ručiček jsem se tak mohl vracet celkem snadno -

Jen jsem musel otáčet ručičky v rukavicích, protože jsem si při zvlášť velkých výpravách do hlubin času neustálým točením zraňoval ostrými ručičkami prsty -

Zvláštní, uvažoval jsem, musím se dotýkat hodinových ručiček - nestačí, abych otáčel velkým klíčem v zadní části hodin -

Abych pohyboval ručičkami obvyklým mechanismem -

Musel jsem se dotýkat času -

Než jsem si začal nasazovat rukavice, abych mohl otáčet ručičkami hodin bez bolesti, rozedřel jsem si do krve palec a ukazováček -

Díval jsem se na kapky krve na svých prstech - - na ručičky hodin, na kterých se leskla kapička krve -

Krev - krev času -

18

Jednou jsem otáčel ručičkami až do setmění, podařilo se mi vrátit se o celý rok.

Před rokem jsem se do tohoto domku nastěhoval.

Bylo opět jaro - vyšel jsem ven a díval se na rozkvetlé stromy, procházel jsem se Ledeburskou zahradou, Valdštejnskou zahradou -

Díval se na květy, které už dávno -

Dokvetly.

A sladce jsem trnul, dotýkal se květů, přičichával k nim, čichal k velké magnólii - - a uvědomoval si, že čichám k vůni dávno mrtvých vteřin -

Věda se prostupovala s poezií – a není věda jen zvláštní podoba poezie?

Hovořil jsem s přítelem L. N., který měl v létě spáchat sebevraždu – hovořil jsem s ním v tom vráceném čase – –

Byl veselý a zábavný, zašel jsem s ním do vinárny – žil, žil – plný plánů – –

Jak by byl život jiný, kdybychom dohlédli o kousek dál –

Dokázali nahlédnout přes plot této chvíle – – a vidět čas, jaký roste za ní v tajemné zahradě budoucnosti –

Jak by byla krásná přítomnost, kdybychom –

Kdybychom dokázali nahlédnout jen o kousíček za ni dál...

A proto si tak vážím básníků, těch vysmívaných, podceňovaných a urážených básníků, protože oni dokáží nahlížet přes plot času –

Mají odvahu dívat se –

A toto svědectví donést.

K tomu, aby se člověk podíval o kousek dopředu, potřebuje v první řadě odvahu.

19

Cesty časem mě fascinovaly, nemohl jsem se jich nabažít a zažíval jsem při nich ustavičný sladký úžas –

I když mi cesty do minulosti nakonec tak zázračné nepřipadaly, cesty do budoucnosti nikdy neztratily svůj zázračný pel – –

Do minulosti jsem se přece vracel už dříve tak často –

Jako každý...

Ve vzpomínkách –

Stačí jen zamyslet se a opět nám pod nohama zašumí dávno pokosená tráva, dávno zastavěná, zabetonovaná louka se rozvoní, dávno vykáčené stromy se vztyčí –

Cestovat v minulosti je možné.

Ale cesty do budoucnosti, ať jsem se snažil sebevíc, nikdy neměly pro mne tu smyslovou plnost, jako výpravy nazpátek –

Sen byl vždy příliš mlhavý, zanikal vedle skutečnosti, jako vedle olejomalby zaniká suchá jehla, neměl barvy, plastiku –

I když jsem se posunul do budoucnosti třeba jen o vteřinu, vždy jsem se propadal do sladkého opojení –

Budoucnost je ten nejsilnější alkohol.

I když už jsem cestoval do minulosti zcela samozřejmě a bez obav, cesta do budoucnosti mě vždy přiváděla ke zdráhavosti –

Do minulosti jsem cestoval nakonec docela samozřejmě – jako když bych měl přejít z pokoje do kuchyně.

Konečně – vracel jsem se, vracel jsem se přece tam, kde jsem už jednou byl –

Ale budoucnost byla pro mne při každém vykročení – i o zlomek vteřiny kupředu – tou nejpodivnější, nejnebezpečnější, nejzlověstnější zemí –

Ničeho jsem se v životě tak nebál, jako budoucnosti.

Ta, do které jsem vcházel, o které jsem snil, byla přirozená a bylo hezké o ní přemýšlet, dumat. Mapovat ji. Jenomže tahle budoucnost...

I když jsem zůstával stále ve svém pokoji, pokaždé jsem znejistěl –

Jako bych nebyl doma, jako bych vešel do cizího bytu – obývaného silným neznámým a ten se může kdykoliv vrátit, přistihnout mne – –

Výpravy do budoucnosti jsem zprvu volil co nejkratší.

I když jsem se jednou odhodlal vyjít o celou půlhodinu dopředu, myslel jsem po příchodu do budoucnosti –

Že se zalknu.

Začal jsem se potit, až se mi košile lepila na záda i břicho –

Pobíhal jsem po svém pokoji a bral do rukou různé předměty – – petrolejovou lampu, klíče, polštář –

Ohmatával jsem ty běžné předměty, jako bych měl potřebu se ujistit o jejich skutečnosti, jšoucnosti – – opravdové existenci –

Byly to tytéž věci. A přece byly jiné, dokonale jiné.

Byly starší – starší než já – a tedy vlastně neexistovaly –

Tak jsem se zamotával do svých představ o čase, že jsem se nakonec věnoval jen praktickým výzkumům cest a na teorii radši nemyslel –

Konečně lidský rod byl po tisíciletí zvyklý na jediný čas.

Nemohl jsem se příliš stydět za to, že se mě občas zmocní strach, začnu se strachy potit, procítím při východu z času úzkost –

Jako bych neměl svobodu vyjít ze svého času kamkoliv – ale –

Ale jako bych v touze po svobodě naopak vcházel do klece.

Ale není to obvyklý –

Obvyklý úděl těch, co příliš toužili po svobodě?

Do klecí se nejčastěji vbíhá při neopatrném útěku za svobodou.

20

Pamatuji se, že jsem jednou odpoledne seděl a díval se na hodiny, pokuřoval jsem doutník a díval se, jak jeho tenký modrošedý dým taje – Tak taje čas, napadlo mne.

A já mám možnost vrátit ten dým opět do doby, kdy byl tabákovým listem – – a dokážu jej i posunout kupředu – Kupředu – když už dým nebude dýmem –

Nikdy jsem si v životě nepřípadal tak mocný.

Uvažoval jsem, jak daleko bych se měl vypravit, obavy, které na mne jindy doléhaly, se v tu pyšnou chvíli dokonale rozpustily -

Vzal jsem do rukou hodiny.

Lehce jsem se dotýkal břímě prstů soukolí, vnímal ostré dotyky - - jako bych se nedotýkal ozubených plošek, ale dotýkal se drápků šelmy -

Malé šelmy, nepatrné, ale oč nenápadnější, o to potměšilejší -

Byla to nebezpečná šelma, to ano - ale nebezpečná jen pro jiné -

Já - říkal jsem si pyšně a potěškával hodiny -

Já jsem tě, čase, ty veliká šelmo, já jsem tě ochočil.

A pak jsem zaťal prst do hodinové ručičky a táhl jsem ji po ciferníku kupředu a připadal si jako vládce času - Pán věčnosti, císař vteřin -

Zaslechl jsem cinknutí a prst narazil na mrazivý ciferník -

Když jsem si uvědomil, že se ručička hodin ulomila, byla moje pyšná rozjařenost rázem pryč -

Připadal jsem si jako řidič, který v posledním okamžiku zahlédne před svým vozem zeď - ví, že do zdi vrazí - nemá sebemenší možnost nenarazit -

Dívá se na zeď, která před ním vyvstala, dívá se na ni a ta vteřina jeho posledního pobytu v životě se natahuje, natahuje od věčnosti do věčnosti -

To, co následovalo, mělo nádech grotesky, ale já jsem nedokázal vychutnávat absurdnost okamžiku - jen jsem jím trpěl -

Svět kolem mne běžel pozpátku -

Vyhlédl jsem z okna do uličky před domkem, tiché starosvětské uličky - nejprve jsem zahlédl vosu, která letěla v pokoji rovnoběžně s tabulí okna - -

Letěla - ale - pozpátku -

Ten pohled na vosu letící pozpátku byl mottem k tomu, co následovalo, mottem, které před následující chvílí vepsala hrůza sama -

Viděl jsem, jak po uličce přechází listonoška, šla v uniformě a brašnu si přidržovala na tučné hrudi - vál vítr a dlouhé vlasy listonošce vlály -

Jenomže listonoška šla pozpátku.

Cosi volala na ženu na protějším chodníku, na kterou jsem nedohlédl -

Ale hlas se jí nesl podivně - - hovořila mou mateřštinou -

A přece jí z úst vycházel prapodivný skřek -

Volala pozpátku.

Díval jsem se na vlasy, vlály jí ve větrné uličce - i ty vlasy se smýkaly tak, jak jsem ještě neviděl nikomu vlasy ve větru vlát -

I vlasy se smýkaly pozpátku -

Čas běžel - pádil pozpátku -

Pohnul jsem rukou k oknu a žasl znovu - čas běžel pozpátku, ale já - já se z času opět vymanil - - jako při starých výpravách - - -

Uklidnilo mne to, že se mohu dotknout skla rukou, kterou k němu vztáhnu, že také nejsem odsouzený k těm absurdním zpátečnickým pohybům -

Jako chlapec jsem měl malou kameru. Tehdy platila za civilizační vývoj a já na ni byl jaksepatří hrdý.

Promítal jsem si filmy, které jsme s otcem natáčeli - a pamatuji se, že daleko víc, než pouštět filmy kupředu, mne lákalo pouštět je -

Takto - Tak - - proti proudu vteřin -

Pohled na matku nebo sestry, které pospíchají pozpátku po cestičce v parku za naší vilou se slunečníky a rozprávějí, byl daleko zábavnější -

Matka byla statná ctihodná dáma a pozorovat ji, jak couvá, rychle couvá – – – a vůbec chová se „na ruby“ – – bylo pro mne neodolatelné –

Snad jsem v tom shledával i terapii – – zesměšňoval jsem svět a v tom počínání jsem nacházel cestu, jak se světa nebát –

Smích snímá ze světa strach, humoristé jsou velcí osvoboditelé.

Jenomže teď, když se celý svět změnil do takového obráceného filmu, jsem v něm nenacházel nic komického, vzlínala z něj jen nesmírná tíseň –

Uličkou pod mými okny projížděl mlékař s vozíkem taženým velkým psem – Ale Ruda, jak se obrovitý pes jmenoval, couval – mlékař couval –

A poháněl psa gesty, která od psa odlétala, nepřicházela k němu –

Slyšel jsem, jak mlékařovy konve rachotí, slyšel jsem, jak vozík drkotá na hrbolaté dlažbě uličky –

Ale i zvuky, které ke mně dobíhaly, byly převrácené –

Nejen obrazy – – i zvuky stály vzhůru nohama.

Díval jsem se za mlékařem a zatínal prsty do okenního rámu, tohle byla skutečnost – skutečnost, se kterou se všichni smířili –

I vosy, která bzučela a letěla pozpátku kolem mého čela –

I listonoška, která vyndávala eskamotérským hmatem ze schránky na protějším domě list a kladla si ho do své veliké brašny –

I pes se smířil se svým namáhavým zpátečním cvalem –

Mlékař se zastavil a sunul konev z vozíku ke dveřím domku Matyldina dědečka, tisíckrát ji už takhle jistě sunul –

Ale nevyndal fajfku z úst –

Ale přece nedává konev ke dveřím, uvědomil jsem si, bere ji ode dveří, s podivuhodnou šikovností ji nechává vzlétnout zpět na vůz –

Mé okno bylo dost nízko a viděl jsem mlékaři do tváře, viděl jsem, jak mu do úst vlétá odnikud pramínek dýmu -

Tohle obrácené kouření, po kterém teprve přiložil náustek fajfky do úst, mě dorazilo, jako by mi pod oknem stál démon -

Mlékařův obrovský pes cosi vyplivl a couval dál - díval jsem se na bílou skvrnku - ano, teď se bude jíst tak, že jídlo -

Že jídlo se bude vyndávat z úst, neporušené, svěží, klást na talíř.

Horečně jsem se sklonil nad ciferníkem podivuhodných hodin a pokusil se opět přichytit jejich ručičku na vystouplou osu -

Nebylo to možné, ručička se nevysmekla, ulomila se, viděl jsem medový lom, který přetal těžký váleček hodinové rafijky -

Pohlédl jsem z okna, zvedl jsem oči k obloze, abych v její jasné nesmírnosti, blankytné nesmírnosti, našel trochu opory -

Ale po obloze zrovna letěl list, vznesl se ze země a dolétal až ke stromu, dosedl k větvi a přirostl na ni -

Nastával podzim. A tak listy - - Listy vzlétaly na stromy.

Chvilíčku jsem se díval za mlékařským psem, který couval strmou uličkou, a pak jsem -

Pak jsem přitiskl tvář na sklo.

A zavřel oči.

Vnímal jsem ten milosrdný dotyk a snažil se vsugerovat si, že spím, že jsem vržen spánkem do tohoto převráceného světa - potrestán -

Ano, jsem potrestán za to, že jsem se dotkl -

Dotkl času.

A dotkl se ho bez úcty, dotkl se ho bez lásky, bez vážnosti -

Konečně čas je křehký, napadlo mne, a každý, kdo se ho dotýká nepozorně, roztrhne milostné vteřiny svého života -

Jenomže doplácí na svou nepozornost jinak než já.

Napadlo mne, že bych měl seběhnout ze schodů k Matyldě a všechno jí říct – byla jediná na světě, kdo mne pochopí – kdo mi uvěří –

Jenomže jak jí to říct – Pozpátku –?

Ostatně – pochopí mě? Nebude mě považovat za pomateného?

Ten, kdo se pohybuje kupředu, musí ve společnosti, která se rozhodla pohybovat pozpátku, vypadat jednoznačně nepřírozeně – Šíleně –

Nikdo mi neuvěří, že já se pohybuji kupředu –

Postihne mě osud – revolucionářů.

Všichni se mi budou posmívat, snažit se mi můj pohyb vymluvit, nakonec mě možná – internují –

Vyhlédl jsem opět z okna –

Matyldina bílá kočka si vykračovala uprostřed ulice, byla z rodu velkopanských koček, které svět považují za své léno –

Takhle chodívala pravidelně, knížecím krokem, středem uličky –

Jenomže nikdy necouvala, nikdy nešla tak jako při neuvěřitelném varietním čísle – Tak jako si vykračovala teď.

Apatie, která na mne dosedla z úžasu, ze mne opadla, uvědomil jsem si, že jsem se stal obětí hodin – pozvedl jsem je –

A vši silou jsem jimi mrštil o zeď –

A pak jsem se rozplakal, plakal jsem vlastně jen dechem – a byl jsem rád, že nadechnutí u mne není výdechem –

Tak jako u ostatních lidí v tomto světě.

21

Po tomto zoufalství, které se vybil v roztržštění hodin, na mne dosedla horečná duchapřítomnost –

Usedl jsem na houpací židličku a zapálil si doutník.

Vždy jsem měl nejlepší myšlenky, když jsem si zapálil doutník a pohupoval se ve svém houpacím křesílku -

A doufal jsem, že i teď naleznu řešení - musím nalézt -

Uvědomoval jsem si, že se musím skrýt.

A okamžitě -

Protože není možné, abych se pohyboval normálním lidským způsobem, tak bych vyhlížel v očích lidí jako blázen -

Stejně, jako by se v mém starém světě někdo pohyboval po zpátku -

A pak se musím snažit přizpůsobit světu kolem sebe -

Samozřejmě jsem to považoval za zbabělé a cítil stud z toho, že se chci přizpůsobit tomuhle komickému kolotání, ale -

Ale možná že nejsem zbabělý, možná že jsem jen moudrý.

Hranice mezi moudrostí a mezi zbabělostí bývá nepřehledná -

Alespoň zbabělci si to namlouvají.

A já byl - já byl v tu horečnou chvíli zbabělec -

Zkusil jsem si zacouvat v pokoji, šlo to těžko, stále jsem měl dojem, i když jsem svůj pokoj samozřejmě dokonale znal -

Stále jsem měl dojem, že mi každým okamžikem vzrůstá za patami neviditelná zeď.

Ale to se poddá, to se poddá, uklidňoval jsem se.

Chtěl jsem žít, a tak jsem se rozhodl žít jako ostatní - i když jsem podvědomě cítil, že právě tímhle se život ztrácí -

Ale dělá to takhle tolik lidí, konejšil jsem se.

Vidí nesmysl kolem sebe, absurdnost počínání, krutou vykojenost - přece se usilovně snaží utajit, že porušený řád kolem sebe vidí -

Snaží se nedat na sobě najevo, že trapnost je trapnost -

A jsou trapní jen sami pro sebe, jen v skrytu, jen v srdci si nesou zoufalé vědomí trapnosti – tak jako si ho teď už ponesu já – –

Jak dlouho?

Navěky?

Budu couvat – couvat až k okamžiku – okamžiku svého zrození –

Ale kdepak, já teď necouvám a je naděje, že neodcouvám –

Ale budu svědkem světa, který mládne, mládne do smrti.

Budou se opět střídát roční doby – zima, podzim, léto, jaro.

Každé jaro bude následováno zimou. A nikdo se nebude divit, neužasne – –

A pokud se najde někdo, jako já, kdo se odváží užasnout, bude svůj úžas pečlivě tajit a chovat se, jako by vždycky po jaru měla přijít zima –

Dostal jsem hlad –

Na stolku mi ležel koláč, který asi upekla Matylda.

Byla u mne před chvilkou – nebo byla u mne za chvilku?

Uvědomil jsem si, že počínání, k jakému se čas odhodlal, bude muset být provázeno i novými časy –

Zuřivě jsem jedl koláč, trhal jsem meruňkové ostrůvky, zalité do těsta –

I jíst už budu moci takhle jenom v skrytu. Protože všichni by se asi ode mne s ošklivostí odvraceli –

Ano, je zde svět, ve kterém obvyklý a přirozený řád je považován za perversi.

A já mám tu smůlu –

Já mám tu smůlu, že musím být občanem tohoto světa.

Naklonil jsem se pro další kousek koláče a rukou jsem do něčeho narazil, do něčeho, co nehybně ulpávalo ve vzduchu –

Moucha.

Vyhlédl jsem z okna -

Mlékařův pes stál na konci uličky jako vycpaný a mlékař stál vedle něj.

I bílá skvrnka Matyldiny kočky byla nehybná na konci uličky.

Zřejmě jsem před okamžikem úderem hodin o stěnu čas zastavil -

Správně bych měl teprve teď pocítit absolutní tíseň -

Ale vzpomínám si, že naopak v tu chvíli jsem se rozesmál, začal jsem běhat, poskakovat, tančit po svém pokojíčku - smál jsem se, zpíval - -

Nehybný svět mi v tu chvíli připadal jako záchrana -

Jako záchrana oproti světu, který nepřetržitě couvá - -

22

A pak jsem vešel do ulic.

Snad znáte, jistě znáte obrázky Prahy dvacátých let, znáte fotografie ulic, kterými dnes procházíte, jak vypadaly ve věku, kdy staří byli mladí -

Představte si, že byste do některé z těch fotografií vešel -

Ale nejen do té fotografie, jakou můžete vidět ve starém časopise, - - jako byste mohl vejít do barevné fotografie, která má vůně - - chutě -

Hlasy -

Fotografie, která do vás vchází všemi smysly...

Pamatuji se, že když jsem procházel kolem vinárny U Zlaté hrušky, bylo mi, jako bych byl obyvatelem nestojícího času -

Ale jako bych byl obyvatelem obrazu.

V tu chvíli, kdy se čas zastavil, se stal svět galerií.

V průjezdu jednoho domku, který byl hodinovým hotelem – vlastně hotelíčkem, jsem zahlédl několik namalovaných odpudivých dívek –

Nakrucovaly se a snažily se dodat svým pohybům vábivost –

Ale jak tak strnuly, vyhlížely ne jako nevěstky, jejichž čas se nachýlil, vyhlížely jako umělecká díla – sochy – Alegorie neřestí z Braunova Kuksu –

Dívaly se na mne velikými skelnými netečnými bělmy –

Zprvu jsem nemohl uvěřit tomu, že ti, které míjím a kteří se na mne dívají, mne nevidí – Ale i na to jsem si zvykl.

Člověk si zvykne, – pokud nemá jinou možnost – asi na všechno.

Prošel jsem k Toskánskému paláci, minul jsem několik povozů, díval se na koně – – byli ospale nehybní jako Valdštejnův vycpaný kůň od Lützenu.

Vozka držel pozdvižený bič, vlasec biče se svíjel, nehybně svíjel proti rozpálené obloze – – jako by byl udicí hozenou k blankytné hladině nebes –

Jiný vozka zdravil – držel klobouk od své hlavy –

Zdravil, nepřetržitě zdravil, jeho existence se stala zdravěním.

Na náměstí jsem viděl, jako v obrovitém lapidáriu, rej lidí, – mužů – žen –

Jako chlapec jsem si stavěl betlém. Rozestavil jsem nehybné figurky a zavěsil nehybného anděla nad betlémský chlév –

Ten svět u krbu v našem salónu býval stejně nepohnutý –

Jenže u toho betlémského světa svého dětství jsem nikdy neměl dojem, že to je svět nepohnutý, že to je svět absolutně mrtvý, jako tento –

Ti v mém dětském betlému všichni žili –

Žili právě svou kouzelnou, nenápadnou, poetickou nehybností -

A anděl nad svatou rodinou zpíval - i když zpíval mlčícími ústy -

23

Došel jsem k hradní vyhlídce - - -

K tomu nejkrásnějšímu panoramatu světa -

Díval jsem se dolů na město stejně jako desítky lidí kolem mne, kteří se opírali o kamenné zábradlí a shlíželi dolů na město vystavené na míse hlubiny -

Zde jsem si trochu vydechl -

Lidé, kteří ustrnuli v nehybnosti při přihlížení panoramatu, ustrnuli jaksí přirozeně, lidé zde obvykle strnuli, ochromeni krásou -

Ukládali do sebe ten pohled rozzářeného města -

Člověk potřebuje hodně krásné minulosti, aby mohl být v přítomnosti šťastný.

Pak jsem scházel Nerudovou ulicí dolů.

Dvě limuzíny právě vyjízděly nahoru na Hrad, nepředstavitelně velké a nepředstavitelně nablýskané - Vyjízděly a strnuly.

Jedna z limuzín měla staženou střechu a viděl jsem muže, který v ní seděl - držel v ruce doutník -

Od doutníku se vinul skosený sloupek kouře, jak vítr dým doutníku zešikmil -

Ale kouř se nehýbal, jako se nehýbalo nic v tomto světě.

Položil jsem ruku do dýmu, zachvěl se - - ale když jsem dlaň opět odtáhl, dým se vsunul na své staré místo -

Scházel jsem dolů Nerudovou ulicí a díval se zoufale na město, které jsem dříve tak miloval, ale které doznalo proměnu – do města smrti – –

Když jsem scházel dolů, ke kostelu svatého Mikuláše, viděl jsem pod sebou v perspektivě desítky, desítky lidí –

Vycházeli ulicí nahoru, scházeli –

Selka s nůší, voják švihající hůlkou, dívka, která si v běhu rovná zástěru –

Krásná mladá žena v klobouku, která hovořila s důstojníkem po svém boku a strnula v okamžiku smíchu – nepěkně sešklebená –

Některým lidem hyzdí úsměv tvář – úsměv je tím zázračným zvědem, který nás ukazuje takové, jakými skutečně jsme...

To nebylo město lidí, to byla děsivá výloha plná figurín.

24

Jistě, že zde byla možnost, abych loupil, abych se zmocnil čehokoliv, abych si tu jako nepolapitelný absolutní zločinec dovolil cokoliv –

Ale v tu chvíli, kdy jsem tuto možnost měl a kdy jsem měl nejen iluzi své beztrestnosti, ale naprostou jistotu své beztrestnosti –

V tu chvíli mě nic z toho, co by mě snad lákalo jindy, nelákalo.

Pamatuji se, že jediná loupež, jakou jsem provedl, byla krádež preclíku, sňal jsem jej z hole preclíkáři, který strnul na Karlově mostě –

Omluvil jsem se mu a – vlastně to loupež nebyla – hodil jsem mu obolus do kapsy –

Díval se stejně nehybně, jako bych obdaroval Venuši Milóskou.

Schroustal jsem preclík.

Když jsem se trochu zasytil, dokázal jsem aspoň na okamžik pohlížet na svět kolem sebe jako na lunapark - aspoň na okamžik -

Bavil jsem se pohledem na ptáky, kteří mi stáli nad hlavou jakoby zavěšeni na neviditelných nitích -

Bavil jsem se pohledem na nepohnutou cyklistku v širokých kalhotách, která s neuvěřitelnou bravurou udržovala rovnováhu -

Těšil jsem se pohledem na děvče, které upustilo kabelku a stisklo úlekem rty - kabelka visela dva decimetry nad zemí -

A tak je to se vším, řekl jsem si ironicky -

Už není spolehnutí na nic.

Ani na zemskou přitažlivost.

A v tu chvíli, kdy se celý vesmír zdánlivě vzdal odpovědnosti, jako by celá ta jeho odložená zodpovědnost dosedla - tvrdě dosedla na mne.

25

Pamatuji se, jak po čase - po hodině? po desetiletí? - na mne dolehla klaustrofobie -

Pobíhal jsem ulicemi, křičel, vzal jsem starci se stříbrným plnovousem tenkou hůlku - s kostěným knoflíkem ve tvaru kokršpaněla -

Tloukl jsem tou hůlkou do domů, řinčel jsem jí o vývěsní štíty - nakonec jsem s ní i švihal strnulé lidi -

Jaké by to bylo štěstí, kdyby - Kdyby na celém světě byl aspoň jeden živý.

Mohl bych dlouze líčit svou pouť ochrnutým městem, mohl bych líčit jeho náměstí, ulice, parky -

Hovořit o řece, která strnula, jako ze ztuhlého skla -

Myslím si, že by nebylo nezábavné, kdybych vylíčil některá svá pozorování - ale rozhodně by to bylo zbytečné...

Každý, kdo má fantazii, si dokáže představit svou pouť strnulým městem a ten, kdo ji nemá, takovou představu považuje za zbytečnou. Uvědomil jsem si, že v tomhle světě budu žít -

Jak dlouho?

V tu chvíli, kdy čas přestal existovat, jsem nedokázal odhadovat, jak čas ubíhá - Můj subjektivní čas se mi zdál i dříve jiný, než čas objektivní, čas kapesních hodinek, kukačkových hodin, čas orlojů -

A teď, když jsem svým výbuchem vzteku čas dokonale zlikvidoval, uvědomil jsem si, že můj subjektivní čas je jediný čas vesmíru -

Neviditelný čas - ale jediný -

Vzhlédl jsem ke slunci, bylo stále stejně palčivé a představa, že astronomie ustrnula, mne ohromila -

Když se poruší makrosvět, poruší se i mikrosvět.

Dopotácel jsem se na Kampu a měl jsem dojem, že jsem v tom nehybném světě už prožil staletí -

Nejdelší je zbytečný čas. A tenhle čas byl absolutně zbytečný -
Sešel jsem k řece.

Zul si boty, svlékl ponožky a namočil si nohy -

Tohle prý dělávali američtí gangsteři před svými zločinnými výpravami, vede to k naprosté harmoničnosti a nejvyšší soustředěnosti -

Byl jsem rád, že se voda pod dotykem mých nohou rozestoupila,
ale ucukl jsem – bál jsem se – bál jsem se už všeho –

I od řeky jsem očekával zálud – – že mi svou hladinou odlomí
chodidlo –

Řekla byla vlažná a nepohnutá – – a zbytečná jako všechno.

27

Po čase – dá se hovořit o čase tam, kde není čas, jen věčnost?

Po čase jsem byl na konci sil, ploužil jsem se ulicemi a uvědo-
moval jsem si svou absolutní zbytečnost –

Žil jsem v budoucnosti, to ano.

Jenomže jsem si připadal stejně zbytečný, vlastně ještě zbyteč-
nější, než kdybych byl uvězněný v minulosti –

I žít v budoucnosti místo v přítomnosti může být zrada.

Neměl jsem žádné potřeby, chuť jíst a pít ve mně vymizela,
nepotřeboval jsem spát –

Pozoroval jsem s úžasem, že všechny mé potřeby jsou nasyce-
ny –

Kdybych měl aspoň chuť jíst a pít – mohl jsem hledat nasycení –

Takhle jsem zažíval jen hlad nasycených, tu největší marnost.

Nebylo proč žít –

Nebyl čas.

Byl jsem uvězněn v čase a budoucnost ztratila smysl.

Pobíhal jsem po malostranských uličkách, oslovoval nehybné
figuríny, vběhl jsem do kostela, klekl před oltář –

Pak jsem se vypotácel ven a vzpomínal na ozářený prach stojící
před oltářem –

Ani se nepohnul.

Zaživa jsem vešel do smrti.

A tehdy jsem pochopil, že smrt znamená opustit svou přítomnost.

28

Potácel jsem se na Malostranském náměstí, vybíhal jsem vzhůru a dolů, nakonec jsem usedl na schod vedle barokního sloupu a utkvěl pohledem na obloze -

Nad náměstím právě přelétal párek racků -

Viseli na obloze s roztaženými křídly, ztuhli v letu jako obrázky racků na staré kolorované rytině -

Nikam nedoletí. A já nikam nedojdu -

Každý, kdo zradí svůj čas, se stane jeho obětí.

Snad jsem seděl příliš dlouho na horkém slunci. Snad na mne padl úpal, pamatuji se, že se chrám vedle mne změnil do spousty šmouh -

Ty šmouhy se rozpíjely a vplývaly do modrých skvrn oblohy -

Cítil jsem, že se ze mne vypařuje můj subjekt, stával jsem se jenom existencí bez vůle - bez vůle, bez touhy, bez budoucnosti.

Žil jsem v budoucnosti, odsouzený do budoucnosti -

A neměl jsem budoucnost.

Tak jako já tehdy v tom malátném rozpoložení asi vnímá svět kámen, dlažební kostka, rozhlíží se - bez vůle, bez stanoviska, bez touhy -

Vnímá jsem, jak mi krev pulsuje ve spáncích, stále rychleji, stále divočeji, stále hlasitěji -

Konec, už přijde konec, konec, přál jsem si - ať přijde -

A díval se na dvě bělostná olověná křídla racků, zavěšená ve výšce -

A pak jsem seděl ve svém pokoji a Matylda naproti mně, potřásala hodinami, díval jsem se, jak zatíná soustředěně ret do rtu -

V tom gestu byla zoufalá holčičí úpěnlivost -

Sesul jsem se ze židle na odestlané lůžko a zavřel oči.

„Pane doktore,“ zaslechl jsem Matyldin hebký šepot, „musela jsem hodiny spravit a ručičku, co jsi urazil, svázat bavlnkou -“

Neotvíral jsem oči -

Zmocnila se mě úzkost, že tohle je jen přelud, lahodný nápad mého zmalátnělého intelektu - otevřu oči - a uvidím rozpažená olověná křídla -

„Pane doktore, no tak, neblbni, pane doktore,“ slyšel jsem Matyldu.

A ucítil jsem dlaň jemnou jak křídlo racka, která tiskla mou dlaň -

„Pane doktore, vstaň -“

Matylda zaryla do mé ruky nehty, vykřikl jsem a posadil se na posteli.

„Byls tam dlouho,“ řekla Matylda, „pane doktore?“

„Věčnost,“ řekl jsem.

Nalila mi z karafy na stole víno a podala mi sklenici, vychutnával jsem její pohybuující se siluetu, vzpřímenou ladnost, pohyb trupu, šíje, ruky -

Jak je to krásné, když se svět hýbá -

Žije.

Srkal jsem víno a uvědomoval si, že mám rty okoralé, jako bych se potácel v poušti -

Tak přece to nebyl sen -

Mžikl jsem před sebe - tam čeká - tam číhá - budoucnost -

Šelma budoucnost.

Ta, která vítá jen ty, kteří nezrazují svůj čas –

I kdyby ho zrazovali v jejím jménu.

„Matyldo,“ zasténal jsem a přivinul její útlou postavu k sobě.

Snad na to čekala, snad měsíce čekala –

Přitiskla se ke mně, naklonila ke mně tvář a křečovitě sevřenými víčky, lehoučce pootevřela rty – nepolíbené rty, napadlo mě –

A zvolna jsem se vymanil z jejího objetí.

„Je dědeček dole?“ zeptal jsem se.

Kývla se zavřenýma očima.

A pootevřela rty, aby jí do rtů vešel aspoň horký sluneční paprsek, poslední paprsek toho přízračného odpoledne...

Byla krásná a milá a všechno. Ale nepřeskočila mezi ní a mnou ta jiskra, která by mě zapálila –

Však se mi jeden známý smával, já prý potřebuji k lásce lásku.

Snad jsem směšný. Ale jednou jsem už takový.

Konečně, myslím si, že i takto směšní lidé jsou na světě třeba.

Ještě ten den jsem si zabalil své věci a odjel za otcem do Berlína.

30

Byl to útěk?

Ano.

Snad ano – jistě ano –

Ale já byl v tu chvíli jako v extázi. Slýchám o šoku, který zachvátí lidi po hrůzách, jaké jim bylo souzeno prožít –

Nevědí o sobě, nemyslí, nekontrolují své jednání –

Já na tom tak zle nebyl, ale přesto se mě zmocnila hrůza z hodin, hrůza, jakou Matylda ve své něžné naivitě nemohla pochopit -

Pro ni byly hodiny jen hračka, hračka jako mechanický rubínový páv.

Ona nezažila to vytržení z času, to šílenství, podobné ustrnutí, kdy jsem byl zazděný do budoucnosti -

Kolik jsem měl dříve plánů, co s hodinami provedu, co všechno s nimi dokážu - - jak se jejich prostřednictvím zařadím mezi nesmrtelné -

Vím, že jich jistě bylo víc, těch poutníků časem - - bylo jich víc i za časů Herma Trismegista - Rudolfa II. -

Říkali, že je šílený - ale on mohl mít jen jiné poznání -

Mohl otáčet ručičkou hodin, kterou jsem otáčel já -

Tisknout zpocené prst na stejné místo.

Bál se budoucnosti - snažil se jí uniknout -

Podle pověsti se nechal pohřbít s hodinami.

Podle pověsti?

Podle zprávy, která vyhlíží důvěryhodněji než tolik jiných -

Jenže když se jeho rakev po staletích otevřela - hodiny v ní nebyly -

Byly to Matyldiny hodiny?

Vyňal je kdosi - kdosi znalý tajemství - - z jeho rakve?

Tohle jsou myšlenky, které mě zaměstnávaly v příštích letech a občas mě zaměstnávají i dnes -

Ale tehdy, když jsem ujížděl napříč Saskem a díval se na železniční sloupy, jak překotně ubíhají za okny vlaku, snažil jsem se nemyslet -

Na nic, na nic -

Jen jsem vychutnával ten pohyb, tu změnu, ten život -

A občas jsem vyňal z kapsy své malované zlaté hodinky a díval se se zalíbením na poskakující vteřinovou ručičku -

Byly to vzácné hodinky a vteřinová ručička byla v podobě tančící baletky - tančící víly.

Obíhala ciferníkem v radostném nepřetržitém tanci -

Nic z toho nebylo, říkal jsem si - Matyllda - její dědeček -

Nebyly staré hodiny v rokokovém krunýři -

Nebyl ten maličký sladce vonící domek na Novém Světě -

Nebyla Matyllda se svou laní postavou a něžně semknutými rty -

Nebyla žádná z těch hrůzných chvil na schodišti svatomikulášského chrámu - -

Nebyla nepohnutá bělostná olověná křídla visící nad náměstím - -

31

Teprve za pár let jsem zašel opět na Nový Svět. Měl jsem tam dobrého přítele, profesora Xaveria, o kterém jsem už jednou vyprávěl.

Jeho domek byl nedaleko mého starého příbytku -

Tehdy jsem na Novém Světě mohl potkávat mnoho stařečků a stařenek, posedávali, vykloněni z otevřených oken -

Nebo posedávali na lavicích před svými domky.

Žili svůj čas...

Nový Svět byl stále jedna velká kouzelná vesnice - Vesnice uprostřed velkoměsta.

Našel jsem starce, který se na mne ještě pamatoval.

A když jsem se ho zeptal na Matyldu, znejistěl.

Podle toho, co mi vyprávěl, se z mého odchodu nemohla vzpa-
matovat, chodívala zasněná a stále na mne vzpomínala -

Pak se do mého starého pokojíku nastěhoval jiný mladík.

Studoval a psal verše -

Také on, tak jako já docházel ke starému hodináři a také jemu,
jako mně chodívala Matylda poklízet -

Ten chlapec měl ale slavnou nemoc básníků, tuberu -

Celé noci slýchal stařec, který mi o něm vyprávěl, kašel
z otevřeného okna maličkého domku -

A pak -

Pak jednou onen mladík zmizel a zmizela Matylda a zmizel
starý hodinář.

Stařec mi vyprávěl, že policie dlouho vyšetřovala, i on musel
vydat své svědectví, i na mne se ho prý tehdy vyptávali -

Vyslýchali kdekoho -

Maličký domek byl nevytloupený, jediná věc z něj snad nezmi-
zela, ani jediný Matyldin kapesník -

Sklenice stály na stole, hrnec ve dřezu, polorozebrané hodiny
stály na dědečkově stolku vedle odložené starobylé lupy -

Jen lidé zmizeli, jen lidé se odpařili z toho domku v jednom
horkém letním dni - tři lidé, básník, dívka a starý hodinář.

Mohl jsem jít na policii a říct, co jsem věděl -

Ale já, pokud nemusím, se s policií nebavím.

32

Často jsem uvažoval, kam asi utekli - dozpátku? - kupředu? -
utkvěli v nějakém čase, v čase, který se nehýbal a zachoval tak
navěky básníkovi život?

Utkvívá někde mladík s Matyldou - milenci - věční - ve věčném létě?

Někdy na mne přichází stesk, že jsem byl tak zbabělý a odešel -

Ale kdo ví, třeba se vrátila do té chvíle, kdy ke mně skláněla pootevřené rty - a já - já ji v tu chvíli od sebe neodstrčil -

Kdo ví, co děláme v minulosti. Protože i v minulosti jsme živí.

A možná, že žije zde, dnes jsem potkal dívku, krásnou, útlou a jasnou, takovou chodící lilii - vypadala jako Matylda - jenže měla džíny -

Ta dívka vedla za ruku starého pána, kterému z kapsy vyčnívalo kyvadlo starých hodin.

Asi - asi to byl hodinář -

Oba se na mne dívali, dlouze a pátravě - - a teskně - jako bych jim někoho připomínal -

Ale já je neoslovil.

Je mi čtyřiaosmdesát a za ten dlouhý život jsem poznal mnoho lidí, a kdekdo mi kdekoho připomíná.

I já, i já mohu někomu někoho připomínat - - -

Z hlediska věčnosti jsme si všichni blízcí.

Z hlediska věčnosti -

Jsme stále spolu...

Všichni spolu.

A to je -

A to je krásné.

Andělé a démoni

1

„Na Vinohradském divadle je křídlatá postava, všiml jste si?“ zeptal se mne profesor Kessler, když jsme jednou seděli na terase Hanavského pavilónu a dívali se na vlny města pod sebou –

„Ta postava vypadá velmi romanticky a odvážně, vzpíná křídla, jen vzletět – – Ale tuhle jsem šel ulicí na boku divadla a podíval jsem se vzhůru – Uviděl jsem tu sochu zezadu, z pohledu, s jakým sochař jistě nepočítal – Anděl na divadle má křídla spojená mohutnou traverzou, zasazenou mezi nimi. Kdyby oživil, nemůže vzletět, křídla má snýtována, svařena tak, že je nemůže pořádně rozkřídlit ani složit – Když jsem se díval na toho anděla, nešťastného vinohradského anděla, vzpomněl jsem si na Cedrica a jeho příběh.

Mám rád bohaté lidi a v životě jsem jich poznal dost a dost. Z bohatých lidí vystupuje plachost a bezradnost – mám ovšem na mysli velmi bohaté lidi, ne takové, kterým patří pár činžáků, velkostatek a továrna. Opravdu bohatí lidé u mne začínají až na tom stupni, kdy bohatství přestává pro člověka mít smysl. Tehdy, když člověk už není schopen říct, kolik má. Takoví lidé mi připomínají chudé lidi, kterých jsem poznal v životě spousty, ty nejchudší, kteří nemají ani postel a jistotu, že až se druhý den probudí, budou mít co jíst. Samozřejmě, ti nejbohatší a ti nejchudší se od sebe liší kvalitou látek, čistotou, výslovností a spoustou podružných maličkostí, ale v tom zásadním jsou si podobní. Ti i ti jsou vykojení. Přílišná chudoba i přílišné bohatství je proti lidskému základu a člověk musí být velká osobnost, aby se vyrovnal jak s nesmírnou

chudobou, tak s nesmírným bohatstvím. Bohatí, velice bohatí lidé, mne vždy přitahovali sociologicky.

Často jsem mezi nimi žil, i když jsem se se svými příjmy mezi ně nikdy počítat nemohl. Já vždycky věděl, kolik mám – a kolik mi chybí. Ale oni mne vyhledávali, říkali, že je jim v mé přítomnosti dobře, uklidňuji je svým klidem. Mým klidem! Neměl jsem nikdy dojem, že jsem klidný člověk, ale zřejmě moje hledání harmonie považovali za harmonii – – A kdo ví, možná jediná harmonie, k jaké může člověk dospět, je právě hledání harmonie. Rozhodně někteří z nich prohlašovali, že jim v mé přítomnosti ustupují migrény, chutná lépe jíst, ustávají tachykardie, nalézají radost ze života... Nebuďte v mylné iluzi, v jaké bývají střední vrstvy, že velký majetek znamená velké štěstí – já jsem v životě nepoznal nešťastnější lidi, než ty závratně bohaté. Ti nejchudší mají stále naději, že zbohatnou, ale ti nejbohatší už nemají žádnou naději...

Konečně, myslím si přese všechno, že i bohatí lidé mohou být šťastní.

2

Budu mu říkat dejme tomu Cedric of Lightcastle, i když se tak nejmenoval. S několika členy jeho rodiny se občas vídám, a tak zachovám jistou diskrétnost. U Lightcastlů měli rodinnou tradici, výnosnou tradici – byli mlsní na Američanky. Na velmi bohaté Američanky. S jednou se oženil Cedricův dědeček, italský princ, s jednou se oženil Cedricův otec a s jednou se oženil i Cedric. Se svou ženou se nestýkal, zůstala v Kalifornii, a jak on říkal: obcovala s vážnou hudbou. A s dobročinnými ústavy. Nikdy jsem ji neviděl a Cedric žil jako typický starý mládenec. Poznal jsem se

s ním v Paříži na jednom nudném večírku, na který mne dovlekla má žena. Také se tam zjevně nudil, a tak jsme se sesedli na jednom chaise longue a dvě hodiny se bavili o damascénských šavlích.

V tu dobu byly zbraně, historické zbraně, můj koníček a zabýval jsem se slavnými zbrojíři, Cedric, i když měl velkou sbírku zbraní, o nich moc nevěděl, a tak mi visel na rtech. Zřídka najdete někoho, kdo by se zajímal o damascénské šavle a jeho zájem mne těšil. Když jsme se rozešli, napadlo mne, že vůbec nevím, proč se o damascénské šavle zajímá, tak jsem se na tom večírku zapovídal, že jsem Cedrica pomalu ani nepustil ke slovu. Shodou okolností jsem se ocitl za dva měsíce v Londýně, a když jsem v hotelu vybaloval své obleky, vypadla mi z náprsní kapsy vizitka – Dávám si vizitky, které dostanu, do náprsní kapsy a většinou je tam zapomínám. Zvedl jsem ji a četl: Cedric of Lightcastle a jeho adresu. Dům na trati z Londýna do Cambridge. Neměl jsem zrovna nabitý program, a pokud jsem v Londýně, stavím se vždy u svých přátel v Cambridgi. Napadlo mne, že bych mohl Cedrica navštívit.

Jeho dům byl staré panské sídlo v rozlehlém parku, vrátný byl důstojník z indické armády na penzi. A vrátnice byla porostlá růžemi.

Stará dobrá Anglie...

Vrátný zatelefonoval pánovi domácím telefonem, a když mi Cedric dovolil vstup, pustil mne vrátný dovnitř. Překvapilo mne, jak je Cedric hlídaný, cestou k jeho domu jsem zahlédl několik strážců, kteří se procházeli v parku. Nápadně nenápadně mne sledovali. Na věži Cedricova domu jsem zahlédl muže s triedrem a vsázel bych se, že se vedle něj zaleskla i hlaveň.

Kdybych byl tohle věděl, nebyl bych sem chodil, uvažoval jsem a uvědomil jsem si, že o Cedricovi vůbec nic nevím. Jen to, že jsme se bavili o šavlích a že si stěžoval, jak tloustne, nemůže se už ani

najíst, jak ho trápí žlučník a žáha. Podle toho, jak byl tlustý, jistě přeháněl.

Opevnění jeho sídla vypadalo pozoruhodně. Snad je Cedric hlavou nějaké pašerácké bandy nebo chce svrhnout v Británii monarchii... A to jsem vůbec nevěděl, že mne v tom šedém stavení porostlém břechtanem, v tom rozlehlém šedém stavení na konci trávníku, čeká zážitek jako vystřižený z gotického románu.

Šel jsem a začal si hvízdát a předstíral, že nevidím slídivé oči, jaké na mne vyhlížejí mezi rododendrony.

3

Rychle to tu skončím, vypiji pár sklenic a odejdu -

Nemám rád, když na mne míří zbraně, když mne někdo sleduje, když nevím, kdy na mne někdo vykřikne a odvede mne -

Ale v tu chvíli, kdy se otevřely dveře Cedricova sídla, jsem vstoupil do idyl -

Málokdy jsem byl v domě zařízeném tak útulně, tak zabydleně - každá místnost lákala, aby ji člověk navštívil, každá židle lákala, aby se na ni člověk posadil. Zařízení domu bylo tak vytříbené, že se zrak sytil, plnil harmonií, radostnou harmonií -

Jsou místa, která vás nenechají na pochybách, že jsou domovem a sama se vám vnucují, abyste je i vy přijali za svůj domov -

Chtěl jsem u Cedrica jen vypít pár sklenic a vykourit doutník, než mi pojede další vlak. Zůstal jsem u něj ale na pár dnů. I když jsem měl v životě zpravidla velice málo volného času, dokázal jsem si čas udělat pokaždé, když jsem chtěl - a na to, na co jsem chtěl - Snad proto se mohu domnívat, že jsem měl šťastný život -

Cedric byl skvostný hostitel -

Patřil k těm přejemnělým lidem, laskavým lidem, kteří neustále projevují touhu vidět kolem sebe spokojené lidi a nalézají svou spokojenost jen v jejich společnosti -

Vlastně jsem si ho pořádně prohlédl až teď -

Měl na sobě měkký, pohodlný oblek a vypadal v něm mnohem mladší než ve smokingu na pařížském večírku, jako by s večerním oblekem a s důstojností odložil i věk -

Na svých třicet let měl dost velké břicho - - ale nemohl bych mu jeho tloušťku vytknout - k některým lidem se prostě hodí, aby byli tlustí, a pokud by udržovali dietu a hubli, vypadali by nepřirozeně. Aspoň Cedric, kdyby zhubl, by nebyl hubený mladík, ale tlustý mladý muž, který se přetvařuje, že je hubený -

Měl růžovou tvář, stále usměvavou tvář, a bledé modré oči se z ní dívaly na svět, jako by stále na něm nacházely nové a nové důvody k okouzlení -

Vždycky jsem byl rád ve společnosti takovýchto věčně okouzlených lidí, kdo ví, může-li být okouzlující někdo jiný, než kdo je okouzlený. Zpravidla jsem tuto životní filozofii nacházel u žen a u povrchních a nespolehlivých žen zvláště, Cedric byl první muž, u kterého jsem našel toto rozpoložení v tak absolutní míře. A přitom rozhodně nebyl povrchní -

První večer mého pobytu na Cedricově sídle jsme proseděli u krbu a hovořili o zbraních. Po večeři mne odvedl do rodinné zbrojnice, kde jsem našel takovou sbírku starožitných zbraní, především sečných, s jakou jsem se do té doby na jednom místě nikdy neshledal -

Zbrojnice měla několik velkých sálů a zabrali jsme se do jejich prohlížení. Tu noc jsem šel spát až velmi pozdě -

Když jsem se s Cedricem loučil na prahu své ložnice, zatvářil se ten tlustý růžový mladík, jako by mi chtěl něco důležitého říct -

Asi tak, jako by mi chtěl vyznat lásku -

Ale jen mlčel -

Pak se na mne usmál a rychle odcházel.

„Nechtěl jste něco říct?“

Otočil se a zaváhal.

„Radši až zítra -“

V jeho přízvuku bylo něco zdvořilého a zároveň něco vyděšeného - -

Rozhlédl jsem se prázdnou chodbou, v které se vznášely jenom kroky odcházejícího Cedrica of Lightcastle - - a napadlo mne, nechtěl-li mne varovat, ale varovat před čím?

Podobně se na mne díval jeden přítel na skotském záměcku, který mne po večeři upozornil, že v zámku už tři sta let straší jeho předek.

4

Víkend probíhal, jak jsem očekával. Výborné jídlo, ještě lepší pití, krátká vyjížďka v Cedricově parku na koních, hovory o starých zbraních -

Snad to večerní váhání bylo způsobeno jen náhodou, snad se za tím skrývalo jen alkoholické poblouznění, ne nebezpečí -

Lidé Cedricova druhu se svěřují nejraději v noci, u hořícího krbu - - a proto jsem napjatě čekal na chvíli po večeři, až usedneme k sálajícím polenům a zapálíme si dýmky -

Lightcastle měl dýmku ve tvaru plachetnice. Tabák nacpal otvorem mezi plachtami do podpalubí a kouř nasával ze zdloužné lodní přídě - Usmíval se, laskavě se usmíval a díval se na modrý cíp kouře, který zakrýval slonovinovou plachtu -

„Něco vám ukážu,“ řekl náhle a vybídl mne, ať ho následuji – Musel to vybídnutí zopakovat, byl jsem pěkně ospalý a prvního pokynu jsem si raději nevšiml, lépe řečeno: předstíral jsem, že jsem si ho nevšiml, nestál jsem o to opustit lenošku a sálající krb a vydat se do zbrojnice –

Kam jinam by mne mohl Cedric v noci vést –

Ale pak jsem přece jen vstal a vydal se za ním.

Vedl mne do zadní části domu. V té jsem ještě nebyl. Patřila k nejstarším místům z celé stavby a její zařízení mi připadalo velmi odbyté – až jsem se divil, jak nevkusně a bez ladu a skladu je tato část domu vybavena –

Nábytek, jaký se v jiných domech dává na půdu, tady byl vystaven, lemoval dlouhé chodby a tísnil se v pokojích, do kterých jsem mohl pootevřenými dveřmi nahlédnout –

Až pak jsem si uvědomil něco zvláštního –

Něco zvláštního TU JE, jistě –

Něco přeludného –

Byl jsem ten večer hodně ospalý a vypil jsem víc než na co jsem zvyklý, působilo mi potíže jen jít, přemýšlel jsem velice zpomaleně –

Rozhlížel jsem se, pokoušel se upamatovat na to, co mne zaráží v těch rozlehlých a nevzhledných místnostech, kterými mne Cedric vede –

Zrcadla –

Ano, byla tu zrcadla, všude byla zrcadla, zrcadla v nesmírném množství. Pokoje i chodby hýřily zrcadly, sta a sta zrcadel tu byla rozvěšena od stropů k podlahám – –

O jedno veliké zrcadlo v mahagonovém rámu jsem se opřel a nasál dým z dýmky –

I Cedric se zastavil a obrátil se ke mně –

„Vy sbíráte zrcadla?“

Udělal rameny podivný vykloubený pohyb, jako by se mnou souhlasil, a zároveň vrtěl rameny v rozpacích –

Zažil jsem mnoho sběratelů. Sběratelů nejrůznějších předmětů, ale Cedric of Lightcastle byl první, kdo měl takovouhle obrovitou, nepochopitelnou sbírku. Rozhlížel jsem se po chodbě a viděl tu vedle broušených benátských zrcadel oprýskaná hotelová zrcadla, oprýskaná zrcátka z holicích souprav, reklamní zrcátka i zrcadla v levných a přitom honosných rámech, jaká bývají u švadlen –

Ale byla umístěna tak bez ladu a skladu, těžko se dalo mluvit o sbírce zrcadel, spíš o jejich skladišti –

5

Cedric mi pokynul na křeslo, obložené ze všech stran rozbitými zrcadly, i rozbitá zrcadla zde byla a na římsách jsem viděl dokonce celé sbírky zrcadlových střepů –

Sám usedl proti mně a vyfoukl kouř do plachet své dýmky –

„Říká vám něco paměť hmoty?“

Viděl jsem svou tvář v desítce zrcadel proti sobě, vypadala nechápavě, tak nechápavě, ani jsem odpovídat nemusel –

„Můj otec,“ řekl Cedric zamyšleně, „se jí velmi zabýval. Zsvětil jí dokonce – jak by se řeklo vznešeně v životopise z minulého století – celý svůj životaběh. Napsal o ní dokonce knihu, která byla vytištěna ve dvou exemplářích na jeho objednávku. Jmenuje se Paměť hmoty a jeden exemplář si otec nechal a druhý dal mně.“

Má tvář se rozhlédla ze zrcadel a desítky mých úst mlčely –

Co taky k tomu říct –

Bohatí lidé mívají nesmyslné záliby.

Mají na to.

„Když mi bylo patnáct let, založil otec Lightcastleovu nadaci, která sídlila v jednom z činžáků na londýnském předměstí. Zvenčí ten dům vypadal, jako by se měl za pár hodin dočkat demolice, ale uvnitř... Pracovalo v něm pod otcovým vedením třicet výtečných badatelů, a práci jim otec rozdělil tak, aby ani jeden nevěděl, k čemu jeho práce slouží. Dost dobře nemohu pochopit, že kapacity na něco takového přistoupily, ale asi peníze, které jim otec platil, stály za to. Dům byl vybavený jako málokterý badatelský ústav na světě a otec do něj investoval tolik peněz jako můj dědeček do baletek... Když mi bylo pětadvacet, otec ústav zavřel a odjel sem. »Proč jsi toho nechal?« zeptal jsem se ho jednou, pokládal jsem jeho bádání za hru na vědu, za neškodný, ale marný koníček výstředního milionáře. »Protože vím, co jsem vědět chtěl,« řekl otec. A pozval mne sem, posadil mne na tuhle židli, pane profesore, jako já vás teď.‘

Cedric zazvonil na sluhu. Objednal mi kávu, viděl na mně, že potřebuji kofeinovou vzpruhu -

„Paměť hmoty...‘ řekl, když před námi zavoněla káva, vydechl kouř nad plachtami své dýmky, „paměť hmoty - - vám to asi nic neřekne... Snad vás to zarazí jako metafora nebo písarův omyl - - copak by hmota mohla mít paměť, řeknete si...‘

Napil se a podíval se před sebe, od desítky mých hlav odstupovala desítka šálků -“

6

Profesor Kessler pozoroval město pod terasou a chvíli mlčel. Pak na mne pohlédl - „Jednou jsem vám říkal, že vědec potřebuje

fantazii jako nezbytné zařízení laboratoře. Je to naprostá pravda, protože – co je to genialita? Nic jiného než zázračná fantazie, která je ovládnuta kázní. Projekt starého Cedricova otce byl tak jednoduchý, že na něj nikdo nemohl přijít. Jistě, čekají kolem nás statisíce, možná milióny objevů stejně velkých a převratných jako Edisonova žárovka, jenom my nemáme dost fantazie, abychom si uvědomili, že nám ty objevy chybí – Že jsou vůbec možné – Stačí se možná jen kratičce zamyslet a objevím objev tak převratný jako kolo. Jistě jsou tady spousty vynálezů podobného dosahu, jenom my si neuděláme čas na zamyšlení – a když už si čas i uděláme, neuvažujeme tím směrem, který vede k vynálezu – ten směr pokládáme předem za nesmyslný –

Z kusu nábytku, který připomínal noční stolek, odklopil Cedric přední stěnu. A natočil takto otevřený ‚noční stolek‘ proti jednomu zrcadlu. Pak něčím v útrokách nočního stolku cvakal a zase se posadil proti mně.

Otevřený stolek mířil na zrcadlo, jako otevřené okno –

Po chvíli se zrcadlo zamlžilo a jeho deska se pokryla vlnivými čarami. Ohnivými čarami. Šlehalý na opalizující ploše –

Napadlo mne, že se dívám na projekční plochu, kterou Cedric zasadil mezi svá zrcadla –

Za okamžik se na ploše zrcadla objevila tvář krásné štíhlé ženy a já viděl, jak se žena češe, měla dlouhé nepokojné vlasy a česala se zbrkle, musela každou chvíli odfukovat od úst převislou kadeř vlasů –

‚To je moje matka,‘ řekl Cedric, zašramotil něčím v dřevěném stolku. Obraz zmizel a na stěně se lesklo zrcadlo jako dřív –

Zrcadlo z dámské oblékárny, vysoké a oválné, s polštářkem u země, na který dámy ve večerních šatech poklekávaly, aby si nepomačkaly večerní róby –

Přistoupil jsem k zrcadlu, odtáhl je od stěny. Nikde žádný drát, žádné vedení. Obyčejné zrcadlo –

„Paměť hmoty,“ zašeptal Cedric a poprvé za mé návštěvy nevy-
padal laskavě, ale smutně, nevýslovně smutně – – pochopil jsem,
že jeho matka je mrtvá –

„Paměť hmoty?“

Vykřikl jsem to a rázem vystřízlivěl –

Otočil se ke mně se sklopenýma očima a přikývl –

„Chcete říct, že vy jste objevil tajemství mikročastic? Že jste
potvrdil Geeus-Aroův předpoklad?“

Cedric ke mně pozdvihl lesklá bělma, přikývl – –

Přistoupil jsem k zrcadlu a přitiskl na ně dlaně –

7

Nevím, jestli jste někdy slyšel o Geeus-Aroově předpokladu, podle
něj se mikročastice hmoty vyznačují schopností, jakou se vyzna-
čuje – zjednodušeně řečeno – lidská paměť. Geeus-Aroa byl malý
holandsko-japonský žid, bádá na sklonku minulého století v Singa-
puru a vydal tam obskurní knihu pod názvem „NEUJDETE SPRAVE-
DLNOSTI“. Směs mystiky, chemie a kazatelství – podle Geeuse-Aroy
je každá hmota vybavena absolutní upamatovávací schopností.

Nejzajímavější místa té knihy byla ona, ve kterých Geeus-Aroa
vyprávěl o zrcadlech. Tvrdil, že není možné, aby obraz, který zr-
cadlo zachytilo, z něj sklouzl a zahynul, podle něj ten obraz dále
tkví na ploše zrcadla, tak jako v nás tkvějí obrazy krajin, pokojů,
tváří – Jenomže zrcadlo nevypráví o minulých dějích. Stejně tak
jako člověk nevypráví na setkání o tom, co ví. Podle výkladu Geeu-
se-Aroy každá hmota, nejen zvláště nápadná zrcadlová deska, má

podobnou schopnost reflexe a paměti. Zrnko písku si tak ukládá do své struktury, do svého mikrokosmosu částic, svědectví o tom, co zažilo. Stejně tak jako nehet, který odstráhneme, nebo chlup, který ztratila na zahradě naše kočka. Geeus-Aroa byl ve svých metaforách velmi neuvážený a právě pro tyto metafory vzbudila jeho kniha žertovný ohlas. Já jsem se jí zabýval, protože se mi zdála důsledně šílená, paranoia holandského Japonce mi připadala jako báseň – – Podle něj jsme tedy na každém kroku sledováni miliardami kamer – – a o každé vteřině našeho života je připraveno svědectví, naprosto přesně – – a naprosto neúplatné. Geeus-Aroa byl (jak se o něm říkalo v jediné encyklopedii, která ho přijala na své stránky, v Tkasurově okultní encyklopedii) pomatený panteista. Neuspěl se svou teorií u žádné věrouky, byl nepochopen jak katolíky, tak odsouzen budhisty a když jsem se s ním jednou v Singapuru setkal, stěžoval si mi, že jediný, kdo se mu nesměje, je jeho malajská hospodyně. Seděli jsme tehdy na velkém kameni v singapurském zálivu a profesor Geeus-Aroa se díval teskně na oranžový obzor, hovořil pomalu o tom, že nikdo nepochopil jádro jeho filozofie – on ve své filozofii přece přináší nesmírnou naději – naději, že nic zlého nezmizí bez toho, aniž by bylo podchyceno – a ani ten nejnepatrnější dobrý skutek nezmizí do tmy. Jistě netušil, že se kdesi v jiném světadílu nalezne někdo, kdo jeho teorii uvěří, nechá se jí prosvítit a zasvěti jí svůj čas a jmění – –

„Se zrcadly to je nejjednodušší,“ řekl Cedric, „ale já jsem už mnohem dál – umím mnohem víc –“

„I se zbraněmi?“ zeptal jsem se a díval se na desítku svých tváří, pohnula se proti mně. Už navěky budu v těch zrcadlech – – už navěky jako v úžasné obrazárně, symfonické obrazárně – Už navěky o mně budou vydávat tyto zdi svědectví, tento nábytek – i stromy, které se chvějí ve větru ve tmě za okny Cedricova sídla –

Při večeři jsem byl pěkně unavený a ospalý, teď jsem dokonale vystřízlivěl. Cedric ale zívá, rozloučil se se mnou a mně nezbylo, než se vrátit do svých pokojů. Napustil jsem si vanu horkou vodou a zavřel oči, ležel v horké lázni a uvažoval – Když jsem domýšlel celou teorii do důsledků, napadalo mne tolik námitek, že bych ji mohl vyvrátit nejméně deseti různými způsoby. A pokaždé dokonale. A přece jsem tam v zrcadle viděl tvář Cedricovy matky. Mohl to být... také jen žert, kouzelnická plocha vybavená skrytou projekcí – A zítra mne Cedric přivítá s laskavou ironií – – Přesto, že se mi odmítnutí Geeuse-Aroovy teorie nabízelo jako balzám na můj duševní stav, nemohl jsem je přijmout. TO, CO JSEM VIDĚL, PŘECE BYLO ZRCADLO –

To přece byla tvář, která se hýbala –

Ale kdyby tomu tak bylo –

Pak by byl každý účastníkem velkého filmu, filmu, který sám o sobě nejen režíruje, ale i hraje, ke kterému si píše scénář –

A jednou –

JEDNOU – – –

Jednou ten film bude každému promítnutý –

Voda ve vaně vychladla a zachvívala mnou zima, ležel jsem ve vaně dál, a přemýšlel, zima brousila, ostříla mou bystrost a já se snažil představit si svůj film, své svědectví, které o mně jednou vydá spousta kamer – O každém mém slově – pohybu – dechu –

Bylo to kruté –

Jak rád bych to všechno odmítl a napsal výsměšný článek o předpokladu Geeuse-Aroy –

Smát se něčemu je o tolik snadnější než to poznat –

Nakonec jsem z vany vylezl a šel spát, ale nemohl jsem se zbavit pocitu, že jsem pozorován, šmírován – – závratný stihomam nasa-
dil oči každému předmětu v pokoji – každému zrnku prachu –

Miliardy svědků –

Geeus-Aroa byl pomatený, říkal jsem si a díval se na peříčko, nepatrné peříčko, leželo na vyřezávaném čele mé postele, dechl jsem na ně a peříčko se odpoutalo od dřevěné růže, klesalo k zemi, klouzalo po zlacených kosatcích v secesní řezbě – – a pak se plyně roztančilo v pádu –

I ono o mně ví –

I to peříčko si mne všímá, vnímá mne –

A bude připravené jednou, jednou o mně vydat své svědec-
tví – – –

9

Kdybych sám nebyl viděl, jak se zrcadlo rozhodlo vzpomínat na ob-
razy, které jím prošly, považoval bych celé noční dobrodružství za
vymyšlené – věděl jsem, že o něm nebudu moci nikomu vyprávět,
protože ten, kdo se ho nezúčastnil, mu nikdy nemůže uvěřit –

Jakmile jsem se ráno vzbudil, vykradl jsem se v županu z ložni-
ce a došel do míst, kterými mne Cedric včera prováděl, míhal jsem
se v záplavě zrcadel. Cítil jsem komičnost této cesty – nahlížel jsem
do zrcadel a zároveň se styděl, že do nich nahlížím – jitřní paprsky
osvicovaly chodby a pokoje dokonale střízlivým světlem – a v tom
světle vypadal noční zážitek ještě bizarněji –

Došel jsem až k zrcadlu, které před pár hodinami vydechlo tvář
mladé ženy. Prozkoumal jsem zrcadlo ze všech stran, odtáhl je od
zdi, potěžkával, vyndal zadní bednění, přesvědčil se, že zrcadlo

je opravdu tvořeno jen skleněnou deskou potaženou amalgámem. Mohl to zrcadlo vyměnit, Cedric mohl to zrcadlo v noci vyměnit za tohle, utěšoval jsem se, když jsem na jeho lesklé ploše nepozoroval nic zvláštního, nic co by mi potvrdilo, že Cedric provedl jen eskamotérský kousek. Ze zrcadla na mne vyhlížely mé vlastní nedůvěřivé oči -

„Dobré jitro,“ ozvalo se ode dveří a já tak tak že nesrazil zrcadlo k zemi -

Cedric stál za mnou a usmíval se -

„Takhle jsem také k těm zrcadlům chodil,“ řekl teskně, „když mi otec ukázal první obrazy -“

Po snídani jsme se vrátili do zrcadlového křídla, jak Cedric nazýval křídlo svého domu zaplněné zrcadly -

A dopoledne, jaké po tom ránu následovalo, bylo z nejpoetičtějších, jaká jsem prožil - a přitom ta poezie byla plná úzkosti -

Cedric nechával přede mnou ožívat jedno zrcadlo po druhém. Sbíral zrcadla, jako jiný sbírá známky - - a jeho zrcadla tvořila neuvěřitelně výmluvnou sbírku osudů. Nejvíc mne zaujalo obyčejné oprýskané zrcadlo v bílém rámu, ne nádherná italská zrcadla. V tom zrcadle mi Cedric ukázal ve zrychlení život jeho majitelky. Nejprve se v něm objevila tvář krásného děvčátka, pak se v něm česala mladičká dívka, pak na chvíli ustrnul u mladé krasavice, zkoušela si před zrcadlem svatební klobouk a jemný bělostný závoj, po tváři zrcadla překlouzl potom obličej plačící ženy, pak rysy padesátnice, dlouho se pozorovala, nanášela si na obličej neklidnými prsty mastný krém, pak jsme spatřili tvář bílou, chorobnou, vrásčitou - - a nakonec tvář opět zataženou závojem, na hlavě seděl maličký černý klobouk - a uplakané oči se leskly pod závojem, jako by pod ním hořely dvě svíce - - zrcadlo se zamžilo, když jsme se nad ně sklonili, spatřili jsme jen své obličej - -

‘Vůbec nevím, komu to zrcadlo patřilo,’ řekl zádumčivě Cedric, koupil jsem je minulý týden na bazaru –

Díval jsem se na zrcadlo a tajil dech – nikdy mne nenapadlo, že každé z těch zrcadel, která mívám, v sobě nese román, celou knihovnu románů – Cedricova knihovna byla maličká, tvořil ji jediný regál v kuřáckém pokoji a většinou to byly jen knihy o starých zbraních. Ale jeho sbírka zrcadel mu nahrazovala knihovnu, nahrazovala ji plně –

Obcházel jsem zrcadla, rozvěšená ve vysoké chodbě jako v obrazárně a já si mohl ukázat, na které jsem chtěl –

Cedric pak k zrcadlu přistavil svůj dřevěný stolek a otevřel dvířka, přehraboval se v útrobách stolku – A pak – – Díval jsem se fascinovaně do zrcadel, ukazovala tajemné pokoje, pokoje kdoví v jakých zemích a v kterých dobách, mlčenlivé pokoje, sledoval jsem skupinky mužů a žen, sedali v zešeřelých koutech pokojů, v podivných kostýmech – moderních šatech rozplynulých dob, dívali se na sebe, hovořili na sebe němou řečí – – Kdo ví, kde jsou pochována ta ústa, co tu mlčky hovoří, uvažoval jsem, už na ně možná zapomněli všichni, úplně všichni – – jen zrcadlo, ten němý svědek, němý přítel, na ně vzpomíná –

U většiny zrcadel nevěděl Cedric, komu patřila a o to byla zrcadla dojemnější, díval jsem se na postavu v benátském zrcadle, snad to byl dóže, snad vladař jiné země, upravoval se v zrcadle a z očí mu hleděla nesmírná pýcha, pýcha, jakou mívají v očích jen nejmocnější tohoto světa – – Jsem tu a navěky budu vládnout, říkal ten majestátní zjev a díval se k nám zlýma, olověnýma očima – – Vládl už jen na obraze. I jeho jméno sešlo –

U některých zrcadel věděl Cedric, komu patřila, vyprávěl o lidech, klouzajících po jejich hladinách, vyprávěl jako romanopisec –

10

Po obědě jsem se zeptal Cedrica na tajemství, jakým oživuje zrcadla. Neodpověděl. Jen se usmíval.

„Nechtějte to vědět, profesore,“ řekl –

„Proč, proč ne?“

„Byl byste příliš nešťastný –“

Zadíval se do zrcadla nad krbem a zavrtěl rameny svým charakteristickým gestem, jako by přisvědčoval a dával zároveň najevo bezradnost – to gesto mi připomínalo, že Cedric chce zamávat křídly, která kdysi měl, ale o která mezitím přišel –

A zapomíná na to, znovu a znovu pohybuje pahýly –

„Byl byste nešťastný jako já –“

A já jsem pochopil, proč asi žije Cedric sám, pochopil, co asi říkalo zrcadlo jeho ženy, kterému vdechl její život –

Co by nám asi vyprávěla zrcadla našich blízkých –

Vrátili jsme se do zrcadlových sálů a Cedric mne prováдел, chlubil se osudy na zrcadlech, jako se sběratel známek chlubí známkami a bibliofil knihami – šťastný, že našel někoho, koho sbírka vzrušuje jako jeho. Svěřil se mi, že ještě nikomu neukázal svou sbírku, před nikým nenechal svá zrcadla vyprávět – ale mně prý důvěřuje a doufá, že se nikde nezmíním o jeho schopnosti –

„Proč ne? Proč ne?“

Nemohl jsem jeho plachost pochopit. Tohle byl přeci objev objevů. Hovořil jsem vášnivě o Cedricově povinnosti vyjevit ten objev, hovořil jsem o úžasných možnostech, jaké jeho objev může přinést v desítkách lidských činností, líčil jsem, jaké neskutečné příležitosti dá kriminalistům, jaké obzory otevře historikům, jakou inspiraci přinese jeho objev romanopiscům, básníkům, dramatikům – –

A pak – kolik tváří velkých lidí spatříme, spatříme poprvé a naprosto věrně, stačí jen přehrát si zrcadlený svět, jako si přehráváme gramofonové desky – a zachytit rysy, které chceme –

Snil jsem o tom, jak se před pozůstalými objeví rysy jejich blízkých, rysy, které v paměti vybledly, ale zde, v zrcadlovém světě trvají, trvají věrně –

Dlouho jsem mluvil a Cedric se usmíval, hovořil jsem i při večeři a snažil se Cedrica přesvědčit, kolik ožije tajemství, o kterých jsme si mysleli, že jsou navždy mrtvá, přeskakoval jsem z námětu na námět, z oblasti na oblast, chvíli jsem poukazoval na to, jaké dary dá jeho vynález historikům umění, a pak jsem hovořil o tom, jak se změní pohled člověka na dějiny, už nebudou jen suchým proudem letopočtů, ale nekonečně se odvíjejícím zástupem tváří, tváří desítek pokolení –

Cedric mlčky vyfukoval kouř do plachet své dýmky –

Mlčel.

Po večeři jsme opět odešli do zrcadlové síně, nemohl jsem se nabažit dějů, zamrzlých na ledových hladinách zrcadel –

A Cedric řekl, že od té doby, co zrcadla nechává ožívat, nemůže už jaksí žít svůj život – tráví zde celé dny, nemůže se odtrhnout od světů, které k němu připlouvají –

Oživil velké starobylé zrcadlo v nádherně cizelovaném rámu a dívali jsme se do rozlehlého temného sálu, nikdo v něm nebyl, jen v krbu hořel oheň – plameny se chvěly, chvěly v rychlé ohnivé melodii, jako by ten dávno zapomenutý oheň k nám o něčem hovořil –

„Jen občas se odhodlám odejet,“ řekl Cedric a díval se fascinovaně do plamenů tence osvicovaného krbu, „jen tak na pár dní – a musím zpátky, musím sem –“

Do temného pokoje v zrcadle vešel stín a za ním druhý, jeden stín přistoupil k druhému a oba se spojily, v tu chvíli v zrcadlovém

krbu zhasl poslední plamen – zrcadlo zrcadlilo jen pradávnou noc. Nevěděl jsem, jestli ten druhý příchozí prvního objal, nebo jestli ho rdousí –

„Tohle si přehrávám často,“ řekl Cedric zamyšleně, „a pořád nevím, co se tu vlastně stalo, ani v které zemi a v které době to bylo –“ Dívali jsme se do dávno zapomenuté noci a mlčeli, dávná noc se vylévala ze zrcadla a spojovala se s naší nocí –

11

Vrátili jsme se ke krbu, plni dojmů z desítky zrcadel, která k nám promlouvala, tiše pili, dívali se do plamenů –

Napadlo mne, že zrcadlo nad krbem si nás už v tuto chvíli zapamatovává, že už je schopnost vypovídat o tom, jak jsme zde seděli před minutou a jak tu sedíme teď – a že náš obraz v sobě ponese i tehdy, až tu já ani Cedric nebudeme – ponese ho tak dlouho, dokud ho někdo neroztříští – V tom okamžiku jsem v sobě musel přemáhat velkou chuť pozvednou těžkou sklenici a udeřit s ní, udeřit do zrcadla ze vší síly, tak mi bylo zle, zalykal jsem se tísní před tím nenápadným, věčným zvědem –

Cedric hovořil a hovořil, má dva agenty, kteří mu shánějí zrcadla. Svázejí mu je z celého světa – Jeden agent byl blondýn a vysoký, štíhlý – druhý uhrančivě černý a malý a tlustý. Poznal jsem je příští den a nebyl mi sympatický ani jeden z nich. Ten světlovlasý měl za úkol pít se po zrcadlech současných a černovlasý, který byl absolventem dějin umění na Oxfordu, obíhal aukce po světě, přivážel památná zrcadla slavných osobností –

Cedric mi ukázal i svůj katalog – a já pochopil, že to, co jsem pokládal za neuspořádanost a zmatek, byl jen přesný řád – Cedric

měl svá zrcadla uspořádána s puntičkářskou důsledností. Ještě tu noc mi nabídl pikantní výlet – měl zde pětadevadesát zrcadel z nevěstinců čtyř kontinentů, měl zde zrcadlo madame du Barry a zrcadlo, se kterým putoval Casanova po Itálii. Ale já si připadal v tu noc povznesený nad nahlížení do neřestí cizích věků a životů a vymluvil se, že mne zážitky už příliš unavily a odešel do své ložnice –

Usnul jsem okamžitě –

Ale ve snu se mi zjevovaly desítky tváří, které jsem předtím pozoroval, desítky postav, které nahlížely do zrcadel, dívaly se samy na sebe a nevěděly, že se dívají do věčnosti –

Že se naklánějí nad věčnost –

Když jsem se ráno holil, měl jsem kruhy pod očima, byl jsem bílý a měl jsem zarudlé oči –

A jak jsem se díval do zrcadla, navštívil mne podivný nepokoj – jako bych se díval ne do zrcadla nad umyvadlem, ale do tváře někoho jiného, živého, kdo mě vnímá, kdo mne soudí –

Ustavičně soudí – nepřetržitě – Každou vteřinu vynáší nad každou mou vteřinou soud – spravedlivý – věčný – nejpřesnější.

Tahle moje tvář zde bude žít, kdy zase ze zrcadla vyhlédne – na koho – na koho –

Až přijde čas, kdy se do ní NĚKDO podívá –

Bylo mi úzko z toho, že vlastně nic neodchází, ale zároveň jsem si uvědomoval, že z toho mám i radost –

Smutnou radost –

Ale radost –

To ráno jsem se oholil rychle, rychle jako jsem se nikdy neoholil a oddechl jsem si, když jsem od zrcadla poodstoupil –

Už mne nevidíš –

Už ne.

Po snídani mne Cedric pozval na obhlídku kořisti, ten den přijeli jeho nákupčí, černovlasý uměnovědec i světlovlasý hochštapler. V salonu čekaly dvě velké bedny, u každé čekal jeden nákupčí. Předali mu vyúčtování a začali vybalovat –

Žasl jsem jaké vzrušení se mne zmocnilo, když z beden vystupovala zrcadla. U některých jsem byl tak nedočkavý, že jsem je jen tak nepopadl a nerozběhl se s nimi do zrcadlového sálu –

Třeba tohle malé růžové, jistě patřilo velice mladé dívce – a je tak staré a tak zachovalé. Kdo ví, jestli ta dívka v mládí nezemřela –

Anebo tohle. Patřilo jistě nějakému chudému, popraskané, znejasněné, mdlé, člověk sotva rozezná mezi prasklinami své oči – A přece je pečlivě splepené – – možná patřilo ženě, která neměla na celém světě nic než svou krásu –

Ve druhé bedně byla zrcadla slavných osobností – a já sladce trnul, když z bedny vyplulo zrcadlo Kateřiny Veliké, zrcadlo Alberta Einsteina, a zrcadlo, které se podařilo vyměnit v bytě Brigitte Bardotové –

Důležitým způsobem, jak získat slavná zrcadla, bylo jejich nahrazení – cesta za zrcadly bývala špionážní – V celé řadě případů lidé ani nevěděli, že zrcadlo, před kterým se pozorují, je jiné, než které bylo to včerejší – Cedricovi agenti měnili zrcadla živým lidem, nechávali pořizovat kopie zrcadel na zámcích a v palácích, prováděli nepozorovaně výměnu –

Je zajímavější sledovat cizí životy, než žít, řekl mi Cedric, když jsme usedli v zrcadlovém sále, dívali se na hromadu nových zrcadel, které služky přenesly ze salonu. ‚Tak, kde začneme –‘

Hladil napnutou dlaní zrcadla, váhal, váhal, vychutnával ten okamžik, kdy mohl snít o tvarech, jaké zrcadla vydechnou – – Když ty obrazy neznal, byly nejkrásnější –

Vracel jsem se do Cedricova sídla každý víkend, kradl jsem si čas, jak jsem mohl, jen abych byl zase v zrcadlovém sále a mohl se dívat na ty lesklé, klouzavé obrazy -

Od té doby, ať jsem viděl jakékoliv zrcadlo, kdekoliv zavěšené, lákalo mne, vábilo neodolatelně, jako bibliomana vábí kniha, kterou zahlédne v rukou neznámého čtenáře a kterou nezná -

Míval jsem kolikrát chuť, když jsem byl někde na návštěvě, sejmut zdi zrcadlo svých přátel a rozeběhnout se s ním na vlak do Cambridge -

Vystoupit u Cedrica - - proběhnout temným parkem k jeho domu a volat, že nesu něco zvlášť pozoruhodného - a celou noc se zrcadlu dívat do očí -

Pár zrcadel jsem také skutečně k Cedricovi přinesl. A věnoval mu je - - několik zrcadel, která jsem zahlédl na bleším trhu, mne neodolatelně přitáhlo -

Střepy zrcadel, jak jsme se s Cedricem shodli, nás vábily nejvíc -

Od té doby, co jsem se dozvěděl, že v každém zrcadle žijí tváře, ukryté pod hladinou jako plaché ryby, které vyláká jen Cedricova udice, od té doby jsem se začal mnohem víc kontrolovat -

Chvilé, kdy jsme seděli v zrcadlovém sále, byly chvíle napros-tého okouzlení, těšil jsem se na ně jako narkoman na drogu -

Jednou přinesl Cedric prastaré egyptské zrcátko z leštěného kovu. Proseděli jsme u něj celou noc, dívali se na obrysy dávné civilizace, vyvstávaly na nablýskané destičce v podobě lidských tváří, rozplývaly se, stárly a mizely -

Civilizace se ukazovala v proměně tváří -

Dívali jsme se a dívali.

Byla to droga – pro nás oba –

Ani při hazardní hře jsem nezažíval takovéhohle vytržení.

A pak jsme se posadili zase ke krbu, Cedric vydechoval modrobílá oblaka do plachet své dýmky a vyprávěli jsme si o lidech, jejichž jména se rozplynula, roztála – – ale jejichž podoby dál žily, žily v nás – –

14

První období naší zrcadlové posedlosti trvalo asi čtvrt roku, pak jsme už byli schopni se zamyslet, co dál –

Jsem systematik, a proto jsem navrhl, abychom naše pozorování zpracovali do systému –

Uvažoval jsem o tom, jak by se mohl například pomocí zrcadla Kateřiny Veliké zpřesnit a zjasnit obraz celé kateřinské epochy, jak by se pomocí Napoleonova zrcadla z doby jeho sňatku s Josephinou de Beauharnais dala daleko přesněji vysvětlit Bonapartova psychologie na počátku jeho kariéry –

Jednou u krbu, za naší pravidelné půlnoční ‚zrcadlové siesty‘, jak jsme našim meditacím říkali, jsem předal Cedricovi sešit –

Překvapeně ho vzal do rukou –

‚Podívejte, jen se podívejte,‘ vstal jsem, naklonil se Cedricovi přes rameno a ukazoval v sešitě, ‚tady jsem sepsal, jaká pozorování můžeme provést, seřadil jsem je podle stupně důležitosti. Myslím, že bychom měli začít stříbrnými římskými zrcadly a teprve pak postupovat směrem do novověku –‘

Cedric pozdvihl sešit a hodil ho do krbu –

Usmál se. Pokročil jsem ke krbu, abych vytrhl sešit z vysokých plamenů, ale sešit už vzplál –

„Milý Kesslerer,“ řekl Cedric, „milý Kesslerer –“

A já pochopil.

Cedric chce mít poznání jen pro sebe.

Jen on se chce těšit z toho, že bude zrcadly jako lesklými tunely provrzanými časem nahlížet na tváře, které nejsou, dívat se na těla a pokoje, které se už rozpadly –

Posadil jsem se zklamaně zpátky a díval se do plamenů –

„Dneska nám došlo moc zajímavé zrcadlo,“ řekl Cedric, „představte si, že se podařilo objevit zrcátko Josephiny Bakerové, s kterým jako děvčátko přijela do Paříže –“

Vzal ze stolu zrcátko v oválném želvovinovém rámu a natočil je ke krbu, abych je viděl osvícené –

V zrcadle zažhnuly plameny, jako by Cedric držel v ruce hořící obraz – krutě žhnoucí a přesto mrtvý obraz –

15

Často jsem prosil Cedrica, aby mi dal také malý projektor na zrcadlové příběhy. Cedric odmítal. Chtěl mne mít u sebe, aby mohl své cesty do zrcadel, své cesty jako Alenka Lewise Carrolla, provádět se mnou. A chtěl mít také jistotu, že jeho tajemství nevynesu ven – Věděl jsem, že mi celkem věří, a tak jsem z něj neměl strach – bylo mi ale jasné, že ve chvíli, kdy mi věřit přestane, se můj život stane ohroženým – Ani jsem nakonec na Cedrica nenaléhal, aby mi repliku svého vynálezu přenechal. Konečně, bylo příjemnější, že je někdo u mne, v těch chvílích, kdy se projektor zapne, kdy na nás ze zrcadla vyhlédnou vytřeštěné oči neznámého člověka –

Až teď jsem si uvědomil, jak často se lidé dívají do zrcadla nepřírozeně, šklebí se, – některé grimasy, kterými na nás zrcadla

vyhlédla, byly děsivé – A přitom se líčící ženy vůbec nesnažily vypadat jako strašidla – – jen prováděly stokrát opakovaný pohyb –

Když jsme své zrcadlové projekce zahajovali, přirazili jsme si lenošky blíž, oba jsme potřebovali mít jistotu, že je blízko někdo živý, zástupce světa živých – je také svědkem mrtvého světa, jenž se před námi vynořuje –

Zvlášť v noci vypadaly obrazy, které se prodíraly ze zrcadla, hrůzně – – a protože jsme bývali po dobré večeři a dobrém víně, bývali jsme přístupnější citovému rozrušení – Jednou se mi Cedric svěřil s úzkostí, jakou jsem zažíval také, i když jsem o ní nemluvil. S úzkostí, že jednou postava ze zrcadla překročí skleněnou hranici –

A vystoupí – bude se blížit – vejde do našeho světa –

Bylo to samozřejmě nesmyslné, jako kdyby si divák v kině myslel, že herečka seskočí z plátna a sejde k němu do sálu – ale přesto představa, že hranice světa a zrcadla není nepřekročitelná, byla sugestivní; zvlášť u velkých a naleštěných zrcadel, kde vystupovaly celé siluety, jako tomu bylo u zrcadla Kateřiny Veliké, zvlášť u zrcadel, která vyhlížela jako průhledy do širého prostoru, jsme já i Cedric zažívali nepokoj –

Velké napudrované postavy, které se míhaly obrovskými zešeřelými pokoji, tak podobnými našemu zrcadlovému sálu, vypadaly snad nejzlověstněji ze všech zrcadlových zjevení – –

16

V tu dobu pracoval Cedric na zdokonalení reprodukcí desky, na které by mohl zachycovat obrazy, jaké si ‚zapamatovaly‘ jeho zbra-

ně. Snil o tom, že mu bude stačit jen vložit na rezonanční vzpomínkovou desku – jak říkal – oštěp, dýku nebo pistoli – A před ním se na reprodukcí stěně objeví obraz, vyvstane z paměti zbraně –

Vyprávěl o dávných bitvách, které spatří, o koních, řítících se vpřed, o očích otevřených do poslední vteřiny –

Zkoušeli jsme vyvolávat paměť zbraní, ale nedařilo se nám to, obrazy byly nejasné, a jak je zaostřit jsme nevěděli. Tehdy jsem už pronikal do podstaty paměti hmoty, Cedric mi začal důvěřovat. Ostatně i on potřeboval někoho, s kým by sdílel poezii, nesdílená krása je zbytečná a marná –

Jednou jsme vložili do rezonanční desky partisanu a na reprodukcí ploše se objevila tvář sešklebená nesmírnou bolestí –

Byla zamžená, popraskaná, jak na staré malbě, na příšeří Schikanederova obrazu –

Okamžik jsme se dívali na ty rty, zkřivené bolestí, na oči, vypoulené úžasem a hrůzou – – pak obraz ještě víc znejasněl –

Cedric zajásal. Ale tak jasný obraz jsme už nezískali –

Snili jsme o tom, že se nám podaří reprodukcí činnost zdokonalit, budeme moci vkládat na rezonanční desku jakýkoliv předmět, rukavici, záložku, kterou najdeme ve staré knize, uschlý kvítek z babiččina medailonku, o kterém netuším, kdo a kdy jí ho dal – a na rezonančním plátně se zjeví vzpomínka... vzpomínka prstenu, vzpomínka vlasu zapadlého do knihy nebo vzpomínka květiny – Uschlé květiny – Vzpomínka čehokoliv – Paměť hmoty –

Fascinoval mne ten tajuplný pojem stejně jako Cedrica. Nikdo nestál tak blízko u pramene poezie jako my dva – Stačí nám vztáhnout dlaň – A ponoříme ji do pramenů poezie až po zápěstí – Lacrimae rerum, říkával Cedric, broukal si to, když vyhlížel v obrazárně zrcadlo, v kterém se vydáme lovit –

Lacrimae rerum – Slzy věcí –

Se zrcadly se nám dařilo nejlépe a obrazy v nich byly až bolestně zřetelné, bolestně přesné –

Paměť hmoty –

Někdy mne za těch našich lovů na obrazy napadalo, jestli hmota nemá lepší paměť než lidé –

17

Jednou jsme opět seděli skloněni nad zrcadlem, dívali se na moderní zrcadlo v kovovém rámu, které Cedricův agent právě dovezl z hollywoodského bytu známé herečky – Vyměnil jí ho při večíрку za jeho přesnou kopii – Se zrcadlem jsme se zmocnili i části jejího života –

Chtěl jsem odejít, nelíbilo se mi takovéhle tajné nahlížení do soukromí bližních, ale pak mne podívaná strhla, díval jsem se na svědectví zrcadla, jako bych se díval na film – Cedric zapomínal kouřit svou dýmku, tabák mezi plachtami mu každou chvíli vyhasínal –

Občas zrychlil děje, zapamatované zrcadlem, to se pak na ploše přemihly černé, bílé i pestré čáry v divokém kmitání, jako by po hladině zrcadla tryskem protékala duha – ohnivá duha – – jako by duha vybuchla – –

A zase Cedric zastavil čas na místě, na místě líčícím ztracený život zřetelně, jasně, přesně –

Jak snadno bychom mohli vydírat, napadlo mne, když do zrcadlených dveří před námi vešel známý politik s ručníkem kolem beder –

Herečka seděla u svého toaletního stolku. Pozorovala si čelo, přejížděla si po něm prsty, už se jí na čele objevovaly vrásky – teh-

dy, když si ji zrcadlo otisklo do paměti, stanula herečka na tenké hranici, která dělí mládí od ‚ještě-mládí‘ a měla pohled žen, které si tu břítkou hranici uvědomují –

V tu chvíli zrcadlový sál rozřal ječivý výkřik –

Cedric vypnul zrcadlo. Ohlédli jsme se.

Ve dveřích zrcadlového sálu stála Cedricova stará hospodyně, Lia, poulila oči do zrcadla –

‚Andělé,‘ vykřikovala, ‚andělé.‘ Nespouštěla oči ze zrcadla. ‚Andělé – démoni –‘

Herečka ve velkém zrcadle měla na sobě dlouhou noční košili a politik byl také bílý, na dálku mohli hospodyni připomínat anděly nebo demony, zjevili se na ploše zrcadla, lesklí a hrůzní –

Cedric soucitně sledoval hospodyni, bázně došátrala k zrcadlu, přejížděla po jeho ploše nedůvěřivě konci prstů, jako by byla přesvědčena, že už už se musí dotknout hebkého andělského peří –

Nebo sametové, rozpálené srsti démona –

Pak zakroutila hlavou a pomaličku odcházela, stále nespouštěla ze zrcadla oči.

‚Večeře,‘ řekla, ‚je hotová, mladý pane,‘ rychle za sebou přibouchla dveře. Cedric byl pro ni stále mladý pán a bude pro ni mladým pánem, dokud bude živa, i kdyby mu bylo sedmdesát let –

‚Andělé,‘ vydechl Cedric –

Zapnul přístroj a díval se na polibek herečky a politika –

‚Andělé,‘ řekl znovu ironicky a díval se dál na zrcadlený polibek, předlouhý polibek. ‚Andělé a démoni.‘

Ano všechny naše skutky trvají – Stávají se anděly – a demony – trvají, i když se od nich vzdalujeme – i když na ně zapomínáme –

Jdou s námi – Trvají jako nekonečný zástup andělů a démonů, zanecháváme je v patách, kamkoliv jdeme –

Vraceli jsme se pomalu dlouhou chodbou vyplněnou stovkami nejrůznějších číslovaných zrcadel a napadlo mne, nemyslel-li Cedric těmi anděly a démony zástup vteřin, který nás ustavičně sleduje -

„Po večeři vám ukážu ještě NĚCO,“ řekl Cedric.

Otevřel dveře do jídelny -

Ohlédl jsem se do zrcadlové chodby a zalitoval, že opouštím zrcadla, každé z nich už pro mne nebylo jen plochou, která odráží to, co stane v jejím zorném poli, každé zrcadlo se pro mne stalo živým svědkem, živým průzorem do neznámého světa, do světa tajných dějů - - dějů, jejichž svědkem nemohl na celém světě být už nikdo jiný - jen já a Cedric -

18

Bylo mi líto každého dne, každé hodiny, kdy ten úžasný objev byl jen v našich rukou. Jsem natolik zásadový, že bych nemohl nikomu poskytnout klíč k zrcadlové zpovědi, pokud by mi to velký zpovědník Cedric nedovolil - ale teď jsem na svou zásadovost nebyl hrdý, trpěl jsem jí.

Věděl jsem, že každou chvíli se může na světě odhalit pomocí zrcadel tolik věcí, záhad - Přinést tolik poezie -

Jen s přemáháním jsem proseděl další dny s Cedricem a hledal další cesty za paměti hmoty -

„A co pak, Cedricu,“ zeptal jsem se, „co pak, až promluví každé těžítko z našich stolů a každý oblázek na cestě -“

Cedric zavrtěl rameny -

A já pochopil, že svůj objev nechce zveřejnit nikdy, je na něj žárlivý, hlídá jej, jako by vynález byl jeho ženou, spanilou ženou -

Nejpodivnější mi připadalo, že jsem si stále nebyl schopný vymluvit námitky, které jsem proti paměti hmoty měl. Každý průměrný fyzik by dokázal snést důkazy, že nic takového není možné. A přitom jsem se stále znovu přesvědčoval, že zrcadla si pamatují – s dokonalou pamětí – s bestiální pamětí – jak říkával Cedric.

Kolikrát jsem se přesvědčil, že zrcadla svou pamětí zrcadlí i nás –

Oba jsme měli na tom odrazu oči plné dychtivosti – i jakési smutné rozkoše, chápete? Rozkoše, která je tak prorostlá vinou, že se člověk zalyká zároveň slastí i úzkostí –

Já i Cedric jsme podvědomě věděli, že nemáme právo nahlížet času pod kůži.

Tohle naše poznání bylo spojené s něčím zlověstným –

Se špatným – a velmi špatným svědomím –

19

V tu dobu se mi také začal Cedric svěřovat. Vyprávěl mi o své rodině, o tom, jak se jednou zmocnil manželčina zrcadla a nechal je přehrávat film jejího života – Žártil jsem tehdy také na svou ženu a napadlo mne, abych –

Abych –

Manželčino zrcadlo se dalo snadno vyjmout z rámu – i sám bych je uměl nahradit – –

Ale vždy jsem se ovládl, ponechal zrcadlo na jeho místě.

Jsou chvíle, kdy je nevědomost sladší než poznání – – a uvědomoval jsem si, že tohle je jedna z nich –

Navštěvuji Cedricovo sídlo jako někdo jiný chodí do biografu, napadlo mne jednou ve vlaku do Cambridge a já si naše okamžiky před zrcadly začal vyčítat – Jako marnou zábavu –

„Musíme to zveřejnit,“ řekl jsem Cedricovi, „musíme, v zájmu lidstva,“ dodal jsem. A hned jsem se za ta slova zastyděl, vůbec se nehodila do vlídného a naprosto nepatetického Cedricova domu. „Můžeme tím mnoha lidem pomoci,“ dodal jsem, podíval se na Cedricovy oči, které laskavě žhnuly za plachtami jeho dýmky – „Komu?“

„Informace ze zrcadel prodlouží obzory poznání v každém oboru,“ řekl jsem a zahovořil o antropologii, sociologii i o lingvistice – přece je možné odečítat z prastarých zrcadel i mrtvé jazyky – z pohybu rtů –

Cedric se na mne usmíval, blahosklonně a se soucitným zájmem – jako bych byl dítě a hovořil o tom, že až vyrostu, budu náčelníkem Apačů – –

O to víc jsem se snažil hovořit přesvědčivěji, o to víc jsem hledal výmluvná zdůvodnění, proč je nezbytné zveřejnit úžasnou paměť hmoty –

Cedric mlčel a usmíval se.

Něco ví. Něco Ví. Jistě něco ví –

Když jsem příští ráno odjížděl, zjistil jsem, že nemám prsten. Sundával jsem si ho při mytí – – a asi jsem ho zapomněl na umyvadle u Cedrica.

Nevadí, příště si ho vezmu.

Miliardáři mají aspoň jednu dobrou vlastnost. Nekradou přátelům prsteny...

20

Ale při příští návštěvě jsem v koupelně prsten nenašel. Mrzelo mne to. Byl to prsten, který jsem dostal v sedmnácti. Nebyl příliš

cenný. Tenký zlatý kroužek s opalizujícím kamínkem, rodinná památka, vždy jej nosil nejstarší syn naší rodiny – –

Cedric mne pozval po obědě do zrcadlového sálu.

Zapnul rezonanční desku.

Usedli jsme do lenošek a dívali se kupředu –

Spatřil jsem sebe.

Bylo mi sedmnáct a seděl jsem u stolu, byl jsem zabírán z podhledu, ze zvláštního úhlu, jakoby avantgardním kameramanem –

Jedl jsem dort. Vedle mne seděla teta a matka a za nimi stál náš jihoamerický hospodář Ernesto.

To je přece – To je přece oslava mých narozenin – Ano, zděsil jsem se – To je oslava mých sedmnáctých narozenin –

Cedric zdokonalil za mé nepřítomnosti svůj objev natolik, že mohl číst dějiny prstenu – přinutil můj prsten, aby vzpomínal – aby na mne vzpomínal.

Aby vyhradil všechno, co o mně ví – – co o mně ví od mých sedmnácti let – i co ví o nejstarších synech našeho rodu – – – Zamrazilo mne a mávl jsem rukou k projekční desce – tápavě – Jako bych chtěl zaplašit vlnu minulosti, která se přivalila, zavalila mne –

Cedric vypjal projektor.

„Vy jste si můj prsten,“ zaváhal jsem – ale pak jsem volil to prapodivné slovo, „přebral?“

Cedric se mi podíval do očí. „Ne,“ řekl.

„Děkuji,“ vydechl jsem –

VZPOMÍNKY PRSTENU – – –

Cedric sáhl do přístroje a vytáhl tenký zlatý kroužek, zbroušený prsteníky pěti pokolení rodu Kesslerů –

Podal mi ho a já si ho navlékl na prst. Chvíli jsme mlčeli.

„Už chápete,“ zeptal se Cedric, „už chápete, proč tenhle objev nikdy nikomu neukáží?“

„Ano,“ řekl jsem, řekl to ztěžka a zároveň ulehčeně a rychle jsem pohlédl na prsten. Seděl pevně na prsteníku. Leskl se měkce a diskrétně, jako by mi tím svitem sliboval, že o mně nikdy nebude vyprávět –

„Ano,“ opakoval jsem a pomalu odcházel ze zrcadlového sálu –

21

Ztratil jsem pak Cedrica na několik měsíců z očí a když jsem ho náhodou potkal v Londýně, hovořili jsme o počasí. A o damascénských čepelích. Já ani on jsme se nedotkli vášně, která nás na čas spojila. Vášně poznání –

Za pár let začal Hitler bombardovat Anglii a Cedricovo sídlo zasáhly rakety. Slyšel jsem vyprávět, že střepy zrcadel se rozletěly po parku, rozmetány tlakovou vlnou se rozestříkly daleko po krajině –

Cedric prý tehdy nebyl doma.

Vím o něm už jen tolik, že zemřel v sedmdesátých letech, ale člověk, který mi to vyprávěl, si nebyl jistý rokem úmrtí.

Ale jednu dobu se s ním stýkal –

Zeptal jsem se ho, měl-li Cedric ve svém novém domě zrcadlo a dozvěděl jsem se, že žádné.

22

Andělé a démoni – lacrimae rerum –

Andělé a démoni – Všechny vteřiny, které na nás ještě čekají, se mohou stát buď tím nebo tím – Všechno, co se děje, je sledo-

váno – sledováno zástupy kamer – pokud ovšem přistoupíme na Geeus-Aroův předpoklad.

A proč na něj nepřistoupit?

Proč nepřistoupit na hledisko poezie?

Tak, jako na ně přistoupil Cedric of Lightcastle...“

Profesor Kessler se zadíval z terasy Hanavského pavilónu na město, na řeku, táhla se napříč panoramatem jako plující, odplouvající, tekuté zrcadlo –

„Svědomí,“ řekl profesor Kessler, „to je největší svoboda, jakou mohou lidé mít.“

Neklidně pohlédl na sklenici s vínem, kterou držel v prstech, jako by uvažoval, že se tahle sklenice na něj DÍVÁ.

„Svědomí,“ řekl tiše, „je možná jediná svoboda, jaká za to stojí –“

Napil se vína.

A dlouho se díval kupředu, do oblohy, jako by se pozoroval v obrovském zrcadle, v neviditelném zrcadle –

Travenův syn

1

Ten večer jsem měl domluvenou večeři v divadelní restauraci.

Ale když jsem usedl k rezervovanému stolu, donesl mi vrchní vzkaz - přítel telefonoval, že na večeři nemůže přijít.

Nejprve jsem chtěl odejít -

Ale venku sněžilo a v restauraci byl teplo a sladce a poklid, rozhodl jsem se, že povečeřím sám.

I když sám v restauracích jím hrozně nerad.

Docela jsem uvítal, když se u mého stolku zastavil vysoký štíhlý stařec a zeptal se, je-li u mne volno.

„Prosím,“ ukázal jsem na židli vedle sebe, „račte.“

Řekl jsem račte, k tomu starému štíhlému pánovi se hodilo říkat račte.

Bylo v něm něco starosvětsky vznešeného, archaického -

Objednal si stejné jídlo jako já, objednal si stejné víno jako já, i když nemohl vědět, co jsem si objednal předtím já.

Věděl jsem, že se s ním dám do řeči a budeme si rozumět -

Ten, s kým mám stejný výběr jídla a stejný výběr pití, mívá se mnou zpravidla i podobný vztah k životu -

Při večeři jsme vyměnili jen pár slov, ale po jídle jsme si objednali kávu a začali hovořit.

Ani mně, ani jemu se nechtělo do vánice -

Štíhlý stařec měl zvláštní přízvuk, i když gramaticky byla jeho čeština dokonalá.

Zeptal jsem se ho, není-li ze Španělska.

Jednu dobu jsem se stýkal s mladou Španělkou českého původu. To děvče mělo stejný, trochu mazlivý a trochu ježatý přízvuk –

„Z Mexika,“ řekl starý pán. Vytáhl z náprsní kapsy krabičku s báječnými doutníky –

Jen krabičku vytáhl, už jsem ucítil vůni těch doutníků.

„Chcete?“ natočil ke mně krabičku.

Zapálili jsme si doutníky, podívali se do vánice a usmáli se.

Lidé po dobré večeři, v teple a s báječným doutníkem v prstech zpravidla ucítí náhlou lásku k celému světu – – –

2

Začali jsme hovořit, neurčitě, matně. Tak, jako lidé, kteří se neznají, proklepávali jsme větami jeden druhého, hledali společnou oblast –

„Přijel jste se podívat na starou vlast?“ zeptal jsem se.

„Starou vlast,“ zauvažoval stařec, „nikdy jsem tu nebyl. Ale otec mi hodně vyprávěl –“

„Otec?“

„Traven,“ řekl stařec. „Asi mi také nebudete věřit. Už jsem navštívil několik lidí, které jsem myslel, že by tohle mohlo zajímat –“

„Bruno Traven?“

„Ale ano,“ řekl stařec, „také mi nevěříte, že.“

Vytáhl z náprsní kapsy – musel mít asi pěkně obrovské kapsy – vešlo se mu do nich kdeco – veliké pouzdro na doklady.

Podal mi pas –

Zalistoval jsem v mexickém pasu a četl, že muž naproti mně je Vaclav Torsvan.

Torsvan, tohle je jedno z Travenových -

Jedno z mnoha Travenových jmen.

Jedno z pseudonymů, napadlo mne - - a hned jsem uvažoval, tenhle chlapík s tou shodou jmen může dobře žertovat -

„Řekl jsem si,“ nasál štíhlý stařec kouř z doutníku a pomalu jej labužnický vyfoukl, „řekl jsem si, že už není tajemství třeba - teď -“

Podíval se na mne zkoumavě -

„A tak jsem se rozejel do Čech, abych tu všem řekl, jak to s mým otcem bylo,“ odmlčel se, „ale nikdo mi nevěří.“

Vánice za oknem se zrychlovala, vločky bušily do prosklené stěny, padaly ze tmy, na vteřinu se ozářily a zase vpadaly ve tmou -

„Zítřa odlétám,“ řekl stařec, „je to škoda, že odlétám a nikdo mi nevěřil, že jsem Travenův syn -“

3

„Chtějí důkazy,“ řekl štíhlý stařec, „důkazy,“ zamračil se.

„A vy je nemáte?“

„Když lidé chtějí něčemu nevěřit, pak je o víře nepřesvědčí žádný důkaz,“ řekl stařec a švihl melancholicky doutníkem -

„Mohl bych vám ukázat otcovy dopisy, české dopisy, ukázat dopisy pána ze Lvovic, který byl zasvěcený...“ zauvažoval.

„Jenže vy byste mohl říct, že to je grafologický žert,“ potřásl hlavou, „jako to říkali redaktoři, se kterými jsem mluvil.“

„Já bych vám rád uvěřil,“ řekl jsem.

„Otec má v jednom příběhu motto z Oscara Wilda, nevím, jestli si toho někdo u vás všiml. Je to v jednom z posledních příběhů, co tu vydal -“

Stařec vyňal z přepychové aktovky útlý svazek -

„He, who lives more than one life,
more than one death must die,“

četl místo, které označil dlouhým ukazováčkem – „A otec tohle chtěl, zrovna tohle v tomhle duchu, chtěl žít víc než jeden život... tak musel mít víc než jednu smrt.“

Zamyslel se.

„Říkal mi, že když tohle u Oscara, velkého Oscara, jak ho nazýval, našel, zažil OSVÍCENÍ – Pak napsal ten příběh o Oscaru Wildovi, který předstíral svou smrt a stále žije...“

Stařec se odmlčel a plaše se na mne podíval –

„Ale vy mi neuvěříte.“

„Věřím vám,“ řekl jsem. Patřím k těm snílům, kteří považují za možné všechno, co není nemožné –

Považuji za možné všechno nepravděpodobné.

Protože nepravděpodobné –

Nepravděpodobné není nemožné.

„Otec patřil mezi české dekadenty, – kamarád Arnošta Procházky, Karáska, kdekoho... Jenže snil víc než oni... A měl ctižádostivost jako asi všichni dohromady. Psal, učil se, studoval... Ale pořád ne a ne prorazit. A byl inteligentní, věděl, že jen se v Čechách někdo začal vznášet, hned se mu všichni věší na křídla – – – A tak ujel. Když přijel otec do Ameriky, doufal, že provede dokonalý zločin, dokonale zabije SÁM SEBE. Přijal místo v nemocnici, kde se dala celkem snadno získat mrtvola. Konečně právě proto přijal místo právě v té nemocnici, protože tam se dala sehnat mrtvola nejsnadněji. Je známé, že mého otce prohlásili za nebožtíka, když objevili ve zdviži té nemocnice tělo s rozmačkanou hlavou, a to tělo mělo u sebe jeho doklady. Otec si myslel, že se mu povedl dokonalý tah, ale dokonalý zločin se prostě provést nedá. Ten muž, kterého ne-

chal ve zdviži, ta mrtvola, kterou nechal rozmačkat, nebyl árijec, jestli mi rozumíte. Tahle podrobnost otci ujela, také kdo by svlékal mrtvolu, můj otec byl dekadent, ale rozhodně ne perverzní. Zpráva o tom, že ona mrtvola měla jistý nezaměnitelný detail, se neutajila, ale naštěstí v Čechách, v těch ledabylých Čechách, jak jim říkal otec, prošel tenhle detail celkem bez povšimnutí. Víte, myslím si, že otce měli v Čechách dost plné zuby a byli docela rádi, když se dozvěděli, že mu někde za oceánem rozmačkala zdviž hlavu. Pár přátel tomu nevěřilo, vzpomínali, jak otec často prohlašoval, že jako český literát se domůže leda tak pár přes hubu a jak se rozhodoval utéct do cizího jazyka... ale tihle přátelé byli prohlášeni za romantiky. Je pravda, že to opravdu romantici byli, jenomže copak by právě romantici nemohli mít nárok na to mít pravdu, právě romantici, možná že oni právě nejvíc... Otec si vždycky hrál na drsného chlapíka, copak o to, jako snad všichni přecitlivělí lidé. V jedné jeho knize, vydané pod jménem Traven, najdete výpad proti Čechům, zajímavé, že si toho ještě nikdo nevšiml. Otec, který se tak zastává Indiánů a kdekterých ras, má v první knize urážku Čecha - myslím, že se to dá snadno vysvětlit freudisticky. Všimněte si, jak se tomuto Čechovi odpovídá: ‚Namítáš něco? Stačí říci. Jsme právě v ráži.‘ Prostě otec byl právě v ráži a není ani náhoda, že když ve své první travenovské knize enumeruje pět národů, uvádí Čechy na posledním místě... Je ještě jeden nepřímý důkaz o otcově převleku: všimněte si prosím nejděsivějšího momentu v Česáčích bavlny - zvuku, který vydá hlava mrtvého člověka, když křápně o zem... Je to nechutné, nechci o tom hovořit teď, po večeři - ale to bylo otcovo trauma, celý život ho pronásledoval zvuk hlavy, která se drtí ve zdviži. Pamatuji se, že mi vyprávěl, jak se mu ten zvuk zdá - a je to jeho nejděsivější sen - - Ale i to prohlásil redaktor, kterého jsem tu navštívil, za konstrukci. Jak říkám, kdo nechce věřit,

že plotna je rozpálená, neuvěří, i kdyby si na ni přiložil ruku nebo si na ni sedl. Otec se úmyslně rozhodl opustit své jméno, přátele, vlast – ale když se rozhodoval, nechával si stále pootevřená zadní vrátka. Ta pootevřená zadní vrátka bylo jeho jméno. B. Traven... čtete toto jméno pozpátku. Nev art B. Neříká vám to totéž, co myslel otec? Nový Artur Breiský. Druhé jméno, které užíval, bylo Torsvan, tak jsem pojmenovaný i já. I to je slovní hříčka – můžete si to rozložit Son v (on) art. Syn Artura. Otec, i když uměl výborně německy a rozhodl se prorazit němčinou, se nakonec psal Torsvan a ne Thorsvan, a Traven s fau, podvědomě si aspoň jméno nechtěl germanizovat. Konečně i to, že jeho křestní jméno je nejasné, že jasné je jen to B., o něčem svědčí, ne? A myslíte, že další jméno, které je mu prisuzováno, není šifra? Ret Marut. Prosím vás, ve všech třech jménech je skupina art, kolem které šifroval další hlásky. Ret Marut? – – art umre. Všimněte si, – – ta tři jména po sobě – Artur umre, syn Artura, nový Artur Breiský. Ano, to je otcova lingvistická genealogie... Otec dělal mystifikace, odjížděl, stylizoval se, ale to mu nakonec nestačilo – – starý život svlékl. Mohl bych uvádět podrobnosti z jeho působení v Německu, kde se snažil skrývat, nevystupovat příliš viditelně, jak o tom hovoří pamětníci, mohl bych... Ale ne, ani to by nebyly důkazy. Neuznávají se ani otcovy sklony k mystifikacím, třeba to, že v Čechách psal povídky v Stevensonově duchu a vydal je pod Stevensonovým jménem, už tehdy oklamal kritiku, tyhle podvržené povídky zvláště vyzdvihla... Otec za sebou tak dokonale zametl stopy, že myslím, i kdyby přijel do Čech on a udělal teď tiskovou konferenci, všichni by ho zde označili za podvodníka a stejně by mu neuvěřili. Jednou o tom uvažoval, že se sem rozjede a navštíví pár přátel, hlavně pána ze Lvovic, se kterým vedl tajnou korespondenci až do konce čtyřicátých let... ten jediný věděl v Čechách, že otec

žije... Ale slíbil otci, že o tom nebude hovořit. Pán ze Lvovic měl pro mystifikaci také velké porozumění a uznával otcův argument. Zveřejnění jeho skutečného původu by mohlo ohrozit prodejnost jeho děl. Jak říkám, otec se sem chtěl rozjet a říct, kdo je, strašně se mu stýskalo – Jenomže, jednak měl dost podivné zprávy o tom, co se v Čechách děje a pak – – jednou mi řekl, že vybudoval kolem svého jména tak silnou iluzi, že se už ani necítí sám dost silný, aby ji rozbil. Víte, otec byl fantastický pozér a přitom se snažil přece svou pózu zesměšňovat, byl to moudrý a ironický pozér. Vezměte si třeba to, že měl v pracovně podobiznu císaře Viléma. Nevím, jestli šel někdo víc otci na nervy než ten ‚germánskej potentát‘, jinak mu neřekl. Ale snažil se průhlednými narážkami vzbudit iluzi, že je synem císaře Viléma, protože chápal, že lidé chtějí tajemství... ‚Já to s těma svejma folklórníma povídkama přivedu pěkně daleko,‘ říkal mi v třicátých letech, ‚ne proto, že by za něco stály, ale protože udělám fámou kolem svého jména...‘ V jedné jeho povídce vystupuje přece Oscar Wilde, který podle otce jen předstíral smrt a žije dál – – já si myslím, že od mládí byl otec něčím podobným posedlý. Chudák pán ze Lvovic prý také naříkal, proč se v mládí nerozhodl psát německy jako můj otec, kde prý už mohl být... Przybyszewski, nemusíme chodit daleko, nebo otcův zamilovaný Conrad... Ještě k tomu jménu Traven. Víte, že je Travenské jezero? Kořenský o něm psal v knížce toulek po Evropě, kterou měl otec moc rád. A kousek od toho jezera měl zámek Jan Ort... ten záhadný Habsburk, který se vzdal rodových výsad – a zmizel. Traven... Jezero, kde žil jiný, který zmizel... To ale jen tak na okraj, otec nebyl epigon, jenom si liboval v poetických narážkách...“

Díval jsem se na starce, který se odmlčel a opatrně sklepával dlouhý sloup popela ze svého doutníku -

„Mne naučil otec česky a nechal mne chodit do krajanské školy. Dbal na to, abych se neodrodil, víte, otec zůstal Čechem myslím pořád, i když občas na tenhle národ pěkně nadával... ale láska nehněvaná není milovaná a já si myslím, že se tím nadáváním vykupoval, aby mohl tam v dálce vůbec vydržet... Emigranti často nadávají. Nadávají, aby neplakali. Já o tom vykládal tolika lidem, ale nikdo mi nechce věřit. Ukazoval jsem jim otcovy, tedy Travenovy fotografie a ty krásné portréty od Strettiho a Koblihy - vždyť to je jedna tvář, antropologicky je to podoba až to zaráží i ty, co otce neznali. Nevěřili. Snažil jsem se jim ukázat textovou analýzu... Otec byl dekadent, když volil jméno Torsvan, brána labutí, volil ho naschvál. Myslíte si, že by to napadlo jiného než dekadenta? Nebo si vezměte ta jeho líčení přírody, slavíci a šalmaje a tak dál, prosím vás, Quido Maria Vyskočil - nebo ty zápletky. Otec někdy psal, jak se mi svěřil, některé pasáže jako parodie, ale ani tomu tady nikdo nevěřil. Víte, řekl bych, že někteří lidé u vás - nebo u nás? - si zvykli na to, že co je velké, k nim nepatří - a mého otce považují za velkého, a tak nemohou připustit, že by to byl Čech. Přeháním? Snad ano, snad jsem nespravedlivý, ale chápejte mne, jsem už z toho dost zoufalý, zítra odletím za oceán a nesplnil jsem poslední slib, jaký jsem otci dal, že se sem vypravím a všechno zveřejním. Otec prostě udělal tak dokonalou iluzi, že si s ní rozdrtil minulost i budoucnost... Iluzí si rozdrtil vlastní život. Nebýt té drobnosti s obřízkou fingované mrtvoly, nebyla v celé otcově geniální cestě v novém životě ani ta nejmenší trhlinka... Jenomže co se dá dělat, právě proto, že byl otec takový eskamotérský pašák,

právě tím se vyřídil... Ale kdo ví, jestli to není lepší. Tady,“ otevřel útlý svazek, „tady hovoří v otcově povídce jeden člověk s Oscarem Wildem, rozmlouvá o tom, jak by reagoval svět, kdyby se dozvěděl, že Oscar Wilde ještě žije. Poslechněte si, co veliký Oscar odpovídá: Věděl jsem, kdy mám zemřít, abych se stal nesmrtelným. Většina umělců umírá příliš pozdě, aby se mohli stát nesmrtelnými. Ostatně nikdo netuší, vyjímaje pět přátel, roztroušených po světě, kteří dovedou mlčeti jako hrob. – V otcově případě přátelé dovedli mlčet až příliš. Když přítel klade otázku, jak mohl Oscar fingovat smrt, ‚inscenovali onen podvod s vaším pohřbem,‘ říká Wilde: Nic nebylo snazší... Pouhá záměna mrtvol. Jeden z oddaných přátel obstaral mrtvolu... – A když se Wildův přítel ptá: ‚Proč jste však inscenoval tuto blagu se svou smrtí?‘, odpovídá veliký Oscar: Snad z rozmaru, z vrozené mé lásky k mystifikaci... Však nevěřte tomu! Chtěl jsem se náhle zbaviti své minulosti, která mi stála v cestě... A pak – jak rozkošný to experiment! Moci přihlížeti ke krystalizaci své vlastní posmrtné slávy!

Slyšel jsem, že občas se u vás někdo objeví, kdo začne o tom, že Arthur Breiský je Traven, ale že prý se mu všichni vysmějou. Zkoušel jsem opravdu kdeco. Když se začtete do nějakého souboru údajů o mém otci, najdete tam plno důkazů, které se dají vyložit jednoznačně, úplně jednoznačně... Ale potíže je v tom, že když někdo nechce v něco uvěřit, celý svět ho nepřesvědčí, aby uvěřil – – – Ani stylovému rozboru nevěří – a styl – – to je přece člověk, jeho nejvlastnější podoba.

Otec zkoušel prorazit jako český literát a poznal, jaké to nese potíže, stejně jako to poznal Gordon Schauer. Ale otec byl básník, a tak se nespokojil s publicistickým povídáním, jestli být Čechy nebo ne, ale dal celý život do služeb svému druhému životu. V posledních letech uvažoval, jestli měl na to právo. Jestli neměl zůstat

doma a udělat něco zde, nebo aspoň zkusit udělat něco zde... Ty jeho indiánské povídačky se mu už zajídaly. Prosím tě, řekl mi jednou, kdyby ty Indiáni mluvili moravsky a žili na Slovácku, ono by to bylo lepší, Mrštík uměl stejně psát líp, než umím já... Jenomže kdo čte Mrštíka, a mě čtou, Václave, na celým světě, no ne... Vydělával dost, to ano, ale dobře věděl, že ne kvůli tomu, co píše, ale kvůli té legendě, co kolem sebe rozdmýchává, myslím, že lidi víc zajímá u autorů jejich postel než jejich psací stůl – A když se mohou o té posteli i o tom psacím stole jenom dohadovat, jsou u vytržení. No nic, doutník dohořívá a já abych šel,“ řekl starý muž.

Zamáčkl zbytek doutníku do popelníku.

Pocítil jsem touhu vzít si jeho adresu, zeptat se ho, musí-li opravdu zítra odejet, navštívil-li také profesora R. –

Snad by se opravdu něco dalo udělat.

„Rád bych s vámi poseděl,“ řekl starý vysoký muž, „ale to víte, jednou mi je sedmdesát a už toho moc nenaponuju –“

Zapálil si nový doutník.

Zaplatil.

Podal mi ruku na rozloučenou.

Podržel mou ruku ve své déle, než bývá zvykem, viděl jsem, že chce něco říct –

Ale pak se jen usmál.

A odcházel.

Díval jsem se za jeho vysokou postavou, jak jde, vzpřímeně a trochu váhavě ke dveřím – –

Opravdu jsem nevěděl, co bych pro něj mohl udělat.

Kdo by chtěl uvěřit –

Jsou lidé, kteří kolem sebe vytvoří tak hustou mlhu, že ji nedokážou rozptýlit ani oni sami.

Vysoký stařec se mihl ve dveřích -
Díval jsem se do vánice -
Za chvíli se v ozářeném východu restaurace objevil, pospíchal
s vyhrnutým límcem -
Zítra odletí za oceán.
Díval jsem se na oharek jeho doutníku, ještě ležel na popelníku,
ve kterém jej nedomáčkl -
Z oharku stoupal úzký vlas modrého kouře - - -
To znamenalo, že tu byl -
Ne, to nebyl sen, přelud, iluze.
Mžikl jsem ještě jednou do vánice -
Mezi vločkami jsem rozeznal šedý obrys, obrys, který rychle
tál do nezřetelna -
Starý útlý muž se propadal do sněžné tmy.
Ještě jsem zahlédl jeho široký klobouk -
Široký klobouk Travenova syna.

Racek

1

Seznámit se s králem se jen tak někomu nepovede.

„Mně se to podařilo v Paříži v roce 1933,“ profesor Kessler se zasnul a škrtl, zapaloval si doutník nezvykle dlouho, jako by vysokým plamenem sirky chtěl na chvíli ozářit vzpomínku, „ten, s kým jsem se seznámil, tvrdil aspoň, že je polský král.

Snad se vám také stalo, že se setkáte s člověkem, kterého pak potkáte několikrát v jediném dni, potkáte ho na nejrůznějších místech – jako by si náhoda vybrala vás a jej a zatoužila vás seznámit. Mně se to stalo s vysokým vážným mladíkem, kterého jsem během pár dní v Paříži stále potkával. Setkali jsme se v jedné knihovně, ve které jsme oba studovali, za pár hodin jsme se setkali ve druhé, potkali jsme se v metru, za pár hodin jsme se potkali na druhém konci Paříže, v zastrčené uličce...

Když jsme se takhle potkali po páté, pozdravili jsme se. Nejprve jsem uvažoval, že mne ten mladík sleduje a uvažoval jsem, kdo si ho asi najal, on se mi pak, když jsme se seznámili, přiznal, že si totéž myslel o mně, také uvažoval, kdo by mohl mít zájem na tom, sledovat ho.

Začalo mne zajímat, kdo to asi je, umínil jsem si, že při příštím setkání – dojde-li k němu – neznámého oslovím, pokusím se zjistit, kdo je. On se mi pak přiznal, že ho napadlo totéž, ale stejně on jako já nepředpokládal, že bychom se ještě někdy setkali.

A přece jsme se setkali.

Hned další den v jedné malé galérii.

Usmáli jsme se na sebe -

„Máme na sebe štěstí,“ řekl jsem a hned jsem se zastyděl za tak banální způsob oslovení, jenomže nic chytřejšího mne nenapadlo.

„Samuel Kolawski,“ představil se mladík a když jsem se ho zeptal, jestli už obědval, já že jdu zrovna na oběd, zaváhal -

Zaváhal příliš jednoznačně -, pochopil jsem, že nemá peníze.

Ten den jsem měl narozeniny, a tak jsem to Samovi řekl a vyzval ho, aby šel se mnou na můj narozeninový oběd.

V životě se mi střídají období, kdy jsem nepřístupný a uzavřený - - s vyloženě extrovertním obdobím, kdy mám chuť se s každým seznámit, každého pozvat, období, kdy mne každý, komu se přiblížím, začne zajímat -

Zašli jsme do malé hospůdky na Saint Germain a po obědě jsme se dali do řeči. Dozvěděl jsem se, že Samuel v Paříži studuje přírodovědu, že je Polák a že je levoboček jednoho z polských králů, tedy potomek potomků levobočka jednoho z polských králů a že, pokud by Polsko bylo monarchií, měl by právo se ucházet o polský trůn, stát se polským králem. Sám o sobě dokonce jako o právoplatném polském králi mluvil. Nevím už, jakého krále říkal, že je potomek, pustil jsem to z hlavy, Paříž je plná hochštaplerů a řada jich má ještě zábavnější teorii o svém původu. Samuel měl v sobě ale geniální jiskru, věřte mi, na tohle já mám oči a to mne na něm zajímalo daleko víc než jeho vylhaný původ. Ostatně víc než jeho aristokratičtí příbuzní, byli pro mne jasnější jiní, bylo mi zřejmé, že má příbuzné semitské - - patřil k příslušníkům této komunity zcela nepopíratelně. Konečně, uvažoval jsem, proč by nemohl být opravdu potomkem nějakého krále, proč by v jeho tenkých údech a vychrtlém trupu nemohla opravdu pulsovat královská krev -, pokud vím, láska není antisemitská a Polky židovského původu,

které jsem v životě poznal, bývaly velice krásné a velice chytré dívky.

Vyprávěl mi o svých studiích.

„Studujete přírodovědu – tu nejbáječnější vědu, jaká je –,“ řekl jsem Samuelovi a zmínil jsem se o tom, že i já měl v životě období, kdy jsem se přírodovědou zabýval –

Samuel pokývl a začal hovořit o svých výzkumech –

Na první pohled mi připadalo to, o čem mi vykládal, jako nemožná slátanina exaktní vědy a metafyziky. Podivně pokroucená kabala a jakási nepochopitelná magie. Ani jsem ho příliš neposlouchal. A raději jsem se věnoval báječnému flambovanému moučníku, na který jsem do téhle restaurace velice rád chodil, neopomněl jsem ale tvářit se tak, jako bych „polského krále“ poslouchal co nejsoustředěněji.

„Co tomu teda říkáte?“ zeptal se, když jsem vybíral lžičkou poslední kousky moučníku roztracené na talíři.

„Jistě se vám to povede,“ řekl jsem.

Mlčel, nezvykle dlouho mlčel. Pozvedl jsem k němu pohled.

Samuel polykal naprázdno a v očích měl vlhké světlo –

„Děkuji,“ zašeptal.

„Za co?“ řekl jsem udiveně.

„Za to, že mi věříte,“ polkl ztěžka Samuel, „ještě jsem nepoznal člověka, který by se mi nevysmál –“

Zastyděl jsem se za to, jak jsem mu dodal sebedůvěru, jak jsem ho potěšil – a vůbec jsem vlastně nevěděl, o čem mluvil –

Nepamatoval jsem si nic z jeho líčení, ostatně podávaného chatrnou francouzštinou, mísenou s čímsi, co jsem považoval za haličskou jidiš – nepamatoval jsem si z jeho horečného šepotu vlastně vůbec nic – –

Ale Sam mne zaujal.

A byl jsem v tu dobu dost opuštěný – respektive nebyl jsem vůbec opuštěný, ale jako tolikrát v životě jsem si velice opuštěný připadal – a tak jsem přijal pozvání k Samovi na příští den.

2

Je-li něco absolutní chudoba, pak to byla Samova chudoba.

Bydlel ve sklepní místnosti, ve které nebylo nic jen dvě bedny, jedna menší, na které sedal a jedna větší, podobná rakvi, ve které spal. Aby na něj nemohly krysy.

Přikrýval se čímsi, co mohlo být kdysi přikrývkou. Podivnou houní, kterou by asi odmítl a odkopl jen trochu zhýčkaný kuň –

Pak měl několik knih a zápisník, do kterého sepisoval své DÍLO.

Hovořil o tom, že je synovec jednoho významného pařížského průmyslníka, ale že od strýce nechce nic přijmout, protože nic nepotřebuje.

Až vyřeší svůj vědecký problém, bude jedním z nejbohatších lidí na světě a ostatně ani teď si nepřipadá chudý.

Hovořil o tom, že má takové myšlenky, jaké nemají ani všichni Rothschildové dohromady a kdo má bohaté myšlenky, nemůže být nikdy chudý.

Moje zaujetí Samem rychle vyprchávalo. Když jsem pozoroval jeho horečné okouzlení, začal mi Samuel Kolawski vadit a já jsem se s ním rychle rozloučil.

Nechtěl mne opustit. Doprovázel mne až k mému bytu a celou cestu hovořil. Vykládal mi o jakési dívce, dceři svého strýce, a tedy své vlastní sestřenici, kterou miloval a kterou si chtěl vzít, ale která zemřela, měl opět oči plné slzí, chápal jsem, že si všechno

vymýšlí, stejně jako svůj královský původ. Ale zaujalo mne, jak se dokáže svými výmysly okouzlovat a jak jim sám okamžitě uvěří. Jeho lži byly velmi neumělé, ale jeho slzy, o tom jsem nemohl pochybovat, byly jistě pravé.

Chápal jsem, že Sam je tak trochu básník a herec, jenomže je svým jediným publikem, jeho mystifikace jsou přijatelné jenom pro něho -

„Byl jsem rád, že jsem se s vámi seznámil,“ řekl jsem mu.

A rozloučil jsem se s ním, ani jsem ho nepozval k sobě, tenhle upovídáný útlý mladík mne už přestal zajímat -

Poznal jsem hodně lidí tohoto druhu a vím, že si zamilují každého, kdo jim věří - - nebo aspoň jim nedává okatě najevo, že jim nevěří -

A chápal jsem také, že pokud se s ním rychle nerozloučím, zůstane se mnou až do rána a bude si vymýšlet daleko šílenější záležitosti -

„Vlastně je to dobře, že je v Polsku republika,“ řekl mi Sam při loučení, „kdyby bylo Polsko monarchií a já byl polským králem, neměl bych jistě čas na to, abych dokončil svoje výzkumy -“

„Jistě,“ řekl jsem s největší zdvořilostí, jaké jsem byl schopen, „jistě, je opravdu moc dobře, že je Polsko republika.“

Stíkl jsem mu ruku a rychle vešel do svého domu.

V tu chvíli jsem opravdu neměl náladu na polské krále.

3

Myslel jsem, že jsem všechna setkání s polským králem Samuelem, jaká mi byla v životě dopřána, vyčerpal - - a abych řekl pravdu, měl jsem z toho docela radost.

Jenomže za týden, když jsem vycházel z domu v rue du Bac, kde jsem tehdy bydlel, zjistil jsem, že Sam postává před domem.

Vedle něj stál ještě jeden muž. O hodně starší, drobný a tlustý, byl oblečen velmi bizarně. Měl starý obrovitý kožich, široký klo-bouk.

„Neodvažoval jsem se u vás zazvonit,“ řekl Samuel.

Muž vedle něj přešlápl a podíval se na nás udiveně. Ať se díval na cokoliv, díval se stále udiveně. Člověk by řekl, že se v jednom kuse chystá dát na útěk.

„Majerlíček,“ řekl Samuel, „je od nás. Z Haliče. Předevčírem přijel do Paříže.“

Muž, kterého Samuel označil tím roztomile neuvěřitelným jménem Majerlíček, mi podal ruku. Tak asi tiskne dlaň cvičený medvěd.

Ze vsí síly. Spíš než mi podal ruku, se na mou dlaň pověsil –

„Poslal ho k nám náš rabbi,“ vysvětlil Samuel.

Nebylo mi jasné, proč posílá haličský rabín takovéhoho půvabně nemotorného venkovánka do Paříže. Ale neptal jsem se.

„Měl byste chvíli čas?“ zeptal se mne Samuel.

„Ne,“ řekl jsem. Spíš než vědomě, jsem to vyrazil podvědomě, neměl jsem žádnou chuť bavit se se Samuelem – a s Majerlíčkem už vůbec ne –

Ale jak jsem to řekl, zahlédl jsem v Samuelových očích zoufalství.

„Tak dobře,“ vzdychl jsem, „přijďte za dvě hodiny.“

Jen jsem to řekl, už jsem si to vyčítal, už jsem litoval, že jsem v sobě nenalezl dost tvrdosti a nevybojoval si od nich pokoj –

Jenomže už se stalo.

Oba dva se na mne vděčně zadívali. Majerlíček se uklonil a opět mi chvíli držel dlaň. Samuel se jen lehce uklonil, snad si myslel,

že tak působí velkosvětsky, posunul děkovně obočí. Odcházeli ode mne pomalu směrem k nábřeží –

Maličká tlustá postavička. Vysoká vyzáblá postava krále Samuela –

Chvíli jsem se za nimi díval a můj smysl pro bizarnost pokřál.

Pohlédl jsem do oblohy, vysoké jarní oblohy svítící nad Paříží a uvažoval jsem, proč mi vládce osudů tyto dva poutníky přivedl do cesty –

Vtom se Samuel otočil a rozeběhl se ke mně – – běžel na svých neuvěřitelně dlouhých nohou podobně, jako by se ke mně rozběhl pavouk – –

„Umíte hebrejsky?“

„Jednu dobu,“ řekl jsem, „jsem studoval teologii a tak –“

Vytáhl z kapsy svého prastarého zimníku útlý svazek, vtiskl mi ho.

A pak se zase dal ode mne na útěk – – vlastně jen odcházel, ale jeho dlouhé nohy stále vzbuzovaly dojem, že jsou na útěku –

Vyřídil jsem si, co bylo třeba, a vrátil se metrem zpátky. Nahlédl jsem za jízdy do svazečku, který mi Samuel půjčil. Hodně jsem už hebrejštinu pozapomněl. A ten, kdo si zde zapisoval své poznámky, měl navíc náramně nečitelný rukopis –

Listoval jsem zamyšleně knížečkou, i když jsem už vystoupil z metra a krácel kolem širokých výkladních skříní obchodního domu Bon Marché, zvláštní dvojjzvuk, jaký vytvářely výkladní skříně moderního velkoměsta a stránky rukopisu plné výhledů do středověkého světa, ten dvojjzvuk mne na okamžik bavil, ale jen na okamžik, to co jsem z rozmáchlých čar v rukopisu pochytil, se mi zdálo stejně prapodivné a nerozumné jako to, co mi vykládal Samuel při obědě, směs citací učených knih dávných autorů – a jak

se mi zdálo – špatně pochopený ohlas moderní vědy, všechno prokládané šroubovanými patetickými povzdechy –

Metafyzickými povzdechy –

Zastrčil jsem knížku do kapsy a spěchal domů, byl jsem rozhodnutý co nejdříve oba dva podivné příchozí vyprovodit –

Jenomže potřebovali mou pomoc a já, který jsem tolikrát v životě potřeboval pomoc od svých bližních, ji jaksi nikomu neumím odmítnout.

Čekali už před domem.

Vyšli jsme po skřípajícím schodišti do prvního patra, vešli do mého bytu, celou cestu se oba dva dívali do země, jako by svět pro ně přestal existovat, oba dva byli náramně soustředěni – na co?

Usadil jsem je a nabídl jim, ať si vyberou z baru.

Neuměl jsem odhadnout, co ode mne chtějí. A nevěděl jsem ani, co by jim mohlo chutnat.

Majerlíček řekl cosi Samuelovi.

Nerozuměl jsem mu ani slovo, nerozuměl jsem mu vlastně ani písmeno.

A přitom hovořil půvabně, mluvil tak, jak si představuji, že se dorozumívají bezbranná medvíďata se svou matkou. Žvatlání, výdechy, něžný brukot.

„Chtěl by kořaličku,“ přeložil jeho slova Samuel a usmál se.

Vzal jsem láhev, která podle mého soudu mohla zachutnat ctiteli haličské kořaličky, nalil jsem Majerlíčkovi.

„Před ním můžeme mluvit, jak chceme,“ řekl Samuel, „nerozumí nám.“

Nebylo mi jasné, proč bychom před Majerlíčkem neměli mluvit, co chceme, i kdyby nám rozuměl – nepochopil jsem, proč se máme chovat jako spiklenci –

Vrátil jsem Samuelovi jeho sešitek.

„TAK CO?“ vyjekl.

„Zajímavé pojednání,“ pokývl jsem, „velmi poetické –“

„Ale co říkáte TOMU NÁVODU?“

Mlčel jsem. Prolistoval jsem útlý svazeček tak rychle, že jsem si ani nevšiml, že by tam nějaký návod byl –

„Musím vysvětlit,“ Samuel si vzal s půvabnou drzostí z baru láhev, odzátkoval ji a upíjel během řeči z jejího hrdla. Nevypadal přitom nijak nezdvořile. Chápal jsem, že snad vůbec ani neví, že pije, tak je soustředěný na své vyprávění, „musím vám vysvětlit, že celý náš kraj patří k chásidům a několik rodů – mezi nimi i můj a Majerlíčkův – jsme se ale jaksi,“ zaváhal, „vyčlenili –“

Použil tenhle výraz, místo aby užil slova kacíři, to jsem chápal. Věděl jsem o židovském chásidském společenství v Polsku, dokonce jsem o nich kdysi dost četl, velmi mne zaujal jejich poetický přístup ke světu. A uměl jsem si představit, že uprostřed takovýchto hluboko do středověku sahajících náboženských komunit mohou často vzniknout odnože, sekty – Skupiny lidí, které se liší svými principy od ostatních komunit. Tak se to asi stalo se Samuelem i s tím, o kom mluví jako o svém rabbim – ale i když jsem si tohle všechno uměl docela srozumitelně srovnat, nebylo mi stále jasné, proč se vydal Majerlíček z Haliče do Paříže a o čem hovoří Samuel, když se mne vyzptává, co jsem říkal jeho rukopisu –

Primitivní venkované přece nejezdí z Haliče do Paříže pro nic za nic –

„Jestli nevěříte,“ řekl Samuel, „pojdte se mnou na trh –“

Oči mu svítily. Až jsem zaváhal, jestli nemám odejít do své pracovny a přivolat bratrance psychiatra –

To, co planulo Samuelovi v očích, jsem neuměl jednoznačně pojmenovat – bylo to světlo, zvláštní svit, buď geniální, nebo choromyslný –

Majerlíček něco zahuhlal.

„Co říká?“ zeptal jsem se, abych unikl rozpakům.

„Děkuje Stvořiteli,“ řekl měkce Samuel, „děkuje Stvořiteli za to, že pro něj stvořil tuto kořaličku. Že ji stvořil, když tvořil vesmír –“

Oba vstali a přistoupili ke dveřím, jako by ani na okamžik nepochybovali, že je budu následovat.

Bylo v nich něco nápadně dětského.

A zklamat je bylo jako ublížit dítěti. Nebo medvídkovi.

Ne, v životě jsem neubližoval dětem, medvídatům a polským králům.

A neměl jsem v úmyslu svoje zásady měnit.

A pak mne zaujala ta krásná Majerlíčkova vděčnost – věří, že když Stvořitel tvořil hvězdy a mísil v díži svých záměrů vesmír, pamatoval už na to, že jednou po povodni let, jaká na tenhle vesmír dosedne, se zrodí Majerlíček. Odjede do Paříže, usedne u mne v salónu. Maličký tlustoučkový haličský medvídek věřil, že už v tu dobu, kdy se rozsvěcely hvězdy, Stvořitel pamatoval na něj, když tvořil hvězdy, stvořil i kořaličku pro něj –

„Tak jdeme,“ řekl jsem.

Zase jsem si vzal kabát a klobouk, vyšel z bytu –

Z těch dvou sálala laskavá filozofie, obalila mne – a přiznal jsem si, že jim, těm nejchudším a nejbizarnějším, tak trochu závidím –

Protože oni žijí v přepychu – v přepychu své filozofie –

Jsou boháči. Ze svého hlediska jsou boháči.

A je člověk boháčem z jiného hlediska než ze svého?

Přiznával jsem si, že bych měl raději rozedraný kožich jako Majerlíček, umaštěný širák – ale měl přitom tu jeho báječnou víru –

Když se tvořily hvězdy, věděl ON už o mně. A v tutéž chvíli, kdy je rozsvěcel, tvořil pro mne radost.

4

Přešli jsme Seinu a došli na tržiště.

Cestou mi Majerlíček, zřejmě na oplátku, dával pít z placatice, kterou vytahoval ze svého neuvěřitelného kožichu -

Haličská kořalka měla sílu, jakou bych v té placatici nepředpokládal - Jako by si v láhvi nesl elektrárnu - -

A když jsme došli na tržnici, byl jsem rozjařený.

Díval jsem se na klece, košíky, akvária, kukaně, plné živočichů - - na hromady ‚květů moře‘ - kraby, ústřice, humry - -

‚Vyberte si zvířata,‘ vybídl mne Samuel.

Nechápal jsem proč.

Ale jaro, Paříž a kořalka udělaly své, toužil jsem těm dvěma způsobit radost, a tak jsem se rozhodl, že jim nějaká zvířata koupím -

Nebylo mi jasné, proč je chtějí - možná je chtějí sníst -

Ale tuhle myšlenku jsem brzy zamítl.

Ti dva NEŽEBRALI -

Vybral jsem si želvu.

Chtěl jsem ji platit, ale Samuel odmítl.

‚Majerlíček s sebou přinesl i peníze,‘ mávl rukou -

Takovým majestátním vladařským gestem, jako by byl Majerlíček finanční magnát - Nahlédl jsem mu do peněženky -

Majerlíček přivezl - řečeno mírně - velice málo peněz.

Ale želvu stejně platil Samuel.

Pak přikoupil ještě racka, kterého tu prodával starý ptáčník, měl před sebou vyrovnány desítky klecí -

Viděl jsem, že Samuel i Majerlíček se dívali s touhou na papouška - byl ve vedlejší kleci - - ale na toho zřejmě neměli -

Zvlášť Majerlíček se díval na papouška toužebně. Jistě nic takového neviděl, co byl živ. Uměl jsem si představit, jaký úžas v něm

musela vzbudit Paříž, pro něj, který žil dosud v temné chalupě na Haliči. Zřejmě za celý život neviděl ani dlažbu, elektrické osvětlení – Uznával jsem, že se s tím vyrovnal ještě docela dobře. Byl bych mu moc rád koupil papouška. Ať ho vezme s sebou na vesnici, – pro ten úžas a pro tu radost haličských dětí by to stálo za to – – ale neodvažoval jsem se jim nic platit, měl jsem pocit, že bych tím oba dva ponížil –

Jak často své bližní ponižujeme právě tím, že jim prokazujeme dobro –

Tedy to, co za dobro považujeme my.

Majerlíček nesl bedýnku s želvou a klíčku s rackem, Samuel přikoupil ještě akvárium s ospalými rybičkami.

„Můžeme jít k vám?“ zeptal se Samuel.

„Ale ano,“ kývl jsem, usmál se na něj.

Doléhala na mne ta bizarní chvíle. Snažil jsem se dívat na sebe z nadhledu. Já, profesor Kessler, jdu ve svém krásném kabátě a elegantním klobouku, upravený až přeupravený, s vyleštěnými botami – – a vedle mne kráčí dva podivní společníci, medvědi, jeden v rozedraném kabátě, druhý v bačovském kožichu – – a dívají se přitom kolem sebe jako vládci Paříže – – v jejich pejzatých tvářích se náhle objevilo vítězství, zvláště v Samuelově tváři – – jako by se přiblížila nejdůležitější chvíle jeho života –

Musí být na nás pohled.

Teda.

Aspoň, kdyby nenesli želvu a racka a akvárium –

Uměl jsem si představit, jak by nás krásně vypodobnil přítel, surrealistický malíř – A přemýšlel jsem, jak by asi tenhle obraz nazval –

„Zátiší s profesorem Kesslerem, želvou a rackem –“

Rychle jsem odemkl a rychle vystupoval po schodišti, nestál jsem o to, aby mne a moje společníky uviděla domovnice a ostatní nájemníci – ale společníci si mého ostražitého spěchu nevšimli, cupali za mnou, jeden medvědími krůčky, druhý pavoučími přískoky, vlekli do mého bytu racka, želvu –

Kessler, blázníš, říkal jsem si –

Musíš si odvyknout sbírat podobné existence.

Ale co se dá dělat. Měl jsem v životě spoustu koníčků, spoustu velké podivných koníčků, jeden jsem rychle opouštěl pro druhé –

Jen jeden jediný koníček mne stále provází.

Koníček sbírat podiviny –

Když jsem ty dva pozoroval, jak hledají v mém naleštěném salónu místa, kam by ty živé bytosti, co donesli, umístili –

Napadlo mne, že jsem v životě ve své sbírce podivínů lepší exempláře neměl.

Napil jsem se z placatice, kterou mi přistrčil Majerlíček.

Napil jsem se pěkně zhluboka.

Alkohol mi činil přijatelným všechno.

Konečně, uvažoval jsem v duchu Majerlíčkovy dětské filozofie –

Třeba to tak – – třeba to tak opravdu bylo –

Možná tehdy, když Stvořitel rozvěšoval po obloze hvězdy – – možná už tehdy myslel na mne, na Samuela a na Majerlíčka –

Možná už tehdy nám tvořil tohoto racka –

5

„Můžete zamknout salón?“ zeptal se mne Samuel.

Uvažoval jsem.

O tom, že oba dva jsou poněkud vyšinutí, jsem nepochyboval.

Ale jak jsem se tak na ně díval, na jejich měkké a dětsky radostné oči, uvědomoval jsem si, že těchhle dvou se opravdu bát nemusím.

Je to sice ode mne odvaha, uvědomoval jsem si, když jsem otáčel v zámku klíčem, je to ode mne odvaha být s těmi dvěma v pokoji -

Ale proč ne, proč ne. Jsem statečný člověk.

Samuel vytáhl z kapsy kabátu útlý rukopis.

Odkášlal si.

Pak začal cosi předzpěvovat, předzpěvoval ochablým hlasem, připomínalo mi to jednotvárné zpěvy muezzinů - a přesto v tom třaslavém zpěvu jsem rozeznával jakési zaujetí, jakési horečné vypětí - chápal jsem, že tyto noty ze sebe vyráží Samuel jako úpění o pomoc - - a zdánlivá malátnost jeho dikce je působena jen moudrou touhou své zaujetí ovládnout - - ztlumit vnitřní oheň, aby nevyšlehl a nesežehl jeho polopomatený intelekt -

Pak jsem se podíval na Majerlíčka.

Přiskočil jsem k němu -

Majerlíček stál jako socha. Z obličeje mu zmizela bodrá červeň, stál tu, mramorová mrtvola - - vzal jsem ho za ruku, ale nemohl jsem mu pohnout dlaní, nemohl jsem mu poodtáhnout ruku od těla - - ztuhl - - stejně jako by ta nehybnost, která ho stiskla, byla posmrtná křeč -

Samuel ukázal do akvária.

Je tam, řekl. Natáhl ruku, sledoval tenkým, jako větvička pokriveným ukazováčkem jednu z ryb -

Pak zase začal prozpěvovat - - nespouštěl jsem oči z Majerlíčka - - jeho tváře se opět zruměnily, zamrkal, zamnul si oči -

„Chcete mi snad říct, že byl rybou?“ vykřikl jsem na Samuela.

6

Samuel kývl.

„Nevěříte?“

Zakroutil jsem hlavou. I jen vyslovit, že mu nevěřím, bych pokládal za nepřijatelné – I jen připustit, že jsem o něčem takovém ochoten uvažovat –

„Chcete být,“ Samuel se zadíval na želvu a racka –

„Co jestli chci –“

„Chcete být želvou?“ zeptal se Samuel.

Mlčel jsem.

„Chcete být rackem?“ Samuel potřásl klecí s rackem –

Majerlíček mi podal placatice.

Slyšel jsem už v životě všelijaké návrhy – – ale abych byl rackem – Napil jsem se z placatice. A přikývl.

Potřeboval jsem tyhle dva rychle dostat z domu.

A tak jsem chtěl jejich experiment co nejrychleji ukončit.

Když o tom uvažuji teď, po letech – – ani na okamžik mne tehdy nenapadlo, že tihle dva podivíni mohou něco nebezpečného způsobit –

Vůbec z nich nešel strach.

Vypadali stále dobromyslně. Jako by ani nebyli podivíni, jako by byli jen dvě děti, které si se mnou hrají – –

Jako bych i já byl dítě – –

Samuel začal prozpěvovat svým zdánlivě unaveným, ale bystře unaveným hlasem –

A v tom jsem ucítil, jak tuhnu, stejně jako by mne někdo zavazoval do svěrací kazajky – – jenomže jako by mi někdo svazoval do svěrací kazajky celé tělo, od chodidel až po oční víčka – – nemohl jsem ani mrknout, a uvědomoval jsem si, že ani Majerlíček se

ve svém podivném křečovitém strnutí nehýbal. ANI NEMRKAL. Tento můj stav, kdy mnou projela hrůza, naštěstí trval jen krátce, už se mi opět uvolňovaly všechny svaly – Jenom nějak podivně se uvolňovaly – – uvědomil jsem si, že jsem na koberci už ne dvěma nohama, dosedl jsem na koberec všema čtyřma. Asi jsem upadl, napadlo mne, není divu, Kessler, pil jsi dost, pil jsi víc než sne-seš a ta Majerlíčková kořalka je něco pořádného – – jenomže pak mi došlo, že jsem sice dosedl na koberec všema čtyřma – ale že ty čtyři – NEJSOU MOJE – Nebo jsou nějak podivně zmrzačeny, nemohl jsem jimi pohybovat, jak jsem byl zvyklý – rozhlédl jsem se kolem sebe a viděl jsem, že jsem těsně u země – – moje oči byly pár centimetrů nad kobercem – pohnul jsem údy a dal jsem se na pochod – ano, na pochod, cítil jsem nad sebou existenci čehosi velikého a těžkého – – pokusil jsem se pohnout hlavou, ne nepodařilo se mi to, ztuhla mi mícha, zkameněla, páteř mi vjela do nějakého tuhého pouzdra – – pokusil jsem se podívat ke stropu, ale nedařilo se mi to – Šoural jsem se po koberci, uvědomil jsem si, že jsem už udělal řadu kroků, ale neposunul jsem se ještě ani o jeden jediný krok – Začal jsem křičet – Ale hned jsem si uvědomil, že úpím jen v duchu, ten vnitřní řev mne roztrásl – – a já se zastavil – – a v tom jsem si uvědomil, že jsem – Želva.

Opil ses, Kessler, opil, říkal jsem si a snažil se soustředit na počítání – jedna, dvě, tři, počítal jsem do třiceti – – a doufal, že brzy usnu, jako jsem pravidelně usínal, když jsem přebral, jenomže stále jsem neusínal, třicet dva, třicet tři – – do mého počítání zazníval táhlý zpěv, takhle jsem slýchal zpívat muezziny na Sahaře, ne, to snad nebyla slova žádná lidské řeči, ne, to bylo záhadné ZAŘÍKÁVÁNÍ – když mne to slovo napadlo, ucítil jsem stud, že na něco takového věřím, ale neuměl jsem nalézt lepší slovo, – TO BYLO ZAKLÍNADLO – A pak jsem opět tuhl a opět mne svazovala

nejtužší svěřací kazajka, mramorová svěřací kazajka – – dosedala na moje tělo, svazovala je od očních víček až po chodidla a dosedala jaksi – – – i na moji duši. A pak jsem zase cítil uvolnění, úžasné uvolnění – jako bych procítil ze tmy smrti – A chtěl jsem ulehčeně vykřiknout – jenomže hlas, který jsem zaslechl, byl skřek – Pohnul jsem rukou a zakymácel jsem se, snažil jsem si položit prsty před oči – – a v tom mne napadlo, že nemám v prstech cit – že vlastně – – nemám prsty – zaslechl jsem hlas, to nebyla lidská slova, to byl Majerlíčkův něžný brukot, Majerlíček ke mně přistupoval a nesl v rukou oslnivou zářící plochu – – jako by strhl z oblohy slunce a přinášel mi ho, hned jsem se upamatoval – bylo to benátské zrcadlo ze stěny salónu, Majerlíček je sňal a přinášel je ke mně – pohlédl jsem do zrcadla a díval jsem se na – na sebe? Ne, to jsem si jaksi nemohl přiznat – – i když jsem věděl, že oči, které vidím v zrcadle, jsou moje, nemohl jsem si přiznat, že i to, co patří k očím, jsem – já –

Asi to bylo tím, že jsem nikdy – – nebyl zvyklý mít křídla.

Já prostě nejsem zvyklý mít zobák.

Ale přitom jsem věděl, že to jsem já, že všechno, co vidím, je příslušenství mé existence, tím vším mohu pohybovat – vše mi slouží –

Pohnul jsem křídly –

Zamával jsem křídly.

A vznesl jsem se, plavně jsem vylétl z okna – vznesl se nad rue du Bac –

Letěl jsem vzhůru – – nad střechy – – nad vikýře – –

Zakroužil jsem a pocítil touhu letět dál – – připojit se k hejnu holubů, kteří zrovna přelétali nad rue du Bac k Seině, směrem k Notre Dame, ucítil jsem pach řeky –

Ale pak jsem se vrátil –

Dosedla na mne tíseň, nesmírná tíseň – – Závrať –

Vhlédl jsem oknem do salónu. Vlétl jsem –

Postavil jsem se na koberec. Přitiskl pevně křídla k tělu.

A tak jsem tam stál a moje obluzená mysl se nemohla soustředit na nic jiného, jen na pobzukování – – táhlé, ochable vzrušené a vzrušeně ochablé melodie –

Pak jsem ucítil, jak mramorovím a zase měknu –

„Pane profesore,“ řekl mi Samuel, „měl jsem pravdu.“

Rozhlédl jsem se a dával si dobrý pozor na to, co vidím –

Viděl jsem svůj salón.

A proti sobě dva muže s pejzy.

Upřeně se mi dívali do očí.

7

Ten den jsem se s nimi rychle rozloučil a vymluvil se jim, že spěchám, Samuel se na mne díval s pochopením –

Jistě mu bylo jasné, že lžu, jistě mu to dochází, uvědomoval jsem si a bylo mi trapně – – ale nemohl jsem s nimi být dál –

Posadil jsem se ke krbu do lenošky a usnul.

Když jsem se probouzel, začal jsem vzpomínat na svou želví a na svou racčí existenci – – vybavoval jsem si, jak jsem cupal po koberci, jak jsem létal –

Takový hloupý, nesmyslný sen –

Ale když jsem se probudil úplně, došlo mi – – TO NEBYL sen –

Vydal jsem se k řece, až do tmy jsem chodil po nábřeží –

Za dva dny jsem dostal od Samuela dopis. Omlouval se mi, že mne předem nezasvětil do toho, co prováděl. Věřil, že se s tím stejně dokážu vyrovnat, bál se, že když mne se svým ‚zázrakem‘, ano,

tak to zval, ‚zázrakem‘, seznámí dříve teoreticky než prakticky, budu Samuela považovat za blázna a experiment odmítnu –

Vysvětloval mi, že jejich rabbi odkryl tajemství ‚přenosu‘ –
PŘENOSU.

V každém člověku prý podle rabbiho tkví jiskra, nazývá ji ‚jiskrou života‘. ‚Kde jsi ve svém těle?‘ ptal se jednou rabbi šestiletého Samuela a Samuel se dlouho zamýšlel nad tím, kde vlastně je – Kde je v jeho těle to JÁ, to, co se nazývá Samuel Kolawski. Když ležel večer ve tmě na lůžku, představoval si, že jeho já je v hlavě – – ale nemohl si to stoprocentně přiznat, chápal, že v tomhle těle je – – ale že přitom není jeho nutnou součástí. Tak jako víno vlité do sklenice je sice na sklenici závislé, ale nestane se sklenicí jen proto, že ho někdo do sklenice vлил. Celý dlouhý Samuelův dopis byl plný škobrtavých neobratností a křišťálově jasných příměřů – – uvažoval jsem, že ty neobratnosti pocházejí od Samuela a ty příměry od toho, kterého označuje ve svém dopise rabbi. Teď rabbi zemřel, psal mi Samuel. A Majerlíčka za ním poslal se svým rukopisem. Samuel mi psal, že on utekl do Paříže vlastně jen proto, aby zjistil, co rabbi už dávno uměl. V celé vsi, ze které Samuel pocházel – myslím, že se ta ves jmenovala Žmudowka, ano, tak – v celé vsi tomu všichni věřili: jejich rabbi dokáže nejen se zvířaty hovořit, ale umí se stát jedním z nich. A vyprávělo se, že by to rabbi mohl naučit kohokoliv. Staří ve vsi tvrdili, že rabbi umí být koněm i krávou i motýlem. A Samuel tomu věřil. Staří ve vsi tvrdili, že rabbi může o svém tajemství říct jen jedinému – – a to ještě jen tehdy, když ucítí, že zemře. Vyvolí si ho. Předá mu své největší TAJEMSTVÍ. Tak to prý udělal minulý rabbi a předminulý. Všichni ve vsi snili o tom, že si rabbi zvolí je, předá svůj úžasný dar právě jim. Jen Samuel nesnil.

Utekl ze vsi.

A byl si jistý, že v Paříži na tajemství rabbiho stejně přijde.

Vysvětloval mi, že se protloukal, jak se dalo, a snažil se v knihách najít klíč k zámku, který měl rabbi. Studoval po knihovnách, chodil na přednášky - i když zprvu ničemu nerozuměl a ani pořádně neznal jazyk.

Kolikrát se už chtěl vrátit zpátky - - neměl nic jiného, čím by zahnal hlad, jen vodu z kašen. Procházel se, když měl největší hlad, v noci po bulváru Saint-Michel, pil vodu z velké kašny -

Co jestli to všechno je jen pověra, říkal si, jen dětské snění - -
Jak by někdo mohl být -

Být koněm -

Být krávou, být motýlem -

Jak by někdo mohl BÝT RACKEM -

Když potkal mne, byl už odhodlaný se vrátit, opustit tenhle babylón a odejít do Žmudowky -

Jenomže potkal mne. A já mu při obědě řekl, že to dokáže -

Kdyby mne nepotkal, byl by minul Majerlíčka -

A nikdy by nedostal zápisky, které mu donesl, nikdy by ho Majerlíček, posel umírajícího rabbiho, nedostihl -

Dočetl jsem Samuelův dopis a spálil ho.

Je to nesmysl, říkal jsem si, přece nebudu jako středověký člověk, který uvěřil, že svět pohádek a svět lidí se prolíná -

Rozhodl jsem se, že na Samuela i Majerlíčka zapomenou.

Konečně, měl jsem své starosti.

Usoudil jsem, že tehdy v salóne jsem byl opilý - a nebylo přece divu, že jsem byl opilý. Nápoj z placatice, žubranka, jak jej nazýval Majerlíček, byl opravdu znamenitý.

Dělal z lidí nejen želvy a racky. I opice.

Když jsem Samuelovi neodpověděl, napsal mi znovu, ještě delší dopis, zjevně se ostýchal mne navštívit – Ale nedokázal se přemoci, aby mi nenapsal.

Ten dopis jsem nevyhodil, byl plný krásných příměrů a pamatuji se, že mne dojal – ne tím, že bych považoval Samuela za velkého vynálezce a obdivoval jeho vynález – respektive vynález kdoví čí. Podle Samuelovy teorie byl prý tento objev v majetku jejich haličské sekty po staletí. Ne, Samuel mne nedojímal velikostí svého poznání, ke kterému dospěl a o které se chtěl se mnou podělit – Dojímal mne úpěnlivou snahou, abych mu pomohl, velkolepou důvěrou, jakou do mne vkládal. Prosil mne, ať mu povím, co si má s tímhle vynálezem počít. Jako bych já byl pro něj autoritou, nejvyšší autoritou, ke které se může v tomhle městě odvolat. Jenže já se tímhle už nechťel zabývat. I kdybych připustil, že to, co jsem viděl, nevyvolala Majerlíčkova láhev, přistoupil bych na to, že mne Samuel nebo Majerlíček hypnotizovali. Jsem velmi špatné médium a jak mi jeden spiritista řekl, jsem nejhorší médium, jaké kdy viděl – Ale v podstatě i ten nejodolnější člověk se dá zhypnotizovat, jen když padne do moci někoho zvláště silného –

Uvědomoval jsem si, že ten komický venkovánek s půvabně žertovným jménem Majerlíček nemusel být takovým nevinným prostáčkem, za jakého jsem ho považoval, jeho ulpívavý pohled mohl být pohledem hypnotizéra – ostatně proč by ho s sebou jinak Samuel Kolawski vodil – k tomu, aby nesl z trhu klíčku s rackem, ho přece nepotřeboval –

Zřejmě mne chtějí využít, chtějí se proslavit pomocí mých styků – jenomže já, i když jsem do určité míry naivní, jako každý realista – takhle naivní zas nejsem –

Neodepsal jsem mu.

Psal mi ještě několikrát, ale neodpovídal jsem mu na žádný dopis ani tehdy, když mi nabízel, že mi rabínův objev přenechá -

Ani tehdy, když mi poslal, jak napsal, přesný opis rabínova rukopisu. Dokonce jsem ho ani neotevřel.

A pak si na mne jednou počkal.

Pršelo, právě jsem vběhl do metra. Byl jsem pořádně zmoklý - - dosud se mi s touto vzpomínkou vybavuje vůně zmoklých šatů, vůně zapařeného davu v metru - Samuel mi poklepal na rameno. Řekl, že mne sleduje už dlouho, ale stále nenachází sílu mne oslovit, stále se obává, že -

Že mu řeknu, ať mi dá pokoj.

Díval se tak vystrašeně, už nepřípomínal pavouka - - jeho pohled byl naopak pohledem oběti - oběti, která se zachytila do pavučiny velikého tajemství - - a teď čeká -

Čeká na to veliké a ponuré a potměšilé, co se k němu blíží -

Velikou, potměšilou bezradnost -

Usedl jsem s ním do kavárny a řekl mu, že mu nevěřím nic, vůbec nic - - a odmítl jsem jeho nabídku, ať si vyberu dalšího živočicha -

Tvrdil, že je možné svou tělesnou, svou lidskou schránku zcela nechat VYPAŘIT - a přenést ‚jiskru života‘ do druhého organismu - Vlastní, bývalé tělo se při tom pochodu jaksí vyruší - lehce, prostě - tak jako v pohádkách - Jenomže taková proměna je o trochu složitější než ta, kterou jsem viděl u Majerlíčka. Ptal se mne, jsou-li v našich pohádkách také lidé, kteří vstupují do zvířecích podob - a když jsem přisvědčil, ptal se mne, zda si myslím, že tyto pohádky mohly vzniknout bez předobrazu ve skutečnosti. Všechno má základ ve skutečnosti - i když se ta skutečnost zrcadlí ve snu, zrcadlí se do podoby změněné k nepoznání, - je to vždy

skutečnost, která se zrcadlí. A nemám namítat, že zaříkadla jsou nevědecká – Mohou být, to ano, ale mohou být nevědecká, jako může být nevědecké všechno – A pak – vím vůbec o co jde, když jsem si rukopis nepřečetl? Proč bychom nepřiznali, že akustické působení slov může mít vliv na něco jiného než na sluch, vždyť jisté tóny mohou roztříštit sklo – to přece věda potvrdila – Mluvil a mluvil, jeho argumenty mne ale nepřesvědčovaly, řekl jsem mu to a řekl jsem mu dokonce, že takovouto argumentací bych dokázal obhájit i existenci perníkové chaloupky.

Přesto mne nutil, ať s ním udělám ještě jeden, jeden jediný pokus –

Ať si vyvolím jakéhokoliv živočicha, kterým bych chtěl být.

„Můžeme,“ polkl, „jít do zoologické zahrady –“

„Ne.“

Připadal jsem si jako přísný rodič, kterého se snaží uprosit jeho dítě, aby ho vzal do zoologické zahrady, jako bych nebyl přítel mága – mága, který nabízí, že mne promění do jakéhokoliv živočicha –

„Kessler,“ vykřikl Samuel. „Proč mi to rabbi posílal –“

Napadlo mne, že se chová jako by opravdu měl schopnost, o které se zmiňoval, jako by opravdu DOKÁZAL vstupovat do živočišných těl – Dokud to nedokázal, toužil po tom. Vysníval si, jak se stane tím nebo tím zvířetem – Jenomže teď mu ta schopnost byla dána a on – A on si zoufá, jako většina lidí, kterým se jejich sen splnil, pomyslel jsem si cynicky. A přitom jsem ucítil bolest – uvědomoval jsem si, že v této definici zase tak moc cynismu není – spíš přesnosti –

Lidé si často navykají nazývat cynismem pravdu.

„Samueli, zamysli se nad tím –“

Snažil jsem se ho přesvědčit, přesvědčit, jak jen jsem mohl –

Vykládal jsem mu jeden důvod za druhým. Důvody z oblasti stavby těl, z oblasti neurologie, z oblasti psychologie, snažil jsem se mu dokázat, že to, co si myslí o celé teorii, je nesmysl, OMYL OMYLŮ – už jsem chápal, že mne úmyslně nepodvádí –

Ani ten nejlepší herec v Paříži by mne nedokázal tak upřímně obelhávat jako on – zase mu vstoupily do jeho pavoučích očí slzy. Vzpomněl jsem si na jeho staré lži – – A lítost, jakou jsem s ním na okamžik ucítil, se tím rychle setřela – – kdepak, tohle je jen případ pro psychiatra. Jemný a milý primitiv, který má fantazii tak mohutnou jako děti, dokáže okamžitě uvěřit své fikci – Nerozlišuje mezi iluzemi, přáním a skutečností – Je to poetické a snad i z jistého pohledu záviděníhodné – – ale není to nic, co bych mohl brát vážně – Objednal jsem mu i sobě pití a pro oba dobrou večeři. Na útrapy obrazotvornosti je výtečné dobře se najíst, hladové tělo je naopak ten nejhorší pomocník úzkosti –

„Pane profesore,“ řekl Samuel, „mám na to zapomenout?“

A opět na mně lpěl tak zoufale očima jako v den, kdy jsme se seznámili –

Pokrčil jsem rameny –

Jaksi jsem mu nemohl radit, aby se snažil zapomenout.

Z vlastní zkušenosti vím, že nejméně mohu zapomenout na to, na co se nejvíce zapomenout snažím –

Doufal jsem, že Samuel nakonec zapomene i bez mé rady.

A pak jsme odcházeli z restaurace, Samuelova silueta se rozplynula v jarním nočním dešti. Pokuřoval jsem doutník a zabočil jsem do Lucemburské zahrady, procházel jsem se mezi stromy, ve kterých sladce šelestily kapky tmy, číchal jsem vůni jarní Paříže

a zdálo se mi, že ten jarní déšť ze mne smývá všechno znepokojení,
jaké Samuel vnesl do mého života –

Samuel, polský král, Samuel –

Usmíval jsem se do měkké tmy, do měkkého deště –

Když jsem se vrátil domů, zapálil jsem v krbu a dlouho do noci
jsem snil, díval se do plamenů –

V plamenech přede mnou vyvstávaly možnosti, jaké by z rabí-
nova daru mohly vystoupit –

Viděl jsem velké inzeráty, celostránkové inzeráty firem, které
nabízejí své služby –

Odpočiňte si od toho BÝT člověk

Prožijte dovolenou jako racek

Jako jezevčík Jako kočka Jako krtek

Nová disciplína psychiatrie by mohla takhle léčit, do sanatorií
by přicházeli uštvaní lidé, odpočívali si jako krtci v teplé temnotě,
prospali by se uprostřed hlíny. Zbavovali by se zábran jako býci,
vcházeli by do tolika podob, které by jim přinesly úlevu, odpoči-
nek – Jak by bylo krásné strávit dovolenou jako albatros, jen tak
tiše klouzat v rozpáleném azuru, povznést se nad všechno, nad
všechny malicherné lidské problémy –

Četl jsem v poslední době sci-fi povídku, kde tyto myšlenky
jeden autor rozváděl – ale tehdy to pro mne nebylo sci-fi, byla to
skutečnost –

Skutečnost pohádky.

Bylo krásné o tom snít – na chvíli u rozpáleného krbu tomu
uvěřit, jako dítě věří pohádkám – –

I když na druhou stranu, jaké nebezpečí by se skrývalo v ra-
bínově daru – jak snadno by se mohly kruté režimy zbavovat
nepohodlných občanů –

Co by bylo snadnější než z nepohodlných odpůrců nadělat opi-
ce – hejna much – larvy – A tak je navždy zbavit občanských
práv –

Mouchy přece nemohou mít volební právo –

Promýšlel jsem rabínovo obdarování ze všech stran.

Proč si zvolil pro svůj dar právě Samuela?

Jistě věděl proč.

Nevěděl jsem však, jakou pomoc tím chtěl rabín Samuelovi
donést –

Nepochyboval jsem o tom, že rabín, stejně tak jako Samuel, propad-
li shodnému bludu – oba dva věří, že NĚCO TAKOVÉHO existuje –

Snad věřil, že on, který se jediný vymanil z haličské samoty do
velkého světa, dokáže dát tenhle dar všem – Dokáže jej zprostřed-
kovat – a proto rabbi poslal Majerlíčka – aby se lidstvo dozvědělo,
že –

Kessler, napomenul jsem se, vždyť už přemýšlíš, jako bys
tomu všemu věřil, uvažuješ, jako bys té hypnóze propadl – Jako
bys ty sám mohl zítra být, jak ti navrhl Samuel, být zvířetem podle
své volby – Jako by ses mohl zítra ocitnout v chundelatém kožíš-
ku koaly, hebce bílém peří labutě, jako by se ti na zádech mohla
zatřepetat motýlí křídla –

10

Po několik let jsem dostával od Samuela přání k svátku.

Usadil se v Paříži, oženil se. Měl tři černovlasé holčičky. A Ma-
jerlíček se také už do Haliče nevrátil, tak jak mu to určil rabín.

Usadil se v centru města. Zprvu se protloukali všelijak, ale pak
se uchytili, Samuel začal prodávat na ulici palačinky, měl stánek

na Montparnassu – Dívka, se kterou se oženil, byla vyučená kuchařka a měla něco našetřeno, otevřeli si malou kavárničku. Majerlíček jim pomáhal jako číšník a také uměl hezky zpívat písně, kterým nikdo nerozuměl, ale které se pro svou měkounkou tesknou melodii líbily – A líbily se možná právě proto, že jim nikdo nerozuměl –

Přitahovaly jako tajemství –

Vždycky, když jsem projížděl Paříží, jsem se u Samuela zastavil.

Samuel ani Majerlíček už nikdy o rukopise nepromluvili.

Docela mi to vyhovovalo.

Ani já jsem se k němu nechtěl vracet. Smířil jsem se s tím, že Samuel si se mnou tehdy prostě zažertoval a teď o tom nechce mluvit. Zdá se mu hloupé, jak se ke mně neuctivě zachoval – Rád jsem chodil do jeho restaurace a rád jsem u něj jedl.

11

Pak přišla válka.

Několik let jsem v Paříži nebyl.

A když jsem do Paříže po válce zase přijel, šel jsem jako po každé navštívit Samuela a Majerlíčka. Restaurace byla zavřená. Tam, kde se po léta ozýval řinkot nádobí a Majerlíčkův hebký melancholický zpěv, bylo teď ticho. V prostorách restaurace udělali sklad. Vedle, kde bydlel Samuel s rodinou, žili teď neznámí lidé. Na Kolawského se nepamatovali.

Ale všimla si mne jedna stařenka, která seděla před bývalou restaurací na židličky a četla si tlustý román. Zamávala na mne, a když jsem k ní přistoupil, začala vzpomínat na starou restauraci,

na to, jak si často s paní Kolawskou zazpívaly. Jaká to byla hodná paní a co se nadřela a jak tu bylo veselo, když ten maličký tlustý pán hrál a zpíval, říkalo se, že je to nejveselejší košér restaurace z Paříže a – Stařenka vzpomínala a vzpomínala, jednou si v restauraci dokonce s panem Samuelem zatancovala, to jsem ještě nebyla ochrnutá, pane, to byl tanečník – ‘, vzpomínala na to, jak jí jednou, když byl opilý, vyprávěl, že je vlastně polský král –

‘Co se s nimi stalo?’

Stařenka zabořila tvář do knihy a ztuhla. Bylo to takové dojemné holčičí gesto, že jsem nenalézal odvahu, abych ji vyrušil –

Po chvíli zvedla tvář z knihy. Měla vlhké oči i tváře.

‘Přišli pro ně, ‘ řekla, ‘aby je odvezli – do Osvětimi – ‘

A zase přitiskla tvář do románu a na chvíli strnula, socha stesku, socha úžasu –

‘Odvezli je?’

‘Já jsem, ‘ hovořila stařenka s tváří vtisknutou do knihy, ‘já jsem běžela za těmi policisty, když za panem Samuelem šli, myslela jsem, že tu, ‘ stařenka ke mně pozvedla od knihy vytřeštěné oči, ‘že tu třeba nechají jejich děti – Přece by nebrali i děti do koncentráku – myslela jsem, že se o děti postarám – a – oni u Kolawských klepali na dveře a hulákali a pak – pak dveře vyrazili – myslela jsem, že se třeba zabarikádovali a chtěli bránit – Ale pak, když jsme vešli dovnitř a všude bylo ticho, napadlo mne, že se třeba všichni otrávil, vedle byl jeden, Iciček jsme mu říkali, starý pán – ten se tak s celou rodinou – Ale ne – představte si, byt byl zevnitř zavřený – – a v něm nikdo – ‘

‘Nikdo?’

‘Okno bylo otevřené – vyklonila jsem se, ale nikoho jsem neviděla – ‘

‘Nikoho?’

Stařenka obrátila oči do oblohy a zírала do jarního světla -
,Pamatuji si to jako dneska. Nikde nic. Obloha zrovna takováhle
a na ní - na ní letělo šest racků -‘

Poděkoval jsem stařence.

Podíval jsem se do oblohy -

Zrovna přes ni letěl pták, ale jestli to byl racek, jsem neroze-
znal -

Podíval jsem se ještě jednou do něžně rozpálené oblohy -

A pak jsem znovu poděkoval a odcházel.“

Doslov

1

Profesor Kessler mi dopověděl příběh o pařížském rackovi a dopil sklenici vína.

Vůbec by mne nenapadlo, že je to jeho poslední příběh -

Poslední příběh, který mi bylo dáno od něj slyšet -

„Je pozdě,“ řekl profesor, „dnes jsem vás příliš zdržel. Měl bych vás teď vdechnout do nějaké vlašťovky, abyste domů doletěl dřív. - Nedávno jsem uklízel staré papíry a našel jsem v nich ten opis Samuelova rukopisu, ten, co mi jednou věnoval. Neotevřel jsem ho od té doby, co mi ho dal - ale kdoví,“ zauvažoval tiše, „čím jsem starší, tím méně považuji cokoli za nemožné - čím jsem starší - tím víc věřím na zázraky - Možná -“

Oblékal jsem si plášť, a když jsem se ohlédl, viděl jsem profesora Kesslera, jak drží v rukou malý sešitek -

„Ve všech bájeslovích jsou takové proměny - - co se asi v těch bájích zrcadlí - jaká zkušenost - - Touha nebo zážitek - Možná jsme tak daleko před vrcholnými možnostmi svého poznání, že odmítáme věřit pohádkám - Jednou jsem slyšel od přítele, psychiatra Notwedinga, že jeden jeho pacient něco podobného uměl - ale to víte, psychiatři mají všelijaké historky - - Konečně, když o tom uvažuji - proč být člověkem -, proč být lidmi - Jak ještě dlouho já nebo vy budeme rádi, že jsme lidmi a ne třeba -“ mávl rukou do neurčita. „Konečně, to záleží i na nás. Tak trochu i na nás. Jenže možná v tomhle ‚tak trochu‘, v hledání tohohle ‚tak trochu‘ - - je - smysl života. Chápu, že mladí lidé jsou lidmi - - ale proč staří - -“

„Dobrou noc, pane profesore,“ řekl jsem.

„Dobrou noc,“ řekl mi měkce profesor Kessler –

Náhle jsem ucítil chuť, nesmírnou touhu mu něco říct, něco hezkého, něco, co chce člověk obvykle říct těm – – kterým už nic říct nemůže –

„Dobrou noc,“ opakoval profesor Kessler.

Usmál se na mne a pohlédl mi do očí, tak jako to uměl jen on a kočky, pohledem, který vámi projede a dotkne se až dna svědomí –

2

Za dva dny jsem byl předvolán na policii.

Profesor Kessler, jak mi řekli, zmizel.

Byl jsem poslední, kdo s ním hovořil.

Po mně ho viděla už jen stará profesorova hospodyně, jako pokaždé na dobrou noc mu nesla sklenici mléka do postele –

„Nebyl profesor rozrušený?“ ptal se mne vyšetřovatel.

„Ne,“ řekl jsem a chtěl jsem dodat, že jsem ho snad nikdy neviděl tak laskavě vyrovnaného, tak harmonického a – vnitřně prosvíceného –

„Zmizel,“ řekl policista bezradně, „zmizel.“

Hospodyně seděla u stolku vedle mne. Poplakávala do cípu krajkové zástěry, byla to starosvětská zástěra, starosvětská hospodyně.

„Když jste ráno přišla k panu profesorovi do ložnice,“ polkl jsem, „neviděla jste náhodou – racka –?“

Policista se ke mně nechápavě obrátil.

Hospodyně zvedla oči –

Užaslé uplakané oči.

„Racka?“

Na chvíli vyhlédla otevřeným oknem ven, do rozpáleného jarního azuru –

„Racka,“ řekla pak tiše.

„Viděla jste ho?“

„Seděl,“ začala hospodyně zvolna, „seděl na profesorově knihovničce – a jak jsem vešla, vyletěl z okna – do zahrady –“

Ediční poznámka

Součástí tištěné předlohy této e-knihy je kromě vlastního textu díla také úvaha *Martinův vesmír* od Jiřího Kábřta, kterou nepřejímáme z licenčních důvodů.

Redakce MKP

Eduard Martin
Andělé a démoni

Ilustrace na obálce z Pixabay.com
Korektura Jitka Laixnerová
Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 22. 11. 2024

ISBN 978-80-274-4252-2 (epub)
ISBN 978-80-274-4253-9 (pdf)
ISBN 978-80-274-4254-6 (prc)